

Nini Roll Anker

Huset i Søgaten

bokselskap.no
Oslo 2023

bokselskap.no, Oslo 2023

Nini Roll Anker: *Huset i Søgaten*

Teksten i bokselskap.no følger 2. utgave, 1933 (i serien «Tidens norske diktere», Oslo/Aschehoug). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-693-1 (bokselskap.no),

978-82-8319-694-8 (epub), 978-82-8319-695-5 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

Rosen

På kommoden i sovekammeret lå rimbrevet enda – åpent som hun hadde lagt det fra sig straks hun hadde lest det.

Marthina Stampe slapp hattebåndene, tok papiret med den tette, sirlige skrift og satte sig ved vinduet. Imorges da piken kom med seddelen hadde hun just holdt på å kamme sig, helt flyktig hadde hun lest den – hennes Stampe var allerede i klærne. Hun hadde også måttet finne frem en dusør til Braachs gamle betjent, som bragte brevet.

Hvor smukk den var fru Lucindes kaligrafi – som prentet:

«Gode Frue! Hvis De er i Live
og ikke blaast bort med den sidste Storm,
da forventer jeg, De vil mig give
Besked derom – vælg selv i hvilken Form!
Tænk Dem, Uger, Maaneder er gaaet,
jeg hverken hørte eller saae til Dem!
Har De mig saa rent af Tanken slaaet?
O nei, jeg kan ei troe, De er saa slem!
Er Deres Legem sygt? Forsmægter Deres Siæl?
Saa at man efter «Golla» Nødbud sender?
Er maaske Deres Moder ikke vel?
Er De kanhænde atter svag i Ryg og Hænder?
Mulig har De stakkel havt Migraine,
som Dem fængslet har til Deres Seng?
Nu har jeg det! En roman af Lafontaine
rørte Deres Hjertes ømme Streng!
- - - - -»

Det lyse ansiktet inne i klokkehatten hadde fått roser, de blå øinene tindret skjelmisk – alltid raljerte fru Lucinde henne for hennes følsommæe gemytt og hadde henne til beste fordi hun gråt med sine heltinner i romanene! Men pytt –

hun så ikke skjevt til henne av den grunn, som mutter! Hun lånte henne like villig sine yndige franske bøker –

«Lesbet! *Lesbet* dog!»

Marthina skvatt op fra stolen og knakket på ruten med vielsesringen – derute på gårdsplassen stod hennes nye tyende med bæretre og spann, atter på flukt til vannposten!

«Men Lesbet...» Endelig fikk hun haspene av vinduet og slo det åpent. «Du må ikke forlate huset uten å melde meg det, Lesbet! Hvor ofte skal jeg mane dig! Kom inn igjen min pike! Fluksens!»

Uh det skarn, som aldri lærte mores!

Omhyggelig brettet hun rimbrevet sammen til arket dannet en prydelig, geometrisk figur, egen for alle fru Braachs brevskaper pr. bud.

Mens hun knyttet sine hattebånd foran speilet og tok på sig sitt stasplagg fløielstalmaen gav hun vondt fra sig til den innfangne piken:

Aktet hun å drukne sig, siden hun løp grassat etter vann den utslagne dag? Kjedet hun sig ved arbeidet innendørs, kunde hun stemme op en sang – når assessoren var i retten, generte det ikke! Men hun fikk holde sig til huset! Nå skulde hun hurtigst forføie sig ovenpå til Golla og be henne si madam Stampe, at hun kom op til henne mot aften; i formiddag var hun på en visitt hos fru Peder Braach. Som en god pike skulde hun deretter skjømte sin gjerning og ha fisken parat – selv vilde hun tilberede den – middag skulde de idag ikke spise før klokken to...

Pikens rødlette ansikt måpte mot henne inne i speilet – kanskje hadde hun atter talt for hurtig for det stakkels gudsord! Fort, så det suste i skjørtene, dreiet Marthina sig om –

«Forstår du din matmor, Lesbet?»

Jenten nikket troverdig.

Så klappet hun vennlig Lesbets basunkinn med sine lange, hvite fingrer:

«Du er en god og strevsom pike, min snille Lesbet! Skrap de ekle skjellene godt av fisken og forglem det ikke!»

Hastig sanket hun hansker og lommestørklær op fra bordet og ilte ut av det halvdunkle kammeret. Fru Lucinde ventet henne precis klokken tolv! –

Solen skinte. Det var vår i luften. Og stille! Stille som en vårdag sønnenfjells!

Marthina blev stående ute på den høie stentrappen.

Det var umulig, hun visste det var umulig – de skrev ikke mer enn den tyvende mars – og sneen dekket enda brostenene... Men for Gud er ingenting umulig og Gud er til stede i alle gleder – hun kjente den kjære duft av poppel, hun kjente den søt og tydelig i sine utspilte nesebor sammen med en ørliten lunk av solvarme! Fordrømt stirret hun på almenningen, som lå og bakte sig i solen, på elven og pakkhusene – et sug av lengsel tok pusten fra henne – å, hadde hun kunnet kaste hatt og talma og smette ned på flatbryggene med et sjal over hodet!

Da lød en klinger sølvklar tone inne fra huset – det nye kabinettet i stuen slo tolv, allerede tolv! Forskrekket samlet hun skjørtene i begge hender og ilte ned over trappen. I det samme hun satte foten på gaten, kom det første klemt fra Vor Frue – næste nu stemte Domkirkeklokkene i, mektig og fulltonende sang malmen middagstimen ut over Trondhjem. Et brott av vellyd ombruste byen, luften skalv, høit og jublende ropte de gamle tårn til hverandre gjennom solskinet.

Marthina stirret op i det klare blå. Vinteren og kulden og mørket var forbi! En søt uro dirret under himlen og i hennes eget hjerte – våren var på vei nordover – Gud være lovet, å Gud være lovet! Hurtig visket hun sig over øinene. Og en duft av konvall løste sig fra det store halvklare lommestørklæet og blev ved å følge hennes lette skikkelse. –

Høit oppe i Munkegaten lå den Braachske hjørnegård. Intet steg førte op til gatedøren, like fra den runde hellen kom en over dørstokken inn i den rummelige trappeoppgangen, som gikk tvers gjennom huset. Da Marthina hadde trukket i klokkestrengen speidet hun, om hun kunde skimte fru Lucindes skygge bak nærmeste vindus klare gardin – ofte nok hadde den gode dame pikket på ruten til henne derinnefra, på hennes vei til eller fra kirkegården... Men betjenten, som lukket op for henne, meldte at fru Braach ventet henne ovenpå; og han viste vei op den brede, teppelagte trappen til annen etasje. Han var i rundtrøie og et slags fangskinn, det luktet svakt stall av ham...

Var hans frue ikke vel, siden hun ikke tok imot dernede?

«Hu kain itt sti' på foten og så vil hu sitt i sola med foten – men det feil' a ittnå, fru Stampe! Sola e go' me' a e ny – mærkele' go'...» den gamle drengen åpnet en dør og nikket faderlig til Marthina.

I det lyse hjørneværelset, stue og påkledningsrom tillike, satt fru Lucinde med foten på en gyngeskammel og en stumtjener full av bøker ved siden av armstolen. Hun rakte begge hender frem og smilte med de smukke kunstige tennene –

«Velkommen min kjære, velkommen! Så fant mitt beskjedne rimeri Dem i en god stund! Jeg har så menn lengtet etter Deres søte ansikt i mange uker!»

Det skilte ikke mer enn et godt ti-år mellom de to kvinner, likevel nei et fru Stampe for den andre – tross hun snart hadde levd sitt halve liv i Trondhjem stod ennu fra fru Lucindes person den samme age hun hadde følt, da hun for tyve år siden for første gang så den elegante skikkelsen seile inn i salen på «Harmonien» ved gamle Peder Braachs arm.

Et øieblikk blev hun ved å holde den bløte fyldige hånden i sin:

«De vet, at til ingen kommer jeg heller enn til Dem, kjære fru Braach! Men jeg har hatt den slemmeste flukt i alle lemmer, og siden den forskrekkeligste tannpine.»

Så – hun hadde atter vært giktisk, den lille stakkel? Hun var for sped og tynnskinnet for de nordenfjelske værguder! Om det så var hennes egen konstitusjon, så hadde den ikke den rette trønderske styrkegrad – her satt hun atter med sin onde tå. Om været blev strengere eller mildere, like meget: foten tålte ingen av delene. Det var som selve den lede!

De mørke øinene gnistret til – Marthina måtte le. Sollyset i denne lune stuen, den sarte violfarven på fru Lucindes flyvebånd, den friske duft av kølnervann, alt var trygt og hjemlig, selv eden var den samme hennes egen kjære mor hadde brukt!

«Det er rett, Marthina! Dyrk Deres latter – den er smukk og smittende! Og sett Dem ned, min kjære – la oss komme til saken!»

«Er det en «sak», fru Braach?»

«Jeg har skrevet en piece, min venn – vil De vise mig den godhet at lese den? Jeg har jo skrevet adskillige prologer for tilstelninger her i staden og godtfolk har vist mig den ære at yde mig sin ros, men derfor er det ikke sagt...

Li'r De nu mitt forsøk i den muntre genre, Marthina, så har jeg en større bønn til Dem: at De vil spille min heltinnes rolle på min lille scene til høsten.»

Knapt merkbart sitret det til om de smale lebene –. Med hånden rørte hun et lite skrivehefte, som lå ved siden av henne.

Marthina så ned på heftets illustrerte omslag: en giraff, som åt av et palmetre... Det lille giraffhodet på den lange halsen fløt sammen med palmebladene og blev til en grålig flekk, som svømte inn mot en hvit, ringprydet hånd... Hun kom sig til sete og fikk ryggen mot solen – hjertet skalv og hoppet i livet på henne, bare halvt fattet hun, hvad fru Lucinde nu satt og fortalte om sitt stykkes intrige... O, hadde noen for tyve år siden tilbudt henne å agere i en teaterpiece – hennes lønnligste drøm var blitt til virkelighet! Hennes egen lille mor hadde spilt i det dramatiske selskap i Christiania – på teatret i Grændsehaven hadde hun utført roller i de franske komedier, som elsker og elskerinne i et stykke av madame Genlis hadde hennes foreldre funnet hverandre... Sammen med søstrene hadde hun sitt hos moren de lange tusmørktimene og hørt om det altsammen, om «La belle et la bête», om elskendes skjærmysler og forsoning... Alt som liten hadde det ant henne, at på breddene kunde de en stakket stund leves, alle de søte gleder, livet karrig forholder jordens barn! Men aldri hadde hun hatt courage til å røbe sin dåraktige ambisjon for sin nye familie her nord – slett ikke for mannen, aldri vilde Frederik sympatisert med noe så forfløient!

Hvad vilde han si *nu*?

Uvilkårlig dreiet hun hodet såvidt at hun møtte sitt eget ansikt i speilet over fru Lucindes lave pyntebord. Hun var rød i kinnene... Men akk, helt herfra skimtet hun tydelig den miserable innfallenhet ved nesevingene – lik en sti løp den ned mot munnviken... Hvad nyttet det til, at Frederik vilde kysse den bort – speilet holdt den fast, *det* kjente ikke nåde. Nu var hun gammel, nu hadde hun grått og sørget så meget over de døde – hvad vilde hun *nu* i Thalia's tempel, som fru Braach skjemtende kalte sin improviserte scene? O, for henne hadde templet i dypeste alvor syntes hellig!

«Snilde fru Braach!» Marthina bøiet sig frem, så hun nådde stolens armlene – «Hvorledes kunde det falle Dem inn at utvelge mig til Deres rolle?»

«Fordi De er så nysselig, min kjære! Fordi De har sådan smukk diksjon! Den trønderske uttale er horribel på scenen, Marthina! Og De har dertil et scenisk ydre – det frapperte mig allerede første gang jeg hadde den glede at se Dem. Erindrer

De den lille primadonna i Huushers trupp for en del år siden? Hun hadde så ganske Deres skikkelse, min kjære, og Deres slanke hals! Ja, endog før De kom hit til staden – hvor titt hadde ikke min salig mann talt til mig om Deres mor og hennes smukke døtre i det gamle hus i Drøbak! Deres renommé lovet oss så meget, men Deres nærværelse har fyldestgjort enn mere!»

Det var en vinterlig klang i fru Lucindes skolerte røst – men ordene kom fra et menende hjerte! Og – har man tenkt sig en ting så skjer det på en helt annen tid og måte enn man har forestillet sig og får ikke minste likhet med det man har tenkt sig til – så gikk det oftest i verden, så var det gått nu! Barnaktig var hun kommet i affekt fordi hun blev spurt om å fremstille et fruentimmer, kanskje et aldrende, for et selskap av privat natur – hvad likhet hadde det med hennes ungdoms fantasier?

Med blekt og rolig ansikt takket Marthina Stampe fru Braach for hennes godhetsfulle intensjoner – det lille hefte med giraffen skulde hun ta vel vare på, hun skulde skrive ut rollen og bruke sommeren til å lære den. Men først måtte hun innhente sin manns samtykke, det forstod sig...

Så det måtte hun? Fru Lucinde knep sammen øinene. «Nå, setter den gode assessor sig på bakbenene, så send ham kuns til mig, så skal jeg tumle ham en smule!»

Marthina kunde ikke berge sig for å le – hennes figur alene med fru Braach, det var en rabalsk konstellasjon!

På opfordring tok hun nu av sig talmaen, den stukkede vest og hanskene. Den gamle betjent bar inn en bakke med vin og småkaker – han var i grønt liberi, med store, hvite trådvanter... Selv skjenket fru Lucinde madeiraen i glassene og drakk henne til –.

Og samtalen gikk let og muntert om vinterens begivenheter i stiftsstadene – aldri var man renonce på materie her i huset! Med verve og harmløs ironi berettet fru Braach om det store damemøte, som «comitéen for teppet» hadde trommet sammen for å diskutere anvendelsen av de fire hundre speciedaler, man hadde tilovers av sin innsamling. Dronning Josephine skulde få et smukt bevis på de trønderske fruene og frøkners hengivenhet, teppet blev solid og staselig – når Marthina kom helt til krefter kunde hun sy sin del ved en dovning i salen her i huset. Om de fire hundre hadde det oppstått stort munnhuggeri på møtet; enkelte hadde foreslått, pengene skulde anvendes til et blomsterværelse i stiftsgården! «Gud velsigne Dem, Marthina, hvor skulde vi få blomstene fra? Jeg spurte så menn

den oppfinnsomme madam om det var våre ruters isroser, hun vilde plyndre!» – Fru Lerke hadde ment, summen kunde trenges til et toalettværelse til hennes majestet, om borgerne skulde gi en assamblé... «Men vi er jo damer, pengene er dog ikke skjenket til nødtørftigheter!» Endelig hadde flertallet samlet sig om anskaffelse av en bedestol. Senere hadde man så fått vite, at bedestolen allerede var beordret for statens regning, da den ligervis som nattstolen inngikk i den katolske majestets fornødenheter! Og nu var man like langt!

Marthina spurte, om tiden for kroningen var bestemt? Og hennes blå øine lyste spent – da kom kanhende en av hennes søstre nordover, sammen med sin mann rittmesteren...

Nei, om kroningen forlød det fremdeles intet. Men fru Lucinde hadde hørt fra venner i Stockholm at Oscar den første vilde føie en ny bienveillance til sin morgengave: kongen aktet å opprette en ridderorden for Norge. Så fikk de gode herrer noget å spisse sin nese på!

Opkvikket, med en liten gyllen solfornemmelse i sinnet reiste Marthina sig ved etttiden for å si farvel. Da spurte fru Lucinde efter Adam – «Deres unge hr. sønn befinner sig vel, Marthina? Og nyder fremdeles sitt otium?»

Ja – Adam hadde det godt! Hun velsignet hver dag hun fikk beholde ham i hjemmet!

«Men er det også klokt av Dem, Marthina?» –

Klokt...?

«Han er dog ingen dreng lenger, Deres sønnike?»

«Nei...» hun så bort, blev litt blekere – «Han er nitten år. Men øiensyken forheftet ham i to – i hele to år kunde han intet bestille for de syke øine! Og hvad skader det om han får sin juridicum en smule sent! Tidsnok kommer han studenterlivet i vold! Jeg vet jo...»

Hvad Marthina visste, fikk hun ikke over leben. Alle de rystende beretninger om norske studenters utskeielser lå som en uværsbanke deruteog truet. Men ikke orket hun nevne Adams navn i samme åndedrett som all den usedelighet, all den finkeldrikking...

Nå – fru Braach heiste på de runde øiebrynene – Studenterforbundet var visstnok dessverre forlenget opløst, men dets ånd hadde bemektiget sig samfundet hennes

yngste drenger skrev meget forstandig hjem om de møter, de en sjelden gang overvar... Og *hjemmets* ånd fulgte jo de unge menn over Dovre! Selv om de ikke lenger som i Marthinas ungdom søkte ut i naturen med sin fløite holdt dog de fleste embedsmenns sønner sig for gode til å munge sig med rabulister og bondeknolder! En flittig brevveksling mellom mor og sønner tjente også regulerende... Holdt ikke Marthina av å skrive? Det var hennes eget kjæreste tid-kort!

Skrive – det måtte man jo for å få de kjæres brever! Og hvad dem angikk... Marthina Stampe's leber skalv – «O, jeg har ofte trang til å bite i mine søskens brever, til å spise dem!» brøt hun ut. – «De små skrifttegn er alt, hvad man har tilbake av sine kjæreste! Og når jeg så tenker at den tid skal komme, at et sånt stakkars beskrevet papir skal være alt, der er mig levnet – år til ende... Adam er jo vår eneste, den eneste, vi har tilbake!»

Fru Lucinde smilte.

Marthina måtte sette sig – sakte sank hun ned på taburetten foran speilet, det vide skjørt bruste ut til siden lik en vinge...

«De er en kjærlig lille mor, Marthina. Men måskje... I Deres Adams alder skrev min bror geläufigere latin enn dansk; mine stesønner såvel som mine egne poder forlot alle skolen i sitt sekstende år – skjønt Nicolay hadde sine gjenvordigheter! Jeg kan ennå høre ham pipe sin latin ved risets tilsynekomst:

Tolle me mi mumis,
si declinare domum vis.

Våre sønner må frem i verden, min kjære! La oss ikke sørge over, at rosen har torner, det er dog tornebusken, som bærer de skjønneste roser!»

Blek og dirrende så Marthina ned på sine hender.

«Jeg formådde ikke å sende ham fra mig! Han var ennå et barn tross sine år! Selv Stampe har måttet gi mig medhold – Adam har utviklet sig og fått megen mandighet denne vinter! Han driver ikke dank – han tar leksjoner og arbeider stadig på stiftets kontor.»

«Men han var dog en interessert elev?»

«Min Adam? Han var den første i femte klasse, han var aldri under nummer tre i de øvrige! Chrestomatien kan han ennå på sine fingre!» Besluttosom foldet hun

hendene – «Han var så blek og oppløpen som dicipel, når jeg så ham pilte av sted til de gruelige eftermiddagstimer, ut i sneen og kulden, skjev som en vanskapning under bokbyrden, da lovte jeg meg selv, at han skulde få smake frihet i hjemmet innen jeg sendte ham fra mig til ny trældom.»

Ille ved misset fru Braach med de kvasse øinene under den andres ord båret et sinnsoprør, hun ikke fattet... Blidt, som stagget hun et barn, sa hun:

«Nå – så gjør han saktens sin universitetskarriére desto raskere. Som sin far.»

Marthinas ansikt lyste op:

«Ja, det tror jeg! Adam er flittig av intensjon – han utfører alltid sine tilsagn. Han...» plutselig stoppet hun op og rødmet – «Inntil det siste har han vært meget flittig og stadig – men nu tror jeg så menn, han helst blev berider! Hestekomedien har komplett forgjort ham!»

Lettet slo fru Lucinde kappebåndene tilbake over skuldren.

«Men de skal være meget smukke, Marthina! Hester så vel som artister! Og særlig han, der danser på line. Jeg skal selv avsted og se «Mazeppas flukt» imorgen, om min fot tillater det.»

Så møttes de! Stampe hadde endelig gitt efter for sønnens overtalelse, Adams entusiasme for den franske trupp hadde beseiret ham – i morgen skulde de begge følge drengen. Men man måtte ta pelsverk på, det var trekkfullt i ridehuset!

«Pelsverk og et godt parfymert lommetørklæ! Og i en pause kommer De hen til mig med Deres Adam – jeg har alltid hatt en faible for hans unge person – det vet De dog, Marthina?»

– Ja – det hadde hun alltid trodd...

Hun prøvde møte de sterke øinene til avskjed – disse øine, hun aldri hadde sett flakke i uro, aldri dugges av tårer...

Det hadde tatt på å blåse.

Nordenvinden stod inn gjennom Ravnkloa og sopte gaten, trærne langs rennestenen skalv mellom støttestaurene, halm og bøss danset i luften. Med møyie skrådde Marthina avsted mot været – halvt snudd mot husrekken for å berge hatten. Nu fikk de atter sne og kulde, her nord var det vår på narri enda i måneder!

Forstemt stirret hun på de små rutene, hvor en og annen potteplante stod og tøietbladene mot lyset...

Fru Lucinde kunde saktens! I sitt komfortable hus, med betjent og piker og ledighet til å dikte piecer og utvikle sin ånd! Med midler til å bekoste sine sønner hjem i feriene! Hun hadde smilt, da hun talte om Adam, et lite ironisk smil hadde lekt på hennes leber hele tiden! Som gode foreldre skulde de sendt Adam til universitetet så fort han hadde tatt sin avgangseksamen –. O, hvad visste fru Lucinde, – hun. som hadde sitt eget blod sittende rundt på de store gårder i Trøndelagen, som kunde stige op i sin karosse og kjøre ut til sin kjære datter, når lengselen tok henne!

Marthinas tanke fløi tilbake til ungpikene hjemme i Drøbak, til den store haven, de hvitklædde søstre... Ja, de hadde vært smukke alle fem, – og muntre – og fulle av høie drømmer om fremtiden. Hvor var de nu med sin lykke? Torven dekket Christence og Louise – spredt over landet satt de andre, med sine savn og sin møie. I seks år hadde hun ikke sett noen av sine egne – å dette land, det var en gal fason på det, det var trukket alt for meget ut i lengden!

De var så gode, så respektable og redelige mennesker, Stampes – de hadde tatt imot henne med så megen velvilje... Men de var så dyktige, så alvorlige... det var ingen hun kunde le med uten den gamle, forstøtte ute på Strinden! Så hadde Gud gitt henne Adam og de små – så hadde han tatt de små til sig igjen i sin himmel og latt henne og Frederik sitte tilbake med de kolde jernplater derinne på kirkegården. Og de hadde bare Adam..

Hun måtte stanse, hun mistet pusten – Adams lyse hode blindet hennes syn. I sorg og glede hadde han vært henne nærmest, med Adams lille hånd i sin hadde hun holdt sig oppe... Og da det forferdelige rammet dem, da ulykken brøt inn over slekten, da var det drengens barnlige sorgløshet, hans fromme gemytt som hadde skjenket dem styrke!

Hvad visste fru Lucinde!

Andpusten og skjelvende kom Marthina hjem til gården i Søgaten. Hun støttet sig til rekkverket og gikk langsomt op gatetrappen. Men da matlukten møtte henne straks hun åpnet døren oppirret den henne ikke som vanlig – av fru Braachs betjent hadde det luktet stall, det var nu en verre odør!

Hun glyttet på kjøkkendøren, før hun gikk inn i stuene.

«Her er jeg, Lesbet hold vannet kokende – nu har du mig straks...»

Hun hadde tatt av sig yttertøiet, hun hadde forsikret sig om at det nye ur, onkel Henriks deilige gave, ennu tikket på sin plass under glassklokken – da først opdaget hun, at der stod en blomst på sybordet... Målløs blev hun stående og stirre: en rose, et rosetre! En Provence-rose i fullt flor!

Strupen snørte sig sammen på henne, det yndige syn av de små knoppene, av de blekrøde, svakt hengende blomster rørte henne til tårer. I næste nu stod hun oppe på forhøiningen, fattet om en rose med hendene og løftet den til munnen...

Hvilket skib hadde bragt den? Hvem hadde skaffet henne denne usigelige glede? Hvor var dette under fremtryllet?

Et lite kort stod gjemt mellem de grønne bladene –

«Til dig, min hjertenskjære mor.»

Adam!

Hun satte sig ned, tok den lille lerpotten i fang og bøide sig dypt over sin skatt.

Den blinde

Ovenpå i stuen mot gården satt den blinde som alltid, når det led mot kveld.

Den lave stolen stod midt på gulvet, over knærne hadde hun en gammel, nøtt kvitel, de bleke farvene fløt i hverandre som løvets senhøstes, gult, brunt, svart... Katten lå i fanget, hendene gjemte og varmet hun i den myke dyrepelsen. Siden mannen flyttet hadde hun aldri båret annet enn mørkt lastings hodetøi; lik en tjenestepikes høllick sluttet luen tett om panne og kinner, gjemte håret og øket hvitheten i det stille, vakre ansiktet.

Borte ved vinduet spant Golla. Rokken lånte rummet røst – de få og enkle møbler, de dempede farver, den blindes uophørlige rugging syntes i evig pakt med trehjulet, som sang dagens liv til ro.

Lyden stilnet. Rokken stod. Den blinde rørte sig ikke mer.

«Ska' nån kom' så får dæm itt lapp sko'n sin fyst – det lakke te den ti, da'en e slutt no...» den gamle piken la ansiktet til ruten og kek på himmelen: Marimess blev kald, skyen kom fra nord –.

«Hun tar igjen det forsømte,» sa Frederikke Stampe – og så lenge hadde hun tiet, at lebene klenget sig sammen, lik en hinne drog den blodløse huden sig især. «I godt og vel halvan' time var hun hos sin velynderske i middagstiden. Av sengen kommer hun itt før den går til syv. Og den ny tøsen e til ittnå. Lesbet e et toskhau.»

«Nytausa e itt vær's't –.» Golla lå i karmen og så ned på gårdsplassen. «Hu sjer om tuan sin, på størhuset hæng dæm te tørk, sjer æ –

Vri mæg op vel
å hæng mæg på en pæl
så ska al ting gå dæg vel!
Men kaste du mæg skjittin og sur ti ei rå,
så ska det råtten tå deg båd' hæl og tå.»

Over matmorens ansikt drog sig skjær av smil, rynken mellom brynene sletnet et øieblikk: reglen var fra Mære, hun mintes den vel.

Ennu satt de litt. Så tok Golla på å rydde til kvelden, bredde et klæde over kurven med ulltullene og forvarte rokken. Knappt hørlig førte hun den stutte, bredbakede kropp, i det flate ansikt lå øinene på vakt, underlig nakne. Med krustøiet hun hadde hentet frem til kveldsmaten i hendene, stanset hun – den blinde småstønnet...

Katten reiste sig, skjøt rygg og bøkste ned på gulvet.

«Gi mig skrinet, Golla.»

Varlig satte hun fra sig kopp og skål

«No det tar på å bli natta, madam?»

«Gi mig skrinet.»

Golla bøide nakken. Litt efter stod det vesle lærtrukne skrin på madam Stampes knær – piken holdt det åpent, selv tellet den blinde innholdet, mynt for mynt. Det var skillinger hun sparte ved å nekte sig like til det nødvendigste for å øke summen, staten hadde lovet til den «som kunde bidra til oppløring av tyveriet hos forhenværende stiftsamtskriver Eduard Stampe».

Med fingrene befølte hun nøie hvert enkelt pengestykke før hun slapp det. Hun søkte sig frem over den tomme bunn –.

«Vi mankerer to daler, en ort og åtte skilling. Jeg trodde...» hun fullendte ikke – helte sig bakover mot stolryggen og åpnet plutselig øinene: «Så blir det fem hundre og seksti riksdaler med disse – fem hundre og seksti. Judas trengte itt det for å forråde Vårherre.»

Golla stod med skrinet trykket mot brystet – fjettet hang hennes øine ved den blindes. Der inne lekte rutens lys over hvitgrå øieballer – nu var den siste dām av blått sluknet i madammens øie – nu var rosen fra Havsten gjeitøid som kallen, hun og Frederikke hadde terget da de var småjenter.

«Sett dig, Gurine, og fortell mig tildragelsen, som du minnes den.»

«Å nei – å nei, madam! Æ e itt go for – æ e itt go for!» hun kven sakte, tårene kom strømmende og blev hengende i overlebens tette hårlag.

«Hvis du holder av mig, min pike.»

Uten et ord snudde hun sig, så hun fikk ryggen til de åpne øinene, satte sig på spinnkrakken og foldet hendene. Det var mere enn året siden Frederikke hadde befalt henne å fortelle om stiftsamtskriveren og ulykken nu. Med Guds nådige hjelp hadde hun tenkt hun skulde være fri for alltid.

«Det var den åtte og tyvende desember, Gurine – syv år til jul, som var. Syv år.»

«Ja, æ minns...» Golla vætte lebene. Det blev stilt i rummet, tyst som i graven; hun kunde høre uret tikke i madammens belte. I Jesu navn... Med en kremt klarte hun røsten:

Det var søndag morgen. Hun gikk med goro og kaffe og øl på sengen til skriveren og madammen. Skriveren var søvntung, han hadde sittet ved kortbordet på billiardstuen til daggry. Uten å røre på sig spurte han, om kisten var læst og uskadt, samme han spurte hver Guds morgen hun kom med kaffepresenteren... Han behøvde ikke være redd for kisten, hadde hun svart. Det første hun fór over om morgenen og det siste hun så etter om kvelden så var det kisten på kontoret. Madammen hadde stukket hånden inn under hodeputen. Nøkkelen har vi da, Stampe, hadde madammen sagt. Så hadde hun hjulpet madammen i klærne, så hadde han selv og hun selv gått til kirke – gangsyn hadde madammen, så vidt det var... Nøkkelen tok skriveren i sitt eget forvar. – Middag hadde de spist hos ungfolket. Om kvelden gikk skriveren til doktor Skjerring. Da han kom igjen, var han i godt lune, men ikke ruset; han hadde vunnet i kortene, en ort hadde han gitt henne for det samme... Sunget hadde han, snart inne i kammerset hos madammen, snart i stuen, ja sang gjorde han hver stund så det var godt å høre. Da han kom med nøkkelen for å telle op hadde han tatt av sig frakken og støvlene, han var i skjorteermene og tøfler. Enda sang han. Men inne på kontoret blev det stilt. Han blev på kontoret lenger enn langt. Madammen ringte på bjellen og bad henne gå og se, hvor det blev av skriveren. Men på kontorgulvet satt han Stampe foran den åpne kisten, hvit som laken i sitt åsyn. Han løftet armene imot henne og sa disse ord: Her mankerer tusener, her mankerer tusener, jeg er bestjålet. Det var ordene, han sa.

Tonløst og utenat lært, setning for setning som hennes vidnesbyrd for retten hadde lydt rant fortellingen ut i stillheten... Hun tørket sveden av ansikt og hender med forklæet.

Den blinde hadde lukket øinene.

«Jeg sov tungt,» mumlet hun knapt hørlig

– «Jeg sov tungt i de år –.»

Om en stund:

«Vi hørte Bugge. Han talte over ordene: Se denne er satt mange i Israel til fall og til opreisning og til et tegn, som motsies. Også din sjel skal et sverd gjennomtrengre for at mange hjerters tanker skulde åpenbares.»

Efter en liten stillhet sa hun, høiere:

«Han spilte med Skjerring og løytnant Hansen ved det runde bord på billiardstuen. Søndag kveld. Han tapte. Han blev drukken. Han kunn' itt kom' sig av klæren... Han gikk til Skjerring og spilte med Skjerring og Lorentz Hansen og vant. Søndag kveld den åtte og tyvende.» Hun la hånden for pannen – taus og urørlig seg hun bort i minner... lyttet enda med all makt efter tonen i mannens røst, da han skrek: «Kisten er røvet, Frederikke!» – speidet i mørket efter lysflammens skinn over Gurines ansikt, da hun svor sin salighets ed for henne –. Pånytt hørte hun politimesterens skritt i gangen. Og alle de andre skritt, alle de andre røstene... til den dagen grydde, da navnet hans var på alle munnar, da embedet blev tatt fra ham og drengene skrek «tjuv» efter ham...

«Det kan itt vær' nå an –. Det e en an.» Som en pust kom ordene over de blodløse lebene.

«Vårherre ser'n, madame. Vårherre og speilen.»

«Hadd han blitt i gården, hadd itt folk fått *det* å si... Han kunde satt som jeg sitt. Han kunde sitt og vent! Han trængt' itt me spør' Frederik om den ting. Gården e min.»

Litt efter kvapp hun – Golla rørte ved henne.

«No kjæm a – no kjæm Marthina – æ høre gangdørra..»

En god stund måtte svigerdatteren vente ute i loftsgangen før hun blev lukket inn. Da var rommets vindu dekket til, på bordet brant et smalt lys i staken, og der skyggen fra skjenken lå over innerveggen satt den blinde. Hendene holdt hun gjemt under kvitelen.

Marthina stanset på dørstokken – i armkroken hadde hun den blomstrende rose, de lange ørekrøllene hennes rørte sig litt i trekken.

«O – er her allerede natt?» brøt hun ut – «Måskje er De for trett for mitt besøk, mor?»

«Jeg e itt trett. – Men det drøide før du kom.»

«Tilgi, mor! Men det var Adam...» fryktsom bøiet hun sig og rørte den blindes panne med lebene – «Mor! Her er en rose – Adam har gitt meg den, kan De kjenne dens duft – er den ikke livsalig?» halvt i kne løftet hun blomsten op mot svigermoren.

«Du stikker meg!» den blinde rykket bakover – «La Gurine nyte din rose. Hva er det med drengen?»

Blomsten gled over i Gollas utrakte hender, Marthina reiste sig.

«Han heftet meg. Og så kom Lesbet og konfunderte meg med sine spørsmål. Jeg måtte gi denne den hele spiseseddel skriftlig, mor!»

«Hvad hadd' I i dag?»

«Uer og velling, mor.»

«Og imorgen?»

«Imorgen –? Fattig leilighet og syrgryn. Jeg har sagt hun skal bringe Dem av kjødet – måskje vil det smake Dem.»

«Er Frederik gått?»

«Frederik er i banken. Fire timer i banken det blir ni med dem i retten.»

«Han gjør sitt..» det rykket til omkring de faste leber – «Og drengen? Jeg har itt hørt nå' til ham siden igår.»

«Adam har det travelt..» Marthina så bort på Golla som efter hjelp – så sa hun fort: «Adam skal med i borgerbevæbningen, mor – men det blir ikke bekostelig, Lorentz Hansen låner ham sin hest, uniformen har vi jo efter Frederik..»

«Skal drengen i det ridende korps?»

«Ja – fotfolket er det jo ingen stas ved for en ung bixe, mor! Adam vil ikke være ringere enn sin far – det kan De nok forstaa...»

«Det var itt Frederik, som vilde op og ri – det var farens påfund...»

«Men minnes De ikke, mor, da vi satt med drengen i det dype vindu i Norges bank for tolv år siden og ventet på Carl Johan? Adams frydeskrik da han fikk øie på sin far, – da eskorten endelig viste sig! Frederik tilhest foran kongens vogn. – Og vår egen stolthet, mor, at han var med! Vi fant ham så smukk – vi glemte som drengen å se på kongen og den svenske greve!»

Den blinde tidde litt.

«Et guds under, Edvart itt satt varme på gården den kvelden,» sa hun plutselig – «Fem og tretti lys stelt' han til på trefot!»

«Men æ pass dæm da!» utbrøt Golla.

Ja! Og hvor fortryllet hadde ikke Trondhjem vært den aften, med lys i alle ruter! Aldri skulde Marthina glemme det – kunde man undres, Adam mintes dette eventyr?

«Det var andre tider..» Den blinde tørket sig med snippen av halstørklæet om munn og hake. «Det var itt idag, nei..»

«Nei mor – våre omstendigheter har deklineret..» Rødmen bredde sig ned over Marthinas hals, – i dagevis hadde hun kvidd sig for å bringe frem denne nyhet! «Men nu skal korpset øve på Ilevolden, blott marken blir snebar.

Og det vil være gavnlig for Adam, mener vi. Det er ikke storaktighet av drengen, mor! Det er uniformen han er forgapet i, det er den blå uniform han begjærer! Lenge nok har han gått hjemme – imorgen skal han i kalas – der kommer damer, der skal danses – det er lutter unge fyrer fra borgergarden! Så måtte jeg skifte ut sølvtræssene på kjolen og sette nye på – de gamle var fortæret av rust, de nye har Adam kjøpt for sine egne moneter, – det koster ikke Frederik en skilling!»

Den blinde tidde.

«O, mor, at De ikke kan se ham i hatten med fjærbusken – uniformens kulør er som hans egne glade øine. Og permisjonene sitter på ham som støpte!»

«De e sydd hos Brisach i Graven. – Det e likefullt narrestreker, Marthina. For en, som ikke har middel. Skikk ham op til mig.»

«I aften, mor?»

«Nei-nei! Når han e i klærne.»

Golla dekket sitt tannløse smil med håndbaken:

«Madammen vil kjænd' på stasen. Han Adam e no han Adam, lel –.»

Marthina strøk sig med begge hender over håret, følte på kammen ved ørene, smilte – nå var det overstått! Litt skjelmælt, men lys i røsten spurte hun om svigermoren vilde høre om hennes visitt hos fru Braach? Og hun satte sig borte ved bordet og fortalte om fru Lucindes fot – om kroningsteppet – om teaterstykket... Rollen, hun var blitt tilbudt våget hun ikke nevne; men hun sa, at heftet hadde hun fått med sig hjem til lesning.

«Måskje vil De høre piecen forelest, mor – det er i den lette stil, tror jeg nok – og med sanger efter Schwachs mønster.»

«Schwach?» foraktelig skjød den gamle frem underleben – han svarte til sitt navn, stymperen! «Nei, bli mig fra livet med hennes kunster, det narraktige fruentimmer! Jeg kjenner det! Det e Braacheri –» hun lo kort – «og Jyderi og Flensborgeri med dem alle – det e itt annet enn juks! Jeg kjenner dem! Spisestue til daglig bruk, franske retter og hofferdighet! Silke på baken; flyvebånd og falbelader, sitter med sitt tevann og sladrer tiden ihjel. Stiftsamtmanninnen bygget stiftsgården for å spille henne med Harmonien, geheimerådinnen, på nesen – det var de tider! Nu mener hun saktens, din velynderske, at *hun* skal fordunkle dem begge med sin reputasjon som skribentinne – fuff!»

«Mor!» Marthina Stampes store øine blev mørke av harme. «De gjør henne urett! Fru Braach elsker poesi og fine seder av et opriktig sinn! Hos henne er luften ren og styrkende – og... Og hun minner mig meget om mine egne – om min egen, kjære mor! Jeg befinner mig så vel i hennes kompani!»

Den blinde svarte ikke. Hun bøide hodet, haken hvilte mot brystet – hun satt som i dype tanker. Så drog hun frem hendene fra teppet og lukket dem om stolarmens blankslitte treverk.

«Du vant itt slutt' æventyret om den dumme gutten, som fikk mor sin til å skaffe sig brud, Gurine. Men jeg minnes det vel, selv. Du kan ha din fornøiels' av å høre en gammel stubb, Marthina. Det e ekte saker.»

«Men æ fortalt' da om han præsten Kraagius og itt om naa ant' – *ida'*, madam!»

Marthina Stampe strøk den kolde blomsterpotten med pekefingeren... Hun kjente disse «eventyr» svigermoren aldri blev trett av å fortelle og høre gjenfortalt. Møie

nok hadde det kostet henne å bekjempe overtro og mørkeredsel, Adam i barneårene hentet sig hos farmoren... Og vrangforestillinger! Kniv bet best på flo sjø! Månen måtte man ikke peke på! Slikket katten sig kom det fremmede...

«Måskje må jeg nu si Dem godnatt, mor,» hun reiste sig halvt.

Men uten å ense henne tok den blinde fatt:

«Gutten og kjæresten hans skulde av sted og ligge, de. Men da de hadde ligget en stund, blev piken lei gutten, hun. Så vilde hun ut. Nei så vilde itt han latt henne få ut. Men så sa hun, han skulde få knytt' bånd i hånden hennes, så skulde hun itt gå lenger enn båndet rakk. Så gjorde han det, og så gikk hun. Så blev hun lenge. Så tok han til å tøie på, og så kom det noe, som han tok op i sengen til sig. Så tok han på å se på det, og så blev det så rart for ham. Det var litt mørkt, men han var like viis han, og så ropte han: Mor, hu har da hand som e gjeit! Ti still din tull, det e hårfletta hennes, sa mor hans. Så gav han sig en liten stund. Så skjet gjeiten, den. Så sa han: Mor, hu skjiter da som en annen gjeit! Å hyssj, ti still din tull, det e perlebandet hennes, sa mor hans. Så gav han sig en liten stund. Så pisset gjeiten. Så sa han: Mor, hu pisser som en annen geit. Så måtte mor hans op og se efter. *Og da var det en gjæt*» hun lo –: «For det e itt perler alt som e rundt. Det e itt dikt alt som går på rim, nei.»

Den gamle piken hadde snudd sig mot skjenken – hun kunde ikke rå for det, le måtte hun så for gale det var at Frederikke skuldeapest med unγκånå... Men da den blinde satte i og lo, hun også – den dype latterklunken sin, da forgikk munterheten Golla – hun vendte sig og så på Marthina, næste øieblikk var hun borte hos henne, og la hånden på den lute ryggen, klappet og strøk den smale ryggen...Hun satt der med øinene i gulvet og skjemtest for vermøren sin, stakkaren, hun visste ikke bedre!

«Det e poesi ifra Mære – de e itt gjort av Schwach, nei. Nå, dåner du, Marthina?» spurte den blinde – tystheten omkring henne blev ved.

«Nei, mor,» røsten dirret av blygsel og harme.

Hun dreiet ansiktet dit svaret kom fra:

«Den som bygger efter hver manns rå', hans hus kommer skjevt at stå. Gurine og jeg har det på vår simple norske vis, du får ha oss unnskyldt, Marthina.»

«Vi kan da æventyr og ymse, som *e vakkert*,» sa Golla.

«Det vet jeg jo, Golla! Mor vil kuns drille mig! Men jeg lar mig ikke drille, kjære mor! Slett ikke!»

Frederikke Stampe strøk pulsvanten op over håndleddene; de store, hvite øielokk bevret svakt. Hun hørte gråten i den lave røst... Under kvitelen fant hun frem sin store snusdåse, pikket litt på messinglokket – så sa hun:

«Den dufter søtt, din rose. Du kan ta ut katten, Gurine.»

Da de var blitt alene, bøide hun sig frem i stolen.

«Skjøtter du om den ny' tone i Adams røst, Marthina?»

«Er der en ny tone i Adams røst, mor?»

«Han e forlipt.»

Marthina slo sammen hendene:

«Nei men mor!»

«Drengen e forlipt, Marthina. Jeg kjenner dem igjen på målet. Han taler om månen – om månelysset... Sådan...» hun fullendte ikke.

Nu kunde Marthina knapt styre sin latterlyst. Hun mintes sitt besvær med Adam, for å få ham til å geberde sig en smule oppmerksomt mot pikene... For å få ham til å by dem op til dans! Jeg e så trett av å dra på disse førkjan, mor – som han alltid hadde sagt! Nu, i disse dager, hadde han for første gang vist lyst til å gå til dans, for en lyseblå uniforms skyld!

«Nei, mor! Siden Adam gjorde haneben til den lille Lundgreen, har han ikke hatt amorøse anfektelser! Og da var han ti år, mor! Han er blitt sin første kjærlighet tro! De vet, han alltid sa til mig som dreng: Når jeg blir stor, vil jeg gifte mig med dig!»

Den blinde nikket.

«Minnes du drengen, da småpiken til Lundgreen gav en annen rangen, en større?»

Marthina lo lystig:

«Ja det minnes jeg! Han bet mig tilblods, det skarn, da jeg vilde ha ham ned fra loftet hvor han satt og gråt over sin tapte lykke!»

«Du gjør vel i å minnes det, Marthina.»

Hun ventet; men svigermoren tidde. Med ansiktet vendt mot henne satt den blinde urørlig; og med ett rant det koldt nedover ryggen på henne: de store hvite øielokkene hadde *uttrykkd*...

Da hun hadde sagt godnatt og allerede hadde hånden på dørhaven kom det vanlige spørsmål:

«Går du der ut denne uke, Marthina?»

Hun vilde gå søndag, om været blev favorabelt.

«Det ligg' en pakke på bordet i gangen. Spør Gurine. Det e en bok i pakken. Du må gjerne læs' den.»

«Skal jeg hilse far fra mor?»

«Det har du itt nødig. Godnatt, min venn.»

Baklengs, med rosetreet i armen og det hete ansikt lett bøiet steg hun over dørstokken og drog døren til efter sig.

Beridersken

På forreste benk i ridehuset satt Marthina mellom sin mann og sin sønn og fulgte med blussende kinner prestasjonene innenfor barrièren. –

Straks ved inngangen hadde hun hilst på fru Braach og hennes følge. Adam hadde ikke kysset fru Lucinde på hånden som hun hadde bedt ham, den forstokkede! Saktens fordi hans far stod og så på. Men han hadde bukket sitt smukkeste bukk og smilt så strålende, at den gode dame hadde klappet ham på kinnet med sin vifte og sagt, at han var blitt en hel kavaller siden sist...

Den halve stad var møtt op til denne forestilling! Overalt på benkene var det bekjente å nikke til, selv gamle damer fra «klostret» satt der i avlegse kåper med puffermer, lokket av ryktet om Charles Gauthiers dristige ritt i «Mazeppas flukt»... Og nederst i det store rum, hvor forhenget skjulte artistenes egen verden stod byens yngre handelsherrer i klynge om Lorentz Hansen.

Farven i Marthinas kinner hadde steget litt, da hun fikk øie på ham. Hans elegante apparisjon stakk som alltid av mot de innfødtes; skjønt han aldri mer bar uniform, røbet både holdning og klesdrakt offiseren: de lange trange benklær med stropper under fotsålen satt feilfritt, i en flott bukkel lå det gråsprenget håret frem over ørene – skuldrenes bredde, den smekre midjen, ja selv ansiktets hovmodige uttrykk gjorde ham til et mønster på en gentilhomme ... Lorentz var som skapt for smukke lokaler! Og ridehuset var smukt i dag, ja som forvandlet med flagg og vimpler, guirlander og papirroser... Alle menneskers øine hadde også skinnnet av forventning, da forhenget endelig gikk til side for den gamle Gauthiers trivelige skikkelse; mens han holdt sin lille gebrokne tale til det ærede publikum hadde hun måttet hviske til Stampe: «Jeg morer mig så uhyre, Frederik!» og hun hadde speidet inn i mannens ansikt: satt han mon ennu og ergret sig over de kostbare inngangspenger?

De første årene heroppe hadde han stadig fulgt henne på komedie. De hadde abonnert hos Selmer. Og når de danske skuespillere arriverte, når teatret åpnet sin dør og billettene kunde hentes i Danielsveiten, da lysnet det i høstmørket! Det året Pallesen fra det kongelige teater i Kjøbenhavn hadde spilt lord Bolingbroke hadde

hun forødt alle sine penger til å se «Et glass vann» – atter og atter... Senere vintre hadde hun titt og ofte med Adam besøkt de sceniske forestillinger i all deres enkelhet hos Vold på Hlade, hos Behncke i Ilen – hvad de optrædende manglet i geni, kunde man jo legge til! Men i de siste årene hadde hun måttet renonsere på alle denneslags fornøielser – nålepengene var hørt op ved morens død, og den arme Frederik hadde annen bruk for sine skillinger! For første gang på lang tid satt hun nu med begge sine kjære og så artister agere... Med skuldren tett inn til mannens og venstre hånd under Adams arm fortapte hun sig i beskuelse av klovner og dyr. For minste berøring av hennes hånd trykket sønnen den fastere til sig; og hun kunde fornemme hvordan Frederik holdt pusten som hun selv, når den dumdristige bajas hoppetgjennem tønnebåndet fra hesteryggen... Hennes glede var fullkommen. –

Da det første nummer var forbi og bifallet stilnet spurte Adam om hans foreldre ikke vilde bese sig bak manesjen?

Ivrig, med hånden på morens skulder stod han halvt bøiet over dem begge – det blonde hår vilde frem i pannen på ham, øienvippene klippet og klippet over det blå blikk... Og mens Marthina med rappe fingre rettet på hans nye halsbind og pillet støvnuget av livkjolens krave støttet hun sønnen så godt hun kunde i hans overtalelser.

«Adam kjenner dem jo personlig, Frederik... Det er sånne skikkelige folk... Den gamle mutter skal være meget øm for sine børn... Og hr. Charles har latt Adam ri helt gratis, vi skylder ham såmen takk...»

Men assessor Stampe lot sig ikke bevege. Med haken på stokken, som han langsomt dreiet mellem hendene, blev han sittende hvor han satt.

«Nei min dreng – dertil er jeg for gammel. La oss ikke spille tiden med snakk, Thina. Ta du din mor med dig, Adam, – det vil more dig, Thina! Det smaker av fugl!» – han lo godliende.

Skuffet og tom i øinene stirret Marthina på rideknekten, som gikk ute i manesjen og raket sagmuggen slett igjen... Med dem begge vilde hun gått derut, med dem begge... Så reiste hun sig, bøide sig over mannens grå, krøllete hode og streifet hans sirlige bakkenbart med lebene –

«Du er jo dog ikke så adstadig som du vil ha dem til å tro, min bergamott!» hvisket hun.

Han fant hennes hånd og knuget den – de tungsindige øinene blev mørke bak brillene.

Arm i arm med sønnen gikk hun langs barrieren, som var trukket med rød mugg. Med ryggen til folk, litt frembøiet så han kunde fange hennes blikk talte Adam heftig: Faren var bange for sin verdighet! Det var hans assessorrang som forhindret ham! Hun kunde tro ham, han kjente fatter! Med sine forbenede standsfordommer kunde han ikke fatte, at familien Gauthier var civiliserte mennesker. *Han* hadde aldri, ikke i hele Trøndelagen, støtt på en gentleman som Charles Gauthier, parole d' honneur, mor! Men for faren tellet ikke andre enn akademikere – og trønderske bryggeeiere, når det kom høit! Gauthiers svigersønn Pietro Bono, linedanseren, var en musiker av rang! mellom Mellem alle Gauthiers var det det skjønneste familieforhold, de unge døtre blev ikke tillatt å gå et skritt på Trondhjems gater uten å være ledsaget av sin mor eller Pietro. De føitet ikke omkring i veitene efter mørkets frembrudd, som visse trønderske frøkner...

Taus hørte Marthina på gutten; hun hadde nok et ord eller to å si ham om hans far, men det fikk bie. Hennes hjerte klappet så fort, aldri hadde hun sett kunstnere bak «kulissene» – og denne trupp var til og med fransk... Bonjour monsieur... Comment vous portez vous, madame... Je vous remercie...

De unge Trondhjemslover, som blokkerte inngangen til det allerhelligste, gjorde plass for Adam Stampe og hans mor. Løitnant Hansen sluttet sig til dem: Om han måtte få lov å eskortere den nådige frue på høire fløi?

Med et smil takket Marthina – og da det store gardinet falt igjen bak henne grep hun efter hans arm, også.

Med varevegger var rummet mellom utgangsportene og inngangen til salen kunstig avgrenset – veggene skilte truppens påklædningsrom fra gangen, de beveget sig voldsomt når noen passerte de provisoriske åpningene. Selve gangen var overfylt av hviskende og gestikulerende mennesker – midt i trengslen trykket tre friserte pudler sig op til en klovn i trikot, og nede ved utgangen blev en steilende hest hobbet sidelengs under hvesende tilrop: «Dép èche toi, nom de mille diables»... «Sapristi»... «Diable de gar çon»...

Med et lite skrik rakte Marthina efter Adam, da han slapp henne. «Vi går tilbake, vi går inn i salen igjen,» brøt hun ut og klynget sig til Lorentz.

Adam hadde grepet en ung mann om skuldrene, leende snudde han ham mot moren:

«Min venn Charles Gauthier, mor – den berømte rytter.»

Løitnant Hansen tok hennes arm ut av sin – hun rakte den fremmede fingerspissene – da han kysset dem, rødmet hun heftig og drog hånden fort til sig.

«Madame Stampe – deres venns mor,» sa Lorentz Hansen på fransk.

Marthina mælte ikke et ord – beriderens leber var karmosinrøde som en dukkes, barter og hår glinset av kreosot.

«Og her er madame Gauthier, mor –» Adam gikk tilside. «Hun har vært så vennlig mot mig. Og dette er hennes datter, madame Bono – Pietro og Rosa klær sig om – Pietro skal i luften.»

To fete hender lukket sig om Marthinas, hun så inn i et melhvitt kvinneansikt med uhyre hengekinner, – en broket turban berørte bremmen av hennes hatt... Og på en rivende strøm av uforståelige ord gynget Adams navn mot henne.

Adam selv var forsvunnet. Ulykkelig så hun op på Lorentz Hansen: «Jeg forstår ikke hvad hun sier! Hvad er det hun forteller om Adam? Jeg skjønner ikke et eneste ord!»

«Hun taler fransk, Marthina! Hun taler Deres yndlingsprog!» Han lo ertende.

Det tok på å suse i Marthinas hode, som for gjennomtrekk. Den voldsomme lukt av moskus og hvitløk, de to glitrende frittende øiepar, madame Bonos blottede bryst...

Og dette sprog, som hun elsket og dyrket og nu ikke forstod! Hun dekket ansiktet med hendene.

Da sa den dype rustne kvinnerøsten på tydelig dansk-svensk: «Ih gud – min herre, Er fru mår bestemt illa!» og hun kjente en arm om sine skuldre... Like ved henne lo madame Bono høit og lystig over morens feiltagelse.

«Mon mari, madame?» Marthina rettet sig, sperret op øinene, gjorde sig fri – «Monsieur n'est pas mon mari, – mon mari est dans la salle! Mon mari est un homme serieux!» Som etåndedrett rant de franske setninger over leben, hvit av bevegelse stirret hun på Lorentz. Og da latteren brast frem omkring henne, føiet hun hurtig til:

«Puisqu' il est juge et père!»

«Naturellement, madame!» – truppens mor klappet henne på armen, den enorme barm rystet av latter under mantillen – «Puisqu' il est juge et père! Parfaitement!»

Oppbrakt snudde Marthina sig fra henne.

«Men hold dog op, Lorentz! Det er ikke til å le av! Slett ikke!»

«Med permisjon, beste Marthina! Må jeg ikke ha lov å le når De undsier mig op i mine ærlige øine?»

«Undsier *Dem...*!» hun slo sammen hendene – i det samme blev hun vår en svak rødme, som krøp frem over hans smale panne «Men Lorentz – dog!»

«Et alvorlig menneske – det har jeg ikke den ære å være i Deres omdømme?»

«Jeg tenkte ikke på Dem. Jeg tenkte på Frederik.»

Hun virret litt med hodet. Adam var ikke å øine... Damene hilste nu på den unge Bendtzon, som i disse dager var kommet hjem på besøk fra England –.

«La oss komme ut – her er så kvelende...» med fremrakte hender gikk hun mot forhenget, lik en blindet. –

Inne i salen tok løytnant Hansen Adams plass sålenge pausen enda varte. Med silkehatt, stakk og hansker i de hvite hender satt han med ansiktet mot sin venn Frederik Stampe og fortalte forbi fru Marthina om tildragelsen inne hos artistene. Assessoren lo og la et øieblikk hånden over sin kones: «Ja du Thina, du Thina!»

Marthina lo selv – hun innså, hvor tåpelig hennes ord hadde falt, det var hennes skyldighet å le... Men det beklemmende, som hadde overfalt henne derinne – det fiendtlige og angstfylte, det holdt ikke op...

Og hvor blev det av Adam?

En utstaffert gutt løp rundt i manesjen og ringte på en klokke. Annen avdeling skulde begynne: skolerittet. Lorentz reiste sig.

«Takk for at du tok dig av min kone,» sa Stampe – den annen bukket sitt dype, sirlige bukk:

«Du vet, det er mig alltid en fornøielse, Frederik – en av de utsøkte!»

«Oh!» Marthinas munn trakk sig skakk i et lite, spottende smil – «Baktal ikke Deres gleder, Lorentz – de er sikkerlig alle utsøkte!»

Frederik Stampe drog op brynene. «Er det kommet en kurre på tråden mellom Jer?» spurte han, da vennen var gått.

«Han har blott spolert min stemning,» – svaret jagde blodet op i hennes kinner, hun blev sittende taus og med nedslagne øine.

Alle forsøk på å forklare Frederik hvad hun følte, vilde være spilt... Han vilde foreholde henne – og som så ofte før! – at hun gjorde Lorentz urett. Og hvad skulde hun mæle imot? Lorentz hadde ingen skyld i at den gamle franske heks hadde tatt ham for en annen...

Imellem kunde hun få Frederik til å forstå sine tanker. Men følelser kan man ikke gjøre rede for. Og følelser var viktigere enn tanker. Hvad nytted ord når det ikke ilte noe gjennom hjertet? Hvad hjalp det å tenke riktig når følelsen mumlet og hvisket, at det var galt? Langt inne, bakom alt som skjedd og tenktes, blev all ting avgjort... Innerst inne tendtes og sluknet dagene – dit inn strømmet lys fra vesner og ting, der inne kunde det bli mørkt som natten for et eneste tonefall i en menneskerøst... Hvad kunde det nytte med forklaringer?

Alt var *for* Lorentz. Han var den eneste her nord, som hadde kjent hennes egne. Han var født og opdraget i kretsen, hvor hennes foreldre hadde hørt hjemme... Han førte sig som en herre; han var geniask som selskapsmann. Og han var Frederiks venn fra studenterdagene. Fra første øieblikk hadde han møtt henne med vennlighet og kurtoisi. Til Frederik hadde han sagt: Det er noe eget fint og tiltrekkende ved de sønnenfjelske damer som Eders aldri kan opnå! Og dog... og dog! Plutselig kunde det komme noe i hans øie, som fikk henne til å dirre av uvilje – til å skjelve av hat!

Det var ikke madame Gauthiers og den decolleterte datters munterhet, som hadde oprørt henne derute! Det var Lorentz blick og latter.

Marthina vilde vrenge forverket tilbake fra skuldrene, mannen stanset henne:

«Her er ikke varmt. Behold din kåpe.»

«Frederik» – hun så op på ham, de store dunkelblå øinene skygget til – «Når vi atter får en sending fra Havsten skal vi be Lorentz – det er lenge siden vi så ham

hos oss. Og han er alltid den samme vennligsinnede mot oss og Adam – mener du ikke som mig?»

«La ham blott komme, Thina! Man har fortalt mig, at han ikke lenger frekventerer Galschøtt så flittig som før – hans pasjon for keglespillet skal ha kjølnet en smule – la ham blott komme, han har ikke for meget av familieliv, den arme djevel.»

«Og du holder dog meget av ham, Frederik?» Assessor Stampe smilte flyktig – lik et solblink lyste glimtet fra tennene op i det tunge ansiktet: «Vi er gamle venner. Man skal blott ikke fortro hammer enn man vil høre lest på kirkebakken, Thina.» «Det risikerer du da heller ikke, du, Frederik!» med en grimase gjorde hun munnen liten og drog lebene tett sammen, som mannen.

Hest og rytter var allerede i manesjen, da Adam omsider smatt ned på sin plass ved siden av Marthina. Så opkavet var han, at håret hadde mistet fallet, fuktig av sved lå det inn til tinningen... Han rullet lommeørklæet mellom håndflatene:

«Se på ham, mor – se på ham nu! Dette er hans fineste prestasjon, dette er for kjennere – «Mazeppas flukt», det er kuns publikumsløier...» og inn i Marthinas øre blev han ved å hviske, så det hetet over hennes kinn av hans ånde: Like før han steg til hest hadde Charles Gauthier danset kajuska med ham og søstrene, derute – han hadde slått kastanjetter med fingrene... «Det er en kegle, mor!»

Drengens ansikt strålte av liv, av entusiasme – Marthina måtte holde på sine hender for at de ikke skulde fly tilværs og lukke sig om de dunete, blussende kinnene...

Næste nummer var en pas de deux tilhest mellom mellom søskenparet Rosa og Charles Gauthier. Og fra nu av hang også Marthinas øine som fortryllet ved de ridende. Yndig og elskelig var den unge piken! En klar, etherisk skjønnhet, med et lite sødmefylt smil på de barnligrunde leber og en bestandig skiften av skrekk og triumf i de vidåpne sorte øinene. Lett som en fugls fulgte det spinkle legemet dyret – dansende møttes og skiltes hestene – de krumme halser, smekre ben og silkeblanke haler rørte sig i lunefull lek, snart side om side, snart i hvirvlende flukt... Og høit oppe svevet de unge mennesker som i ekstase, mot hinannen, fra hinannen...

Med en lett bøining, med bølgende bryst og ridepiskan hilste de tilslutt publikum. I det samme løste noe sig fra beriderskens hode og svevet lik en sommerfugl ned mot sagmuggen... Undrende så Marthina, at inne i de blåsorte krøllene under den oppkrammede hatten gjemte en rose sig – en levende, lyserød – en Provence-rose...

Sakte snudde hun sig mot sønnen.

«Adam,» hvisket hun.

Han hørte henne ikke. Et nu stirret hun på ham – så tok hun øinene til sig og bøide sig hurtig bort.

Rytterparet kom inn, gang på gang – alle hender klappet. Bare Adams lå urørlige på hans kne. Marthina listet hånden op under kåpens slag og trykket den mot hjertet. O, engang før hadde hun sett et ansikt som drengens, så hvitt av pasjon, så dirrende av lengsel...

Assessor Stampe hostet og reiste sig – nummeret var slutt.

«Om vi gikk ut på gaten og fikk oss en munnfull frisk luft, kone? Har du det ikke godt?» granskende bøide han sig ned mot det bleke ansiktet inne i den store hatten.

«Jo – jo!» uten å vende sig tok hun efter sønnen; men benken ved siden av henne var tom. «Jeg kom blott til å tenke på noe –. På vår bryllupsdag...» hun stod op og la armen i mannens – «Den blev med ett så levende for mig, Frederik.»

«Du ønsket dig atter ung, da du så den smukke beriderske og hennes kavaller – det gjorde så menn en annen også, Thina!» smilende trykket han hennes arm til sig, mens han loset henne ut mellem benkene.

Strinden

Allerede ved nitiden søndag morgen hadde Frederik Stampe lest en av Schultzes prekener høit for sin mor og sin egen husstand.

En times tid senere stod han ute på gatetrappen og ventet på Marthina.

Det hadde nettop ringt sammen. Stillheten i den tomme gaten de lukkede brygger, den øde almenning syntes ham mettet med søndagens egen stemning: denne absolutte fred, som helt fra gutteårene hadde fylt hans sinn med uro og higen... Dengang fordi såmeget var forbudt en dreng på denne ukens eneste fridag; lik en overtung frukt hadde forventningen alt fra morgnen av båret forkrenkelighetens kime i sig: hvorledes skulde denne ene dag med sine korte timer formå å opveie seks ulidelig lange skoledager? Og nu...

Han lettet et øieblikk på hatten og strøk sig gjennom håret –

Fremdeles var han en gammel dreng, som efter seks strenge ukedager stod her med samme hete lengsel mot fullkommen frihet, mot sorgløse timer.

Luften var mild og bløt. Efter tre døgn sludd og regn vilde april gå inn med sol, lot det til. Et lite sølvskjær lå og tindret over skrov-isen på elven – himmelens skylag mettet sig med alltid sterkere lys...

Han skyldte å følge Marthina til Sophielyst. Han pliktet å gjøre denne vandring sammen med henne, denne canossa-gang... Men iaften kunde han efterse fiskestangen! Om en måneds tid kunde han og sønnen prøve forellene oppe ved Cecilienborg – det hadde hendt ham før, at han tidlige forår hadde tatt sin første fisk allerede i mai... Og når varmen kom i været og mutters ko skulde ut med de øvrige by-kreaturer kunde han en dag ta op i marken og se på kveget beite og inspisere den selsomme bebyggelse deroppe: de små jordgammer, som umerkelig forvandlet sig til bruk... Lærerikt for en jurist å følge disse stillfarende tyveknektes gradvise kolonisering av Bymarkens terra incognita...

Solen brøt frem. Et rundt kvarter hadde han nu ventet... Langsomt gikk han nedover trappen – i det sterke lys her oppe blev frakks og benklærs slitasje

særdeles synlig...

Før han stillet sig i nabogårdens skygge søkte hans øie av gammel vane ornamentet over porten: en båt, hugget i hvit marmor, en skøyte med seil og mann ved roret. Og øverst mottoet: Hvor Jesus Wil.

Frederik Stampe smilte vemodig. Alt som dreng hadde han ofte betraktet denne rormann, som gav sig Gud i vold. Som ung hadde han ironisert over den fromme etikette, som det driftige handelshus paraderte over sin dør. Idag visste han, at intet hav er falskere enn livets, ingen kurs usikrere enn menneskenes...

Lenge nok hadde han ment, at hans egen vilje rådet hans skjebne. Uten å vakle hadde han satt sig mål: han vilde lenger frem enn fedrene, han vilde bort fra Trondhjem og Trøndelagen. I sin blindhet hadde han trodd, at evner og interesser krevde større forhold, rikere virkekrets... For tyve år siden hadde han sittet i sin første kommisjon sønnenfjells og møtt menn av djerv tenkemåte, med vidt syn. – For ti år siden hadde hans bysbarn nevnt ham som tingmannsemne. Personlig hadde den gamle bankdirektør søkt ham og latt ham vite, at han anså ham kvalifisert som sin eftermann på Norges storting. Fylt av stolte drømmer, av overmodig glede hadde han efter hin samtale søkt ensomheten – oppe på Øvre Kalveskindet hadde han en morgen som nu stanset under værmøllen og funnet utløsning for sitt sinn i å lytte til vindens brus i møllevingene... En vårdag som idag. Sydover hadde hans blikk og tanker søkt, – ut over stiftsstadens lave hustak.

Han hadde higet vekk! Bort fra Trondhjem – fra dette fedreland av en by!

Her han nu stod, kjente han sin stad i ryggen: gater og veiter, de herjede strøk, de enda nakne koller, kirker og hus: hele det store, arbeidende legem, som han vilde være lem av, – alle de nye institusjoner, de spede tiltak, som tro borgere skulde arbeide frem til kraft og ære for Nidaros.

Frederik Stampe la hodet i nakken og lukket et sekund øinene – hans hete attrå formet sig som bønn til den Høieste: atter en gang tre inn i retten med løftet hode og fritt åndedrett – atter en gang møte borgernes håndslag som en jevnbyrdig – o, våkne en morgen og vite, at skylden var sonet, at hans slekt atter hadde fødebyens velsignelse – om Du vil, Herre, om Du vil!

«Frederik!» – ropte det høit og forskrekket oppe fra trappen.

«Her står han, Thina,» han trådte frem i solen på fortauets stenheller. –

De gikk Søgaten langs elven, midt i den folketomme gaten – arm i arm som skikken var for ektefolk på søndagstur.

Da de hadde passert Bybroen stanset Marthina og bad mannen holde kurven mens hun løste hattebåndene; hun hadde tenkt på den kolde sno som alltid møtte dem når de kom til Hladebekken, hun hadde klædd sig i foret vinterkyse og stukket vest under kåpen. Nu måtte hun løse på hetten og vestens heker, det var sommervarmt her under Småbergene. Hun var dessuten kommet i kav og ulag – da hun skulde avsted hadde hun forlagt bunten med fidibuser, som hun hadde gjort ferdig til den gamle. Og de siste nettene hadde hun knapt hatt blund på øinene...

Da de kom til Bakke kirke og det lille forbyggede gudshuset stod der og dirret og sang, fylt av salmebrus – lik et summende insekt i solen, – vilde tårene frem på henne. Men Frederik måtte intet merke. Så rolig gikk han der ved siden av henne, så velbørstet og søndagsflidd i sin gamle loslitte skjøtefrakk...

«La oss bære kurven sammen,» sa hun – «den er tung idag.»

Ja, det var adskillig i den, merket han. Var det atter bøker fra mutter?

«En liten bok fra mor. Men også jeg har én med til ham, Morianen av Crusenstolpe – jeg tror, den vil more far, Frederik – den er meget intrigant og de sier, den henspiller på Carl Johan. Så har jeg også hatt deres fyrtesse til reparasjon.»

Ja – han hadde dratt kjensel på fyrkassens gamle slitte treskaft, som stakk ut under kurvens lokk.

«Du er god mot fasterne,» sa han.

«Jeg gjør det ikke for fasternes skyld – jeg gjør det altsammen for fars, Frederik – det er ham, jeg holder av.»

Mannen blev taus. Raskt, med kurven mellom sig, gikk de utover Baklandet. Men der veien bar ned mellom små lave hus i Aatet, stanset Marthina igjen. Rund og lubben reiste Lahammeren sig på andre siden bukten, i fjæren nedenfor gaten vasket småbølgene i iskrav, men ute i fjorden, hvor Munkholmen lå og svømte lik en sølvgrå hjelm på vannflaten, der glitret og gyllet solskinnet sjøen. Og måseflokker seilte gjennom blået...

Hun trakk pusten dypt:

«Nu er Christianiafjorden snart isfri, den også – skriver Charlotte.»

«Christianiafjorden er vakker,» han senket hodet og så over brillene ut mot de skoddeblå åsene – litt etter kom det langsommere, som formet han det endelige votum: «Men fjorden her har *makt*, Thina. Første gang jeg som smådreng kom forbi Lahammeren i båt med mutter og ham sa mutter: Hva du har fått på luen din, Frederik? Da jeg rev den av mig lo hun: Det var rett, sa hun, nu hilste du Lahammerkjerringen, så bær' hun ikke vondt på dig. Siden, når sjøene blev store, tenkte jeg, det var noen som hadde fortørnet Lahammeren. Fjorden her er ikke å spøke med, den...»

«Den kan da ligge speilblank, som i dag, Frederik! Erindrer du fisketurene våre til Munkholmen, med Adam! Den tid, han var syk i øinene? O, hans glede når vi nådde Skansen og han kunde løpe ut på landgangsbroen og praie båt! Jeg synes, jeg helt herifra kan se sjøen blekne over banken, hvor Adam fikk sin første flyndre! Skal vi ro dit ut en dag til sommeren, vi tre, Frederik? Ta med oss nisteløp som dengang – vannkringler og pottøl, husker du? O, blott Adam var dreng igjen – det ønsker jeg titt!»

Jo, han mintes dem, turene til Munkholmen sommereftermiddagene... Hans øine søkte skjæret derute, det lavrøstede festningsverk med de lyse murflatene... Så snudde han sig brått og tok på å gå:

«Da jeg var barn satt der en utro foged i festningen. Jeg så hans rum to dager efter han var sluppet ut. Embedsmenn, som kom i kasseangel havnet i de lokaliteter, den gang. Jeg har mistet smaken for Munkholmen, Thina.»

En stund gikk Marthina fortenkt og stille ved siden av ham. Så reiste hun beslutsom hodet. Strindenlandet åpnet sig foran dem, skogholt og bakkedrag, store og små gårder ringet inn av jorder, og der fjorden skar sin arm forbi Sophielyst og Rotvold, en hvitlig dis over åskammen...

Hist og her hadde solen alt fått bukt med vinteren – mellom flekker av brunt og grønt lå sneteppe og glitret over markene lik tøy på en veldig voll. Det blånet og skygget til av søte minner i Marthinas blikk: herute hadde de siste sommer hatt yndige sorgløse dager hos den gamle krigsråd på Gaarden – her hadde hun fått Strinden kjær! Lik et landskap, duftende av kløver,, strålende i sol, badet i mildt måneskinn lå erindringen i hennes sinn –.

Ved siden av kjærren med det store karet, som gjemte hele årets hvite vask hadde hun en morgen vandret hit ut for å overvåke, at alle plagg og det gamle dekketøiet blev forsvarlig håndtert, når det straktes på marken. Og som alltid siden hun fikk

krigsrådets vennlige tillatelse til å benytte gaardens blekevoll hadde hun oppsøkt ham for å takke for denne store villighet. Den gamle herre hadde talt lenge med henne; nennsomt og kjærlig hadde han berettet om sine besøk på Sophielyst – ærbødig hadde han spurt til den blinde. Og endelig hadde han foreslått, at hun med Frederik og Adam skulde slå sig ned på Gaarden sammen med sin vask. Som på vinger hadde hun ilt hjem den lange, solhete veien for å meddele Frederik denne glede. – I fjorten lykkelige døgn hadde de bodd på Gaarden. Sammen med husjomfruen hadde hun badet på Korsvikens hvite sandbunn, med Adam hadde hun gjennomstreifet hus og uthus, ja kløvet helt op i tårnet på låven, – med Frederik hadde hun svermet i lunden, gått alle de sirlige gangenes slyng under lindetrærne med hans arm om livet...

Og en månelys natt hadde hun fått mannens tillatelse til å vake over bleke-vollen sammen med våke-Terminetta. Bryggekaret var endereist – i krigsrådets kawai hadde hun sittet inni det sammen med den gamle piken. Uvirkelig som en drøm mintes hun stillheten som vokste imot dem fra mark og eng sammen med tåkesløret – spøkelsesaktig hadde det hvite tøiet på bakken liksom est og beveget sig i måneskinnet, og med gys av skrekk hadde hun husket kirkegårdens nærhet... Da hadde Terminetta tendt krittpipe og nørt op en liten varme under kaffekjelen – den røde ild hadde brutt trolldommen; og til daggry var hun blitt sittende under karets runde tak, mens våkepipen fortalte om sine netter på alle Strindens blekevoller.

«Se!» Marthina pekte med den frie armen – over skogbrynet løftet kirkens lille spir sig, kulen og messingvimpelen glitret i solen...

«La oss gå inn på Gaarden og hilse på krigsråden, Frederik! Er han hjemme kan du bli hos ham til jeg har utrettet mitt ærend på Sophielyst.»

Assessor Stampe så op og smilte – hustruens røst var som skjør av glede... Gud signe henne, nu hadde hun hittet på dette for å skåne ham!

«Min egen lille tøs!» han flyttet hånden over kurvens hank, lukket den om hennes, drog henne til sig og kysset henne der de stod, midt på landeveien.

Gaarden lå blåst for liv da Stampes kom inn på det store tunet. Grusgangen var avtint, bred og svart rammet den inn plenen, hvor sneen toppet sig over midtbedet, som isommer hadde lyst op plassen med sin brokete blomsterprakt. – Da et gammelt tyende omsider hadde vist sig og meldt, at krigsråden var kjørt til høimesse i Vor Frue og at folket ellers, stort og smått, var i «kirken», satte de sig en

stund i solen på husets lave, brede tretrapp. Marthina tok av sig hetten og helte hodet mot en av portikoens søiler...

En fredelig, lukket verden! Å, en verden, som hun kunde ønske og drømme den for sig og sine! Bak dem den noble bygning med de høiloftede stuene og de slottsaktige vinduer, foran dem tvillinghusene: drengestuen og den tomme sommerbolig med gamle madam Meinckes geveksthus – skilt av tunet åpnet de trappenes sirlige rekkverk mot hverandre, lik utbredde armer. For plassens ende det høie stakittet og de slanke lønnetrærne – og derutenfor på vangen kirken, liten og lav og hvit, et gudshus for de enkle og fromme, ringet inn av kirkegårds-haven...

Så kort en vei hadde man her til de kjære, som sov i mulden – så kort en vei for sitt eget støv!

Hennes øine søkte mannens:

«Hva tenker *du* på, Frederik?»

«Jeg – jeg satt og mintes vår lek her ute, da vi var smårollinger – broder Ole Jacobs og mine meritter i gamle Meinckes tid... Når vi hadde fulgt mutter og ham hit ut og diverterte oss på egen hånd mens foreldrene fikk sitt glass vin herinne hos Hladekarlen, som Ole Jacob kalte den gamle... Vi undersøkte åstedet, alle smutthull – vi agerte Olav – Håkon Jarl – ja selveste Ormen lange... Der ute på bakken, hvor smien ligger, mener man, at jarlens Hlade stod... Det var herute Ole Jacob fikk blod på tann som historiker – her kommer man ikke utenom – Norge. Sitter du kanskje og tenker på disse ting, du med? Minnes du Ole Jacobs og mutters stolthet da de førte dig hit og frernviste Korsviken?»

Marthina ristet på hodet, så krøllene danset.

«Akk – kan du tenke at jeg noensinne tenker på noe, jeg ikke *vet*, Frederik!» hun lo.

«Men du *vet* da saktens, at Håkon jarl...» han brøt av – alvorsklangen i hans egen røst skurret plutselig i hans øre – hennes ansikt bøiet sig ned mot ham, like roserødt og uberørt som for tyve år siden da han første gang oppdaget, at for henne gas det ingen andre realiteter enn dem, hennes øine så – og de drømmer, hennes fantasi avlet... Han skjøv hatten bakover, så den høie, furete pannen fikk sol. «For et pinsevær,» mumlet han.

Hun lot sig gli ned et trin og la hodet på hans skulder, det bløte, varme håret kom inn til kinnet hans.

«Vil du vite hvad jeg satt og tenkte, Frederik? Jeg satt og ønsket så inderlig, at det var vi, som bodde her! At de var våre stuer de derinne – at du hadde så mange vester som krigsråden, – at vårt småpakk lå og sov derborte under reinfann og tusenfryd – at Adam hadde våre egne unghester å tumle med – at jeg selv kunde fyke av med hvit lenongskjole på sommerball... At matburet var fullt av gode saker til Jer, ønsket jeg! Huff,» hun knep ham i armen – «kan du bille dig inn, at jeg tenker på historier fra oldtiden! Jeg utstår dem ikke, Frederik – jeg har aldri likt å høre dem! Alle de drap – all den svik og list – hvordan kan noen være stolt av en så'n fortid? O, det undrer mig titt, når jeg hører Golla og Stina lese av de gamle bøker for mutter – at den stakkars blinde kan finne fornøielse i de uhyggelige sagaer! Selv de edleste var dog mordere, Frederik! Nei – nei! På denslags tenker jeg aldri, når jeg kan undgå det, elskede venn!» Hun tukket sig tettere inn til ham og bad, lavt: «Ta av dig brillene, Frederik, et øieblikk – hva? Erindrer du vårt første ball herute? Da du selv kjørte Lillesorten? Hvor den stanset og dreiet sig og så på oss med sitt kloke blikk, fordi du glemte å kjøre – du?»

Ennu satt de litt. Frederik Stampes gråbleke ansikt myknet i smil, det forgremmede drag ved munnviken sletnet... Han hørte ikke så nøie alt hennes småprat lenger – det talte høiere om henne i hans eget indre. Gjennem alle disse tunge årene hadde hun beholdt dette tinder av tro i øiet, dette dirr av ungdom i latteren. Visstnok mintes han Poul Møllers ord: «De flestes frimodighed i fare kommer af at de tror, det har ingen fare, –» men om Marthina ikke helt fattet deres ulykkes omfang, så fattet hun til fulle *hans* kvide. Og hennes barnetro på menneskene, hennes tillit til det gode, den kunde ingen og intet rokke... Nei, på henne passet heller et annet ord av den danske filosof: «Den moralske selvstændighed antager ligesaa mange forskjellige skikkelser som det skjønne.»

Ved det første spede klemt fra kirkeklokken i tårnet bak trekronene reiste de sig og tok fatt på det siste veistykket. Og da de høie poplene tonte frem lik to skiltvakter foran Sophielysts lave bygning, møtte Frederik Stampe det forhatte syn med ro i sin sjel – et besøk hos fasterne og faren kunde han saktens utholde, han, som om en stakket stund atter skulde vandre her i solen med en hvit hånd på sin arm. –

Alene gikk Marthina op trappen til loftsrommet på Sophielyst. Hun hadde avlevert den reparerte fyrkasse og mottatt takken, som faster Annes visne leber hadde så svært for å si... Frederik var blitt igjen dernede i «kabinettet», den stymper – for å

få tillivs de vanlige klagemålsammen med snapsen. Op til sin far gikk han ikke før det var tid å ta farvel.

Hun hadde lagt av sig yttertøiet, men om hodet hadde hun bundet et lite silketørklæ – svigerfaren hadde engang oppholdt sig over, at hun ikke bar kappe som de andre fruer, – hun viste sig nødig for ham med udekket hår. Sin nyeste blå- og grøntermete verkenskjole hadde hun på, sin lange urkjede og om halsen en kammerduks krave, rikt utsydd med fransksøm. Den gamle herre komplimenterte henne ofte for hennes sirlige toilette...

Loftet var tomt – så hadde han endt sin morgenvandring herute under bjelkene... Et lite øieblikk blev hun stående foran den lave, blåmalte døren, som førte inn til hans takkammer, – skjønt hun hadde sin velfylte kurv på armen, skjønt hun visste hun var hans «lille stjerne», hans «petite amie», følte hun alltid foran denne dør samme beklemmelse, samme gru over menneskeskjebnen derinne –

Så lydløst lukket hun sig inn, at den gamle ikke blev v år henne. Han satt på den brattryggete trestolen borte ved vinduet – frembøiet og urørlig, som sov han. Skjegget gjemte sig i frakkens folder, hvitt og langt lå håret over skuldrene; hendene hadde han stukket inn i de frynsete ermene – underlig tom, lik en hams, stod den lappete embedskjolen omkring den ellers så ranke skikkelsen...

Marthina lot klinken falle i og gikk de par skrittene til bordet, hvor restene fra frokostmålet enda stod. Der satte hun kurven fra sig. Langsamt reiste gamle Stampe hodet – øinene var åpne, men rødsprengete – og som livløse. Han så på henne og sa uten å endre stilling:

«Jeg er uskyldig. Jeg er uskyldig. Jeg er inte en forbryter. Jeg er embedsmann og gentilhomme. Jeg går inte i søvne. Jeg er ingen somnambulist! Satan selv har tatt dem. Inte jeg. Inte jeg.»

Marthina blev dødblek. Aldri siden han flyttet hit ut hadde han nevnt sin ulykke, ikke til henne! Aldri talte de om katastrofen – i alle disse årene hadde det vært som en ordløs avtale, at dem imellem skulde det onde ikke nevnes. Og det hadde vært hennes stolthet, hennes lille lykke, at deres samtaler litt efter litt artet sig som om intet var hendt – de lo sammen og spøkte, han fortalte sine anekdoter med humør som forhen, med begjærighet spurte han efter nytt fra stiftsstadenn...

«Men far – far dog!» hvasket hun.

Ennu litt satt han sammensunken; så rettet han ryggen, drog ned frakken, så den brede brystkasse kom til sin rett – og sa med sin vanlige røst:

«Monsieur er ikke i vigør, petite! Jeg var der nede igår. Jeg begikk den dumhet – den oerhørde sottis!»

Han hadde vært nedenunder hos fasterne! Hennes øine blev mørke av skrekk. Mer enn fire år hadde han nu holdt sig her oppe, aldri forlatt kvisten eller loftet uten for nødtørfts skyld. Og det var blitt fredstilstand, omsider en slags fred mellom ham og de tre søstrene...

«O, at De kunde gjøre det, far! O, aldri skulde De gjort det!» mumlet hun.

«Det var vår mors fødselsdag. Søster Anne sendte mig en seddel op med pi' en. Og hun er dog den beste av dem, allenfals den forstandigste. Det var også til henne, den gavmilde madam doterte Sophielyst – det er således henne jeg forskylder mitt otium...»

«Akk hvorfor blev De ikke hos mor, far! Det var jo ingen, der fordrev Dem!»

Fort og ublidt så han bort på henne.

«Da er din mann av en annen formening! Han fant det tjenligst, at jeg fjernet mig – han var enig med sin far, den gode Frederik – mirabili dictu! Nå...» med de lange magre hendene strøk han sig ned over ansikt og skjegg –

«Nei! nei! Hos *henne* kunde jeg ikke bli! Hun skal ikke huse en suspekt person – hun skal vår Herredød inte dele seng med et forfulgt individ! Dertil – dertil er hun mig for dyrebar...» plutselig førte han begge hender med håndflatene mot Marthina og beveget dem hurtig, som verget han sig mot en insekt-sverm – «Taisons nous! Taisons nous! Jeg... Nå... jeg inntok altså...» med litt besver kom han sig på benene og tok på å stabbe omkring i det lille rummet – «Jeg stillet til middag dernede – jeg inntok middag sammen med Anne og småpi' ene –. Det festmål artet sig for mig som hin time på latinskolen kanskje artet sig for svenskeren, for min venn svenskeren. Det er en gammel geschichte, Marthina, det var i de år jeg som ung mann lærte drengene å konjugere franske verber... Nå... I tysk undervistes de av Gyllenpalm – hans navn var Gyllenpalm. Om ham visste man meget lite, min venn – dog så meget, at der var noget fordekt ved hans person. Ryktet sa, at han hadde vært med i mordet på Gustav på Stockholm slott; nå. Og at han dessårsak hadde måttet flykte fra sitt hjemland. Nu fikk en dag drengene nyss i denne sladder. Så en morgen Gyllenpalm stod på katetret, slukket diciplene på et

signal alle lys på pultene, drog frem sine kniver og lot dem blinke i luften i det halvdunkle rum... Jeg traff svenskeren, da han kom ut fra denne time. Hans ansikt var gustent, hans ansikt var hvitt som ditt tørklæ der. Måskje var han ingen morder – måskje hadde onde tunger fordrevet ham fra Sverige – måskje satt det rykte og red hans bryst dag og natt – måskje hadde de kåte drenger gjennemboret hans hjerte hin time...»

Marthina stod og støttet sig til bordet – nu stanset den gamle foran henne og grep om hennes arm.

«Igår deltok jeg i et festmåltid. Igår forbarmet de sig her nedenunder over en tyv og en misdeder for vår salig mors skyld! De lot mig vite...»

Hun strakte sig på tå og la kinnet inn til hans – «Far – la oss glemme dem!» hvisket hun. «La oss glemme deres uforstand!»

Det rykket til i ham; så tok han om hennes hode, stod et øieblikk urørlig – bøide sig og kysset hennes hånd:

«Takk, du lille,» mumlet han. –

Mens hun småsnakket, pakket Marthina ut kurvens innhold – i hjørneskapet gjemte hun krakken med matvarene, som han hadde sin glede av selv å varme op og fortære i hemmelighet. Fidibusene la hun i vinduskarmen ved siden av tobakksdåsen – bøkene befridde hun for avispapiret...

... Og hadde noen besøkt ham siden sist? Hvem skulde besøke *ham*?

Med ryggen til ovnen stod han og fulgte henne med øinene – men enda var blikket sløret og fjernt, enda var han motfallen og ulik sig selv...

Han hadde det på enslig manér! Han kunde ikke by på spetakler – hvem skulde søke ham for å divertere sig? Nå – krigsråden hadde dog avlagt ham visitt og spilt et parti schack med ham – den mann var en greitråd og en vennlig omgangsbror, en mann han tok sin hatt av for! Også Skjerring hadde som vanlig på sin Strindendag forunt sig en times hvile hos ham mellem sykebesøkene – men doktoren var blitt en dødbiter, en miserabel pernittengryn. «Trondhjem er tiltatt, Marthina, men enkelte individer ligger under for denne byens opkomst.» Nå – og cousin Hendrik hadde anmeldt sitt komme...

«Lorentz har fremdeles ikke besøkt far?» Marthina stod bøiet over kurven og la omhyggelig avisene én for én tilbake på den tomme bunnen.

«Lorentz?» Det glimt til i de grå øinene – «Lorentz har forlengst glemt min misliebige eksistens! Og satt jeg i hans permisjoner – saprستي! – jeg red ikke en halv mils vei i nordensno og pløre for å se dette syn!» Han strøk sig over frakkens fettete rabatter. «Lorentz er en feinschmecker, en ungdom, en hund efter gleder! Jeg har kuns dette ene liv, jeg akter at soignere det – titt nok har jeg hørt den tirade fra hans leber! Nei! –» han blunket polisk «Lorentz Løwenhjelm Hansen ynder inte sørgekvad – nous sommes d' accord, lui et moi!»

Marthina fingret litt med boken, hun holdt i hånden. – Lorentz, den døgenikt, hadde dog sågodtsom lovet henne å besøke sin fordums venn dette forår... Så rakte hun med et smil svigerfaren gaven, Golla hadde gitt henne med til ham fra den blinde:

«Fra mor, far – et dikt av den gale Wergeland. Jeg har tittet i det – det er et ordgyderi, så man kan le – men der er også nogen smukke strofer. Måskje finner jeg dem smukke fordi diktet handler om blomster –,» reserverte hun sig.

«Wergeland – o la la!» han grep heftet og la det mot brystet. «*Hun* kjenner gull fra lort, petite – hun sender mig inte noget juks – hun sender mig et poem av Wergeland,» han lo lykkelig. – «Kom an! Kom an!» – og med løftet hode citerte han:

Stille! Kongen tror sig hisset!
Stille! Alle!
Stille! Alt til Paradiset
drømmer Carl Johan sig baaren!
Stille! Stille! Lad ei Taaren
fuld og tung til Jorden falde!

Marthina stod foran ham med senket hode –. Patosen i den rungende røsten – den fryd, ja, salighet som Carl Johans blotte navn fremkalte hos den gamle mann, kastet et løierlig skjær over ham... Og skjønt hun sa sig selv, at hjertens berettiget var hans entusiasme for denne konge, som så rundhåndet hadde skjenket ham gunst og embede for hans smukke sangrøsts skyld, så berørte det henne likefullt pinlig, når hans kjærlighet til helten og velgjøreren gav sig så ukritisk et løp...

«Takk henne, o takk henne, fordi hun sendte mig denne hilsen fra sin edle sjel, Marthina!»

«Mutter befinner sig vel, far!» lettet fant hun sin vanlige plass mellom bordet og vinduet – midt imot henne satte svigerfaren sig, ivrig bøide han sig frem mot henne med de lange fingrene sprikende over knærne.

«Og hennes øine, Marthina?»

«Akk, med mors øine er det som forhen.»

«Hun skimter inte dag? Inte skimt av dagen?»

«Mors øine er alltid lukket, far... Men hun er ved god helbred, og hennes ansikt er smukt og friskt.»

Han nikket og seg bort i tanker, så lo han lydløst. «Mais oui, j' avais du gout!» mumlet han, så op på Marthina og blunket: «Du har særdeles smukke øine, min pi'e, men så smukke som Frederikkens er de minsæl ikke! Det øiepar tok mig fangen første gang jeg så dem i storstuen på Havsten. Sytten år var hun og av former som en Juno! Og aldri er de smukkere enn når hun vredes – Gud forlote mig, i vår ungdom hadde jeg min fornøielse av å tirre henne for å se det stjernepar lyse! Taler hun om de dage?»

«Mutter minnes helst barndommens dager på Mære, far – og barndommens eventyr...»

«Semper idem!» de korte buskete brynene rykket til. «I vår ungdom talte hun sin dialekt som det argeste bondefruentimmer – og hun er stadig, stadig som Bileams asen! Jeg formådde den gode proprietær at sende henne til Christiansfeld – det var det mig, der utvirket! Men da jomfruen vendte tilbake, vilde hun atter ta fatt på sine mores rustici – akk, akk, som kjærestefolk var hennes sprog kilden til megen strid mellem oss! Men jeg sparte mig ingen møie! I vår ektestand lugget jeg natt og dag ukruttet av hennes tale! Hun mankerer inte talenter, hun mankerer kuns ydmyghet! Erindrer du, hvor stolt hun fremsa de franske sentenser, da kongen siste gang besøkte staden, petite? Hun overrakte sin blomsterkost og sa på flytende tunge hvad jeg hadde innprentet henne! Nei, på forstand er hun inte renonce, det gamle troll!»

Marthina smilte. «Måskje vil De finne, at mutters tale har forverret sig en smule i Deres fravær, kjære far – i så måte ytrer vår snilde Golla ingen god innflytelse på mor!»

«Sier hun «itt» – hvad, Marthina?» han reiste sig halvt i stolen – «Er hun atter henfalt til det fordervelige itt?» han slo sig harmfull på kneet. – «Hun skulde pønitere! Hun skulde bøte til hospitalet, skulde hun, så titt hun begikk sig, ved Schmidten! Og hun vil inte benevnes frue – madam vil hun hete, hun som er en embedsmanns hustru! Tukt, tukt har hun nødig!»

Nu lo Marthina høit.

«Mutter er ikke lett å tukte, far! Hun har ikke... I mine tanker er hun makeløs – men hun har ingen rett sans for det pusselige! I aftes fortalte jeg henne en historie – vil De høre den, far? Kvaksalveren Louis har nyss fått denne attest av konsul Ditlev: «At hr. Louis til min fullkomne tilfredshet har innsatt min kone en kunstig og skilt mig med flere bedervede tilkjennegis herved.» – Han har glemt å melde noe om, at talen er om tenner!»

Gamle Stampe lo, så skjegget ristet:

«Ja, den konsul, den konsul, han var immer et fe for Vorherre.»

Marthina strålte – «Det visste jeg nok, at *De* vilde le derav, far – mutter fant intet komisk i det, hun!»

«Frederikke – nå. Nei. Hun hører inte til de lette tropper, min venn! Og dog kan hun le som en dreng – men der må Vorherredød pepper og salt i serveringen! Adam har hennes latter.»

Ved Adams navn skiftet Marthina farve – lik et kunstig lys sluknet med ett gleden i hennes ansikt. Hun la sin smale hvite hånd på bordplaten, spriket med fingrene og stirret fortenkt på dem.

«Du faller i staver? Blef du ledsen, min flicka? Nå? Petite?»

Urolig misset de små, kvasse øinene mot det bøide hodet på den slanke halsen.

«De nevnte drengen, far. Han gjør mig bekymring.»

«Gjør Adam – den slubbert, den taugenichts! Send ham herut –» han knyttet truende hånden. – «Jeg skal lære ham – å gjøre sin mor sorg!»

«Nei, nei, far! Adam er en kjærlig sønn! – Men han er – o, han er blitt forlipt, far,» stort og fortvilet så hun op. «Adam er...»

«Forlipt,» satte den gamle i – «Det var inte for tidlig!» og han lo, så det runget.
«Mosjø er blitt amorøs! Mille tonnerres! Så er han et mannfolk, så er han alli' evel et mannfolk!» Rød i hodet, med lysende øine kom han sig op av stolen – «Og gjenstanden – hvad heter hun hans Dulcinea, hn, Marthina?»

«Far.» Marthina tok fatt i hans erme og hvisket. «Det er en av den franske trupp – det er en liten beriderske – en liten fransk tøs – o, far, det knuser mitt hjerte,» hun bøide sig inn mot ham som i smerte.

«En beriderske! En lille fransk demoiselle,» bryndusken gikk høit op i pannen på ham – «Ei – ei! Han har smak, le canaille – han er kresen! Er hun smukk – er hun ung og smukk, hva, Marthina?» ivrig pikket han henne på skulderen – «Nå?»

«Hun er smukk som en gudsengel... og ung som et barn... hun rider som en sylfide... å, det blir våres alles ulykke!»

«Ulykke? Din lille tosse! Det viser – det viser best, at drengen har – nå!» med et hastig og lønsk blick på svigerdatteren endte han setningen i en lang fløit; så stillet han sig i positur, stakk hånden inn på brystet og stemte i med dyp, chevroterende bass:

Kärlek och Bacchus helgas min Skål!
Bagge sku firas af Ungdom og Ålder –
en ger jag Hjertat, den andre min Bål –
ty Bacchus ger Astrild Härolder!
Femton Års Flicka och fuller Pocal
är hvad i Världen helst mig behagar!
Ach hvad jag önskar uti mina Dagar
hos Venus bli Fändrik, hos Bacchus Korpral.»

Det banket på døren.

Hurtig tørket Marthina ansiktet, hvor smil og tårer kjempet om overtaket.

«Det er Frederik, far.» hvisket hun. «Han vet intet om Adams dumheter...»

Gamle Stampe vendte sig mot døren. «Entrez!» ropte han – «Entrez!»

Sønnen blev stående på dørstokken, med hatten i hånden.

«Godmorgen,» han bøide hodet lett. «Det er på tide å tenke på hjemveien, Thina.»

«Lukk døren – dævelen besplittre mig! Tror du, jeg fyrer for rotter og mysser?»

Frederik lystret. Det blev et øieblikks stillhet.

«Vil du ikke sitte ned en liten stund, Frederik? –» Marthina så bønnlig på ham – selv hadde hun reist sig og stod med hånden på kurvens hank.

«På ingen måte! Jeg skal ikke legge beslag på din kostbare tid, min herre! La ham inte vente, Marthina – la inte hans velbårenhet vente!»

«Det gleder mig, at du er i vigør. Det gleder mig, at du kan synge...» Frederik Stampe talte langsomt, som for tørre hang de korte, sterke lebene igjen over tennene.

«Selv en burfugl synger nu og da, min gode! Når han forunnes en smule sol –» som for en innskytelse tok den gamle et skritt mot svigerdatteren, men besinnet sig og stanset så brått, at han mistet likevekten – han grep efter støtte, et øieblikk hvilte hans hånd på sønnens skulder. Øinene møttes.

«Og du, min sønn... du stoler på din far, hn?» blodranden om det stirrende blikk blev rødere. «Du –» uten å fortsette snudde han sig og stolpret rank, med fremskutt bryst tilbake til stolen ved vinduet.

«Jeg prøver – jeg gjør mitt beste. Jeg gjør mitt...»

Marthina så på mannen – han stod derborte og blev som et trebilled i ansiktet.

«Frederik har atter fått et hverv, far,» sa hun skjelvmælt – «Han er blitt verge for domkirken i disse dager...»

«Jeg gratulerer,» – den gamle lo litt. «Og lønnen?»

«Hundrede og femti daler, far! Han har også vært anmodet om å tiltre kommisjonen i Stockholm, den der skal ordne rikenes gjensidige handel og sjøfart – men han har gitt avkall – for å skjytte sin gjerning her i staden... for ikke å tape sine inntømster,» hennes kinner blusset, standhaftig møtte hun svigerfarens blikk.

«Ja – han kontinuerer heller i sin famøse adferd – med å dekke, av egne midler, statskassens tap ved tyveriet i min kiste, hva?»

Frederik Stampe strøk sig over pannen – hånden blev våt av sved.

«Jeg finner – jeg finner, at bedre kan jeg ikke anvende hvad jeg formår å innspare,» sa han, med vekt på hvert ord. «Jeg fungerer også som tilsynsmann for banken ved auksjoner, det innbringer mig hundrede specier. Min tid er optatt. Jeg har min hviledag nødig!»

Den gamle slo hendene mot knærne.

«Din tåpe! Din tusenfold forblendede! Hvorfor gjør du inte som henne, som din mor? Hvorfor øker du inte summen til kjeltringens pågripelse? Du betaler av – du erstatter statskassen! Som om... Som om...» røsten sviktet ham – endelig fikk han skreket det ut: «Du vil renvasker dig for din fars misgjerning?» med fremstrakt hals misset han efter svar.

«Frederik»... hvisket Marthina – ordet dirret av bønn og påkalling. Men det kom ingen lyd over Frederik Stampes hvite leber.

«Knivene, Marthina – knivene – se i hans øie, se hans øie – Schuft,» ropte den gamle og spyttet «Schuft».

Marthina bøide sig over ham.

«Farvel, far! O, hvorfor taler I sammen om dette? Det fører til intet! Til intet!» –

Nede i gangen med de nakne tømmerveggene stod fasterne og ventet, da Marthina og Frederik kom ned fra loftet. Det var mørkt og råkaldt – alle hadde de overkroppen knyttet inn i strikkete ulltørklær, over de magre halsene ruvet hodene med blondkappenes blomster og bånd uformelige som på uthungret fjærkre.

Nyfikne ringte de inn brorsønnen og hans kone: Hvad hadde han deroppe servert for søtkaker *idag*? Hadde han forklaget *dem* for noe? Han hadde sunget! Det var saktens atter den fordervelige Bellman!

Den svaksinnede Marie tok idelig søstrenes ord op igjen – men Anne, gårdens eierinne, jagde henne til side, lik en arrig gulspurv vilde hun ha neket for sig selv, – hun lukket hånden som en klo om Marthinas arm og begynte med skrikende røst på den gamle historien om stjerneguttene, som denne jul ikke hadde vært til å bli kvitt fordi *de vilde se stortyven* – drengen hadde måttet forjage dem med bøsseskudd... «Vi når inte til mer enn å forsvare vår eksistens, Marthina, – vi lever på den bedrøveligste fot for hans skyld!»

Frederik brøt henne av med det vanlige spørsmål: ønsket hun og fasterne å bli befridd for å huse hans far? Men da løftet de gamle piker besvergende armene: Var

de ikke kristne? Var ikke *de* de nærmeste til å skjenke ham ly når han ikke selv vilde søke det hos sin egen hustru, hos Frederikke? Var de ikke hans kjødelige søstre – trodde han ikke, de hadde ære i livet? –

Oprevet og skjelv i knærne gikk Marthina ved mannens side ut av gården, ut forbi poplene som strakte sine grener mot himlen, truende og besvergende, liksom fasterne... Frederik bar hatten i hånden – uophørlig strøk han sig over panne og hår.

Foran dem sank Strindens sollyse bakker i lange, vikende linjer mot byen – tause passerte de det første veikrysset; de passerte Gaarden og den lille kirken og skogholtet, hvor småbjerken stod i rødfiolette klynger og drakk sol – og ennu talte ingen av dem. Nu åpnet utsynet sig, nede på sletten lå Trondhjem med husenes røde tak, de øde branntomter og den islagte elven – lengst borte reiste domkirkens grå stenmasse sig, tung og ensom lik et hellig bjerg...

Marthina stanset og foldet hendene om mannens arm.

«Frederik! Vi må tale om det ennu en gang! Bli ikke vred, o, bli ikke vred, kjære!»

Han snudde langsomt hodet og så ned i hennes ansikt, som verket av uro – hele veien hadde han gått og selv forgjeves kjempet for å finne hjem igjen til stemningen fra før.

«Tale om hvad?» spurte han, amper.

«Om far! Om fars ulykke! Du synes ikke om ham! Du har aldri kunnet like ham, jeg forstår det!» hun tok forpint etter pust – «Han har ikke vært dig en god og omsorgsfull far, å, jeg vet det! Men han er ingen forbryter, han er en uskyldig mistenkt – ha barmhjertighet med ham, Frederik, si, at du tror på hans uskyld, si det innen det blir forsilde!»

«Men når jeg nu ikke tror?»

Hun så, han blev blek; og da lebene fikk det forgremmede uttrykket, hun så vel kjente og brynene rykket til som blev pannen for tung for dem, næsten ropte hun:

«Når mor har kunnet elske ham, Frederik! For mors skyld!»

Han løste armen fra hennes hender.

«Mor vet best hvad han er istand til! Mor tror ikke! Har han ikke gjort det kunde han gjort det – det vet mor best!

Et liv til ende har hun måttet avfinne sig med hans lettferdighet, hans escapader! Har du hørt henne bedyre hans uskyld? Nei, nei. *Så blind er hun ikke, Thina!*»

«Hun bad ham bli i huset i Søgaten,» Marthina stirret ned mot byen – «Hun bad ham bli hos sig. At han forlot henne, det forvinner hun aldri, det tilgir hun ikke! Hun elsket ham.»

«Han spurte henne, om hun holdt ham for tyv. Hun svarte: Jeg holder dig for den du er, for mig er du god nok som du er. Det var hvad hun svarte! Men det var ikke nok for den kongelige gunstling! I hovmot forlot han henne, i hovmot!»

«Fordi du tilrådet det, Frederik!»

«Ja – jeg tilrådet ham å ta bopel – utenfor byen... Du kjenner ham ikke, Marthina! Jeg – jeg skal gjøre rede for mig, siden du ikke ophører å insistere!»

Frederik Stampe satte på sig hatten og gikk over på den andre siden av den smale, stenete veien. Marthina fulgte efter. Og da han begynte å tale, gikk hun hele tiden et halvt skritt foran ham, med hodet i den lille skinnkantede hetten halvt vendt mot ham, så hans blick stadig måtte streife profilen med den fint buete nesen og de i munnviken så forunderlig opsnudde lebene, som gav kinnet skjær av smil selv når hun som nu lyttet i dypeste alvor...

Hun tok feil! Han hadde ikke alltid næret uvilje mot faren, ikke alltid –. I opveksten hadde han sett op til ham – som de fleste drenger ser op til sin far... Den staselige skikkelse, det vær av humør, som fulgte ham, sangrøsten, den uro farens blotte nærvær bevirket i hjemmet hadde i barneårene dåret ham... Broren Ole Jacob hadde vært farens yndling; selv hadde han vært lav av vekst til fjortenårsalderen; av statur som sin morfar, da som nu... Når faren kom rusig hjem fra gjestebudene på Mære hadde det vært hans privilegium å trekke av ham skaftestøvlene; ofte nok hadde han ligget på vakt når det grydde av dag for å være på pletten... En morgenstund hadde Ole Jacob bemektiget sig den druknes ben og utført forretningen før han kunde komme til. Såvidt han nu erindret, blev det hans livs første sorg. Men nok om det. Det var ikke om dette, de skulde tale. Det kom blott for ham...

Marthina så op, øinene var mørke av undren; men før hun fikk sagt noe, fortsatte han, heftigere:

Den kynisme, den hensynsløshet, den trang til selvhevdelse, som hadde preget farens ferd, det være sig som drukken eller edru, den hadde han først senere fått øie for! Egenskaper, som hadde sin dype rot i karakteren! Men fra alt dette, fra alle disse åndelige skavanker, hadde han prøvet å se bort – likesom han hadde prøvet å døde sin personlige antipati – da han for syv år siden tok standpunkt til – til tyveriet. Han hadde alene tatt hensyn til farens gjerninger. Og disse, disse syntes ham livet igjennem å peke i én retning, ja, logisk å føre til det skjebnesvangre resultat: den lønndomsfulle misgjerning hin desembernatt. For én last, en ulykksalig tilbøielighet hadde rådet hans fars handlesett fra ungdommen av: spillelidenskapen. Hadde han ikke allerede som ung forsømt studeringene, ja forlatt Kjøbenhavn uten å avlegge eksamen? Som præceptor for en rik yndling hadde han besøkt Europas hovedsteder – overalt hadde hans smukke røst og hans vesens ulykksalige charme åpnet ham adgang til kretser, hvor nettene tilbragtes ved det grønne bord. Og da hans myndlings foresatte endelig kom undervær med det liv, den norske lærer førte og gav ham hans avskjed – fattet han da forsett om å begynne et bedre levnet? På ingen måte! Tvertimot medbragte han til fedrelandet en urokkelig entusiasme for alt utenlandsk, alt fremmed – og en hardt ad utrolig trang til svir og lystighet! En suspekt lærer ved latinskolen, en svensker – en ligervis temmelig dubiøs tysk fløitenist blev hans busenfreunde! Og da den gamle auditor, hans sorgfulle far, fikk ham anbragt på Mære, spilte han haljan og gnav med almuen på tingstedet med samme pasjon som han om vinteren deltok ved bostonbordet hos de kondisjonerte proprietærer! Og endelig... Frederik Stampe tidde et sekund – løste brillene fra ørene og gned glasset – heten fra hans ansikt hadde dugget dem. «Endelig, da den ærverdige på Havsten døde og han fikk sig sin hustruarv tilkjent – så tapte han ikke denne kapital på hederlig vis, som så mange av sine samtidige. Landets nød, de skiftende konjunkturer drev ikke *ham* til betlerstaven!

Han – han spilte de gode dalere bort i korte nattetimer, på sine utflukter til hovedstaden, til Stockholm, ja ved vår egen stads borgerlige spilleborder! Sitt gode embede på landsbygden forlot han for det meget ringere – blott for sine pasjoners skyld! At mutter ennu sitter i egen gård, at hun fremdeles har det daglige brød, det har hun ikke ham å takke for!»

Med senket blikk hadde Marthina lyttet til hvert ord – sakte, uten å se op, sa hun:

«Ja han er et barn – et barn og en selskapsbror, Frederik. Men en – en forbryter er han ikke!»

«Hvad vet du derom, Thina! Hvad vet du om ham og hans levnet! Du er selv et barn!...» Han bøide sig hastig – de var nu nådd ned mellom fattigbebyggelsen i Aatet, en liten halvnaken unge tomlet over ende foran dem; han løftet den lille skrikende tingest op og satte henne i gang igjen mellom de andre lekende små-. Med dempet røst fortsatte han:

«De siste år før ulykken hadde han de største vanskeligheter for å rake sine kastanjer av ilden. Stadig stod han på restanselisten for skatt – og han visste at den nye kemner like litt som den gamle tok skrekk av rangspersoner! Han droges uophørlig med poster for æresgjeld til forskjellige individer – pantene i gården øket. Hvorledes greide han fra år til annet disse idelige utbetalinger, kone? Tror du, at hans inntekter strakk til? Eller hans spillelykke? Eller onkel Severins forskudd? Eller den øvrige slekts visstnok enestående assistanse? Har han ikke meget heller hatt en lønning kilde, hvis overflod han har tappet for ved given leilighet å tilføre oppkommet det manglende? Fra år til år har han således holdt det gående inntil hin desembernatt, da kontrollens og revisjonens spøkelse atter stod for døren sammen med det nye år. Hin natt har han omsider innsett det håpløse i sin desperate ferd, hin natt satte han sig ned foran den røvede kasse og gråt høit – over sig selv! *Ingen annen enn stiftsamtskriveren selv* kunde fjerne de ti tusen fra den svære jernbeslåtte kiste, Thina! Såsant hjelpe mig Gud, jeg kan ikke se og forstå denne sak på annen vis!»

Han strøk sig opunder hattebremmen med lommetørklæet og tidde.

Marthina hadde saknet gangen. Et sekund var det, som noe i henne vaklet. Alt Frederik sa var så klart, så vel fundert, så tydelig, som i en bok... Men så tok hjertet på å hamre, som var hun i fare. Inneengt og hjelpeløst, men levende som selve blodet sang det gjennom henne: han er uskyldig, jeg vet, han er uskyldig!

«Du tar feil, å du tar allikevel feil, Stampe!» brøt hun ut.

«Bevis det,» mannen så på henne, kvast, som på en fremmed.

«Det kan jeg ikke – det vet du jeg ikke kan! Men tro mig – tro på mig, Frederik!»

Han skjøt op skuldrene og svarte ikke. Litt efter sa han, ut av sine egne tanker:

«Og hvad talte han om, selv i yngre år? Hvilke menn var hans sjels yndlinger? Den samvittighetsløse Bonaparte, den slu Bernadotte, – ja for en Ole Høilands meritter hadde han den dypeste aktelse! Du minnes vel selv hvor han sørget da denne misdeder døde – som man sørger en fyrste og ikke en miserabel tyv og selvmorder!

Og – stedse valgte han sin omgang blandt det lette gods: Adler, Skjerring, konsulen, Lorentz, blott for å nevne dem fra hans siste år, Thina! Legg du merke til, ved dem alle kleber dette lille – lille noget, som en hedersmann nødig melerer sig med!»

«Lorentz...?» Marthina stoppet op – «Men Frederik – Lorentz er også *din* gode omgangsbror, vår stadige gjest – hvad har Lorentz...?»

Frederik Stampes kinner blev mørkere.

«Han er min samtidige – min venn fra ungdommen av,» hugg han i. – «Ingen vet bedre enn jeg, hvad han led, da han en dag våknet og fant sig jevngod med den fattigste Lazarus. Jeg var den første han søkte, Thina – jeg er måskje den eneste, der har sett Lorentz gråte! Rik patriciersønn, som han var – til marven! Sorgløs og uvitende om faren, til katastrofen rammet det gamle handelshus og feiet det bort! Det var intet almindelig opbud, selv ikke i de tider! Og fallitten var ikke av den beskaffenhet, at boet kunde reddes. Lorentz var opdradd i overflod – uten egen skyld blev han nedstyrtet i nød.»

«Hvad kleber der ved Lorentz, Frederik?»

Et nu betenkte han sig, så sa han lavt og hurtig:

«Han begikk et feiltrin, i sin ungdom. Det må sees i lys av hvad jeg nyss fortalte dig. Og han tok sin straff som en mann. Han har sonet sin synd. Lorentz er en glad fiol – men han er sig selv nærmest. Hvorledes han henlever sine dager, blir en sak mellom ham og Vorherre. *Han* er ikke forsørger og familiefar – *han* forøder ikke andres gods...»

Det blev tyst mellom ektefellene. Stillferdige, søndagsklædte par gikk forbi, og hilste. Nu og da fylte bruset fra en våk i elve-isen gatens stillhet.

«Var det derfor Lorentz måtte renonsere på sin militære karrière, Frederik?»

«Lorentz trengte en sum til dekning av gjeld – en æresgjeld fra lykkeligere dager. Han skrev sin sjefs navn på et papir. Det lyktes ham ikke å reise summen innen dette papir forfalt. Pengene satt ikke på buskene, i 1820. Gode menn ordnet hans sak. Han slapp for offentlig skam. Han slapp med å avføre sig sin uniform.»

«Han skrev falsk!» Marthinas leber skalv, men de store mørkeblå øinene tindret til som i glede, en besynderlig følelse av triumf strømmet gjennom henne, som var

hun plutselig blitt tilkjent rett i en uklar sak: «O, nu forstår jeg bedre ditt forhold til ham, Frederik! Nu forstår jeg så meget!» hvisket hun.

Han svarte ikke, men han drog hennes arm inn i sin. Og da de gikk over Bybroen så de begge dit råden av brygger lå tørr og fin i solen – myk og mild i målet sa mannen:

«Nu kommer våren til dig, Thina.»

Hun trykket sig inn til ham:

«Frederik – det var glede far trengte! Likesom Skjerring – når han søker løse kvinner! Likesom Lorentz... Likesom jeg! Far må le og synge – han holder ikke den strenge vinter ut! Han er ikke sterk som du og mor – han er som mig!»

På bryggene

Våren kom for alvor. Skoleguttene slo langball i haven bak ekserserhuset og kissel på almenningen, fasterne meldte, at lerken var hørt på Strinden. Og en dag stod Tessaro med sin mappe foran huset i Søgaten og spurte etter signora Stampe.

Marthina løp ut i gangen og tok smilende imot den lille italiener, som hvert år varslet, at vinterens trengsel var til ende. Vennlig bød hun ham inn i den øde spisestuen, og på det tomme bord bredde han ut for henne mappens innhold, de smukke stikk i stål og kobber av fremmede steder, herlige vyer og berømte malerier.

Hun kunde intet kjøpe – heller ikke i år kunde hun gjøre noen handel med ham! Men om hun måtte få se de nye bladene? Og sydlendingen forsikret henne nu som før, at til henne kom han ikke for vinnings skyld, hun var en kunstnersjel, hun elsket skjønnheten og syden som han selv – ja, måtte han ikke med hennes tillatelse få overrekke henne som gave, som en lille erindring om Tessaro og la bella Italia dette kobber av il grande maestro, Michel Angelo? Tårene fylte Marthinas øine. Og med sin bløte, innsmigrende røst spurte italieneren om signoraen ikke var karsk? Hadde den hellige jomfru ikke beskyttet mot sorg og død og onde anslag siden han siste forår hadde den lykke å vise henne sine stikk? Hennes smukke kinner var så bleke!

Marthina var frisk; men hun hadde mistet søvnen.

Natt etter natt lå hun lysvåken i sengen ved Frederiks side og hørte kabinettets lille stemme synge de bleke timer ut og morgnens gylne inn... Hun kjempet mot sitt sinns uro – hun strøk mannens hånd og uten å være ved

sig, i dyp søvn besvarte han den kjente berøring med å åpne armen for henne. Og hun lå på den og lyttet til hans rolige hjerteslag som til en vuggeviser. Men hennes eget hjerte blev ved å skjelve og jage...

Luften i det lille kammeret kjentes tung og het – sakte lot hun sig gli ut av sengen og åpnet døren til stuen. Og atter prøvde hun ligge stille til hun hørte vekterens slepende skritt over brostenene, nærmere og nærmere – til ekkoet av hans søvnige

kjemperøst nådde henne. Da hendte det, at nettopp vekterropet, som skulle trygge alle borgeres gode søvn, hos henne vakte angst for varme, for ildløs Omsonst stred hun imot – de siste års forferdelige brandulykker hadde jaget en gru i henne, som alltid levde. Hva hadde de arme vektere nyttet til da det gjaldt? Intet hadde de gagnet, da halve byen gikk op i luer og de brandlidtes skrik og jammer fylte gatene omkapp med knitringen fra de veldige bål! For seks år siden i disse dager! Intet, slett intet hadde de beobachtet, da brandskuddene for fem år siden vekket folk midt på natten – de to dumpe kanonskudd fra Christiansten som meldte, at atter var det i selve byen, det brøt løs! Den gruelige ildsvåde, da de med nød reddet stiftsgården fra å bli luenes rov! Da som nå hadde Frederik og de andre trygt sovet sin søte søvn til *hun* vekket dem. Og atter ifjor, da selve Vor Frue hadde vært truet – ved en uaktsomhet, ved en liten glemte glo i en askehop måskje...

Gang på gang stod hun op for å inspisere kjøkken og loft – ja helt ut i størhuset listet hun sig sommetider, gjennom korpslægens stall, hvor svigermorens ko også hadde sitt tilhold, gjennom vedskjulet... Bakste-Inger var ikke varsom nok med ilden under flatbrød-bakingen – vedhuggeren tok sig tallrike drammer hos Paasche i Sanct Jørgensveiten – hvor titt hadde hun ikke overrasket ham på huggestabben, med krittpipe i full damp!

Når Frederik våknet og opdaget hennes rastløshet, refset han henne for hennes uforstand. Så fulgte netter, da hun behersket sig og blev liggende. Men disse timer syntes henne ofte de sværeste. I dem var det hun stykke for stykke bygget op sitt billed av det dulgte liv, Adam nu førte og hvis minste hendelse han så omhyggelig skjulte for sin mor. Hvert skiftende uttrykk i sønnens øie, hvert nytt tonefall i røsten kom tilbake til henne og fikk mening og sammenheng...

Daglig kunde hun se det på drengens ansikt om han hadde møtt sin venninne eller om hans møie hadde vært spilt. Hver morgen brente hans blick av håp; ved måltidene seg han bort i drøm og tapte tråden i samtalen... Aldri mer var han å finne på sitt kammer over bøkene, aldri mer satt han hos henne ved klaveret i skumringstimene. Besøkene ovenpå hos farmoren negligerte han. Og forgjeves ventet de på ham ved sengetid, når Frederik skulde lese betraktningen høit før de gikk til hvile.

Selv hans far ante uråd. «Det er kommet en uro over drengen,» kunde han si – «hva er der i veien, Thina?» Hun slo det bort – det var saktens den unge Bendtzons hjemkomst! Hans moneter var atter begynt å rulle – der gas gouters på de nye hoteller d' Angleterre og Bellevue, Trondhjem var i opkomst, man måtte holde ungdommen til gode, at den moret sig en smule... Men *hun* visste, at på

kontoret var Adam ikke å finne så regelmessig som før. Sine timer hos stadsmusicus forsømte han helt. Og svigerinne Ernestine hadde latt henne høre at drengen var sett på billiarden hos traktør Blichfeldt i Charles Gauthiers selskap...

En dag hadde et bud bragt en pakke fra den danske bokhandler Seidelin. Pakken var uten adresse; og da ingen i huset hadde sin handel i den nye bokladen i Munkegaten hadde hun åpnet den. Den inneholdt en smukk utgave av Lamartines «Méditations poétiques». Hun hadde tatt imot pakken og lagt den på bordet i Adams rum...

En annen dag, ved dovingen hos fru Braach, talte damene meget om et dikt som stod å lese i «Nordlyset», en sonett til den sydlandske kvinne. Endogså fru Lucinde hadde lest dette nummer av bladet – «med hansker på», som hun spøkende sa, sine hender kunde et renslig menneske jo ikke benytte til en avis, som befattet sig med politikk. Alle var på det rene med, at diktet ikke stammet fra Sylvester Sivertsens muse, dertil var det for ildfullt. At poeten var inspirert av de unge beridersker var heller ikke svært å skjønne. Men hvem var delinkventen? skulde man mistenke en eldre herre som løytnant Hansen for også å tomle den *vingede* hest? De to skjønnes oppvartende kavalierer Bendtson og Wind kunde vel ingen tiltro dikteriske ambitioner...

Dypt bøiet over sin del av det mektige kanvassteppe hadde Marthina lyttet til samtalen, halvdød av angst. Men Adams navn var ikke blitt nevnt. Og dog var det i hennes sjel ingen tvil om, at hennes gutt var den skyldige...

Adam prøvde å skjule sin ferd for henne. Med lukkede øine lå hun natt etter natt lysvåken og gjettet og gransket hans hemmelighet. –

Mot slutten av april måned regnet det jevn og uten ophør.

Over de våte gatestenene balanserte Marthina en dag forsiktig mellom sølepyttene – nu vilde hun ned på flatbryggene og unne sig en munnfull luft før middag, der nede var det flisete plankegulvet under svalgangene alltid tørt. Hun smatt inn gjennom konsul Stampes gule sjøbod, hun nikket til bryggefolkene, som hadde det travelt med å stuve om og sortere og gjøre alt rede til vårens trafikk. Og med et muntert: «Nu møtes vi igjen,» hilste hun bryggemannen; i sitt strieforklæ og med nøkleknippet i beltet stod han lik en annen husmor og overvåket stellet... Den svære mann knep igjen det ene øiet og satte en finger til kassetten – det fruentimmeret var som vårpipa, når hun kom på bryggen, blev det go' mån! Men høit sa han: «Det e aller så langt mellom fjellå at itt trolla møtest, madam!»

En liten stund drev hun op og ned langs de åpne bodkvartalene – av og til stanset hun ved en av de ytre stolpene og så ned i elven der isflakene enda lå og skrudde mellom peleradene, av og til stanset hun ved inngangen til pakkhusene –. Lukten av tjære og fisk og tran, av tauverk og korn stemte henne, pupillene utvidet sig av bevegelse, en fin rødme kom og gikk i det sarte ansiktet. Her nede hadde hun hatt så lykkelige stunder med de to små døde og med Adam i drengeårene – her hadde hun og barna kjøpt sig søtepler på Sønnmørsskutene, her hadde Adam sneket sig til mangan lekker jafs tørrfisk! Og her hadde hun stått med sine små og forundret som dem stirret på den første spanske skønnert med dens glade vrimmel av solbrente sjøfolk. Å, matrosenes gule halstørklær og hvite tenner – år etter år løp hun enda hit ned når hun hørte drengenes rop i gaten: Spaniolen har kommet! Like henrykt som hin første gang lyttet hun til det fremmede sprog og til mennenes latter – liv, liv! Og når gamle skipper Lund fra Randers kom med sin kornlast og sin årlige foræring til huset i Søgaten av knaost og randerske hansker, hvor hadde ikke hun og Adam like til ifjor måttet skjule sin munterhet over den gamle, som knapt kunde passere sin egen kahyttsdør for fedme! Hun og Adam, like til det siste...

Marthina drog sjalet tettere omkring sig – plutselig kjente hun atter dette heftige sug under brystet, som gjorde det tungt å puste.

Hun gikk inn i Stampebryggen og så sig om efter noe å sitte på. I kroken mellom kornbingen og døren fant hun en skjepp, som stod med bunnen op. Hun skubbet den nærmere bergeveggen, så hun fikk ryggstø – satte sig og lukket øinene.

Hvor hun lengtet, lengtet! Som før – som dengang hun stod nede i fjæren i Drøbak og så solen flykte bak åsen – som det første året heroppe – som bestandig! Efter de døde og det levende, efter alt hun aldri hadde sett, efter de fremmede land, den varme sol – efter Tessaros Italia og spanjolens olivenlund – efter alt hun ikke skulde nå!

Grått og armodslig rullet med ett livet her nord sig sammen til et nøste av lutter trivialiteter – hverdagen med sine bekymringer og bleke gleder, søndagen med sin kirkegang eller Strinden-tur – de ensformige besøk hos den blinde... Vintrens lange solløse dager – den barske sommers mangel på varme og blidhet... å, gud, var dette det hele?

Satt hun her og blev en gammel kone og hadde intet annet å se frem til enn det forgangne? Blott med større savn og større lengsel fra denne dag? Alene skulde hun og Frederik gråne i huset deroppe, i skyggen av den store ulykken – alene,

uten drengen! Og langt borte i en uvennlig by skulde kanskje Adam sitte fortaapt i en drøm, *han* aldri fikk leve – – – – –

Der kom noen inn i pakkhuset fra Søgaten. Marthina hørte stemmer og latter – i neste sekund fattet hun, at det var Adam og de franske. Hurtig drog hun sjalet over hodet og klemte sig tett inn til den høie bingevæggen. To kvinnestemmer og en fremmed mannsrøst... med bøiet hode og tett lukkede øine satt hun urørlig som i en felle. Nu var de ganske nær – – nu passerte de – – nu var de forbi... De stod stille ute på trammen. De hadde ikke opdaget henne. Og Adams røst sa – å, på hans pussige trønder-fransk: «De ser, madame, her er det tørt som på Deres boulevarder...»

Litt efter litt, da hjertet ikke lenger hamret så hørlig, dristet hun sig til å røre hendene, til å reise hodet og åpne en sprekk i sjalet.

To par. De vandret frem og tilbake der ute i svalgangen – to og to i passiar, to og to i leistand. De første hun så, var Rosa Gauthier og den unge Bendtzon; de neste Adam og truppens mor... Gikk de sydoover, så hun dem på ryggen – deres ansikt, når de kom tilbake. Ja, hvert drag, hver skygge av minespill kunde hun se når drengen passerte portens åpning...

Marthina drog sjalet sammen under haken. *Adam led...*

Lett bøiet gikk han og konverserte det utstafferte fruentimmeret ved sin side – talte med et ansikt hvitt og fortrukket. Fullt synlig viste den sig, den lille muskelknuten ved venstre munnvik – som alltid når han var i opprør. Brynene rykket og rykket... hans blikk vek ikke fra paret foran ham...

Adolph Bendtzon holdt sig tett inn til sin ledsagerske, som støttet han henne ut over et farefullt glacis – lavt og ivrig talte han i hennes øre; og damens latter svarte uophørlig hans bonmots... Hun gikk i utringede sko. Det vide skjørtet levet sitt eget lunefulle liv omkring henne, sommetider fylte et lite vindpust det som en ballong – sommetider svøpte det sig om kavallerens ben... På Adam gav hun ingen akt. Men hennes røde hattefjær flammet og vinket lik en ildslue...

Tre ganger passerte parene porten på vei opover langs elven – tre ganger kom de tilbake før Marthina reiste sig og lydløs som en skygge gled ut gjennom den halvmørke boden og ut i gatens regn. –

Samme aften var Stampe i mannfolke-lag hos en av de andre assessorer. Mor og sønn hadde drukket sitt te vann oppe hos den blinde. De hadde hatt en god stund

deroppe, Adam hadde foredradd «Rousseaus drøm» på fløite, og vært sønnlig og obligeant mot sin farmor. Først da det led mot sengetid, hadde Marthina sin møie med å følge samtalen og besvare alle spørsmål. Hennes beslutning var tatt: ennu denne aften vilde hun tale med sønnen om hans ulykkelige pasjon!

Men da de nu kom ned i deres egen daglige stue, hun og gutten, var det som vilde alle de kjente gjenstander kvele hennes forsett... På bordet stod de to stakene og fyrtøiet – i den bleke skumring syntes sofa og stoler, speil og klaver blott å vente på det øieblikk de to små røde lysflammene skulde kalle dem til liv her inne, hvor det ikke blev talt strenge ord og formaninger...

Marthina gikk op på forhøiningen ved vinduet. Utenfor lå Søgaten i mildt månelys, de unge poplenes gren-nett drog som et spinn av kingel foran bryggenes gavler, høit oppe mot mønet i konsulens bod fanget en rute måneglans og tindret.

«Det er godt vær, Adam! Se, det regner ikke mere!»

Sønnen stod ved den andre vinduskarmen – han støttet pannen mot glasset, det glimtet i hans øie som i den lille ruten...

«Ja, det er månelyst. Nu er det måne igjen,» svarte han. Et minne hvisket i røsten.

Hun gikk ned til ham og la hodet inn til den lange, slanke ryggen: «Adam – vil du ledsage din mamma på en liten promenade i måneskinn?»

De tok veien over løkkene til Graven, ut over Sanden mot Skansen...

Halvmånen stod høit på en hvitlig himmel, lett sløret, som hang det ennu et fint regnyr deroppe under hvelvet. Lys og lette skygger lekte over løkkenes havestykker, over halvferdige bygg og øde tomter – nede i Sanden stod det ikke lenger et eneste hus og stengte for utsynet...

Marthina småsnakket om det, de så. Adam svarte nu og da med et par ord. Først her nede ved fjorden, som båret inn i lange, grunne sjøer, blev han livligere.

Minnes du frøken Bielke fra Røros, mor, og den gamle drengen og karossen og økene? Minnes du, da farfar var i kalas hos henne og ingen tors spise sig mett, for det var drengen og hun selv som hadde kokt! Vi kløv op, Stina og jeg, og stod og så på dem ete og drikke og synge – de blev skjeve i fjeset gjennom de snåle rutene... Det var synd, huset brant op.»

Ja, det var stor synd... Marthina så dit den eldgamle tømmerstuen hadde ligget, helt nede i fjæren – Østråt-Bielkenes avtrede, når de gjestet Trondhjem, sa folk. Og hun husket godt den eneste gang, hun hadde sett frøken Bielke – hun spankulerte frem i Gjeilan ved sin prokurators arm, fantastisk påklædd og med det herjede ansikt lysende av vilje og egensinn.

«... Hun hadde kanskje vært smukk og ung, Adam – hun som vi andre.»

«Far har fortalt mig at hun elsket en, hun aldri fikk,» sa Adam.

Det skalv til om Marthinas munn –

«Måske var det hennes lykke, at hun aldri fikk ham – det var en person av almuen, sies det... Like barn leker best, Adam min.»

Han svarte ikke. Rak, med farens gamle kappe knappet helt op under haken gikk han ved siden av henne; hattens rette brem, nesens og kjakens bratte linjer, de fremstående brynene, hele drengen syntes henne med ett så truende voksen...

Skanseporten lå øde. Skiltvaktens var ingensteds å se; på kakekonens plass ved muren stod en tom kasse. Accishuset var stengt og tyst; men til venstre for porten lyste det i Hovedvaktens vinduer – en rute blev åpnet ut mot natten, noen sang derinne.

Løitnant Wind holdt kalas i vaktstuen... Marthina stanset op. Det var Lorentz Hansens baryton; det var en av Schuberts melodier. Ubevegelig, med hodet på skakke og halvåpne leber lyttet hun til sangen var slutt. «Så vakkert det lød,» hvisket hun; men hun stod alene, Adam hadde allerede snudd. Langsomt drev han tilbake mot byen; og hun hadde ennu ikke tatt ham igjen da han vek av fra den månelyste veien og ut på landgangsbroen.

På peler bygget bryggen sig ut mot dypet til den videt sig ut til en rummelig plattform med benker, et yndet opholdssted de lyse sommerkvelder for stadens promenerende borgere. – Adam hadde satt sig ytterst hvor Nils Klykkens færgébåt lå fortøiet og vasket op og ned i den makelige dønningen. Da moren kom, bredde han en flik av kappen over den fuktige benkefjelen. Tett op til ham blev Marthina sittende, med ryggen mot byen, med fjorden og Munkholmens svarte silhouet foran sig. Ikke et vindpust – bare sukk og sus av sjøen under bryggen...

Om en liten stund la hun kinnet mot Adams skulder.

«Adam,» hvisket hun, – «la oss tale sammen – som vi alltid har gjort.»

«Ja, mor?»

«Adam – du har en inklinasjon – du er forlipt – i den fremmede mamsell...»

«Mor!»

Han reiste sig. Rykket i kappen veltet henne halvt overende. Straks etter satte han sig igjen, men helt ute, en armslengde fra henne. Han bøide sig fremover og gjemte ansiktet i hendene.

«Adam,» bønnlig rakte hun efter ham.

Han mumlet noe hun ikke kunde høre. Så kom det høiere og heftig:

«.. Det er ingen forlipelse –. Det er ingen inklinasjon –. Jeg elsker henne. Vi elsker hverandre. Men de lar oss aldri alene –. Jeg kan ikke holde det ut, lenger. Jeg blir avsyndig. Jeg kommer på dårekisten, hvis det ikke tar ende...»

«Men Adam!»

«... Det er den gamle heksen. Hun er et avskum. De sier... Charles sier, Rosa skal gifte sig med en jonglør, hun skal kopuleres med en gjøgler i Bordeaux! Det er avtalt spill. Selv vet hun intet om det!»

Plutselig rystet det unge legemet i hulk – med en knyttet hånd presset inn mellom tennene prøvde gutten forgjeves stagge sin gråt... Ivrig bøide Marthina sig over ham, klappet nakken og skuldrene, tok hatten av ham og strøk ham gjennom håret.

Han måtte fatte sig! Han måtte ta fornuften fangen! Den lille damen var jo knapt mer enn et barn – han var selv neppe voksen! Og hvorledes skulde han senere hen møte livets tilskikkelser, når han ikke formådde å mestre denne smule motgang?

Adam hulket.

«Jeg vet det – jeg er en kujon! Men det er et helvete i brystet mitt!»

O, hvorfor hadde han tiet så lenge? Hvorfor hadde han ikke fortrodd sig til sin mor? Hun hadde jo dog ant det hele! – Vekselvis tørket Marthina guttens og sitt eget ansikt...

Hun visste, at han hadde gitt mademoiselle Gauthier, såvelsom henne, et rosentre! Hun visste, at han hadde skjenket sin venninne de franske dikt! Hun kjente hans sonett i «Nordlyset»! Ja, hun hadde sett ham på flatbryggene i denne dag! Der

kunde han se! Hans mor var ikke så gammel og dum som han trodde! – «Og – og du tenker jo ikke å *gifte* dig med henne, Adam min! Det er jo ikke din trolovede, du begreter!»

Drengen reiste hodet. De trutnede lebene fortrakk sig i et slags smil. Taus så han på moren til hennes øine vek for det spotske og faste blikk.

«Men sønnike...» stotret hun.

«Det er ikke mer kompromitterende å gifte sig med en beriderske, mor – enn å bære navn efter en tyv.»

Marthina grep om guttens hode, lukket hendene for hans munn.

«Min Gud – Adam! Du vet dog, at han er uskyldig! Du og jeg...»

Uvillig drog han hodet unda henne.

«Jeg vet intet,» mumlet han – «Ingen tror på det. Ingen.

Så nær som du...» Han så vekk, ut over sjøen – op mot himlen, dér en og annen stjerne stridde frem sine bleke stråler... «Jeg bryr mig ikke om noenting! Jeg bryr mig om henne! Jeg er trett av det onde, av alt det onde!» Ordene kom fort og klangløst. Han pusset nesen og stappet lommetørklæet inn under kappen med en besluttet og heftig håndbevegelse.

Marthina hadde satt sig. Med hendene fattet hun om fjelens kant – en svakhet kom over henne, en gru, som slo en dør i lås mellom henne og drengen... Rik, som en skyttsengel, hadde hun nettop kjent sig, på lønnlig medviten, på evne til å hjelpe...

«Har du hatt det ondt? Har *du* hatt det ondt – disse årene? Adam?»

Hvordan kunde hun tenke annet? Bilte hun sig inn, han var døv eller blind? Trodde hun skolegutter var barmhjertige? Og mente hun, han ikke fornam alt det dulgte hjemme i Søgaten – all pinaktigheten? Ikke pengesorgene, bare! Hadde han ikke øine å se med? Var ikke farens hår blitt hvitt?

Uten å endre stilling – tørr i røsten tok han på å fortelle om skolegangens trengsler. Han hadde holdt sig til gutter eldre enn ham selv: de var ikke så infernalske som smådiciplene... Men grusommere enn drenger var veikjer og førkjer – piker hadde han skydd som pesten... En av dem hadde gitt ham et opnavn – stiftsdaleren. Skjønte moren brodden? Ikke for fornøielsen, nei, nei, ikke bare for den hadde han

valgt farens selskap til søndagsutfluktene... Ikke av lyst, ikke alene av kjærlighet til bøkene hadde han sittet hjemme om kveldene og lest høit for henne... Han hadde vært tryggest i hus! Dér slapp han møte gamle Broder Bendtzon og høre hans evige: Hvordan går det så med din bestefars miserable affære, min venn? Tyveknekten vet fremdeles å hytte sitt skinn?

Knapp og uten omsvøp kom beretningen om alt, han til nu ikke hadde røbet for henne.. En eneste gang skalv røsten i harme: Det var blitt borte en portemoné på skolen, en pung med åtte skilling. Duxen hadde lagt den fra sig på pulten i gresktimen. Den forsvant. Da var han, Adam Stampe, blitt kroppsundersøkt av de andre guttene. Dagen etter blev pungen funnet. Den hadde forstukket sig mellem bladene i Herodot. Omsonst hadde han forlangt opreisning. Han fikk finne sig i å være den først mistenkte. Det var drengenes samstemmige mening...

Marthina slo hendene for ansiktet og jamret sig høit. Adam strøk henne over dem.

«Nu forstår du bedre, mor? Nu fatter du det –» kom det hett og nær – «*Hun* får mig til å glemme alt sammen. Nu sørger jeg over intet mer! Å mor, får jeg Rosa, blir jeg lykkelig – lykkelig, mor!»

«Mor...» kalte han sakte og vilde fri ansiktet hennes – «Rosa er en fremmed. Hun er ikke som de andre. Hun vet intet. Hos henne blir jeg trygg som i paradiset – mor!» hvisket han, slo armene om henne og knuget henne inn til seg: «Hjelp mig! Hjelp mig så jeg får en glede!»

— — —

Sent på natt satt Marthina fremdeles uavklædd i det lille sovekammeret.

I tankene hadde hun nu gjenoplevet de siste syv år – kolde og solløse som selve det grå derutenfor ruten hadde de kanskje vært, alle de dager og uker i sønnens liv, hun hadde trodd lyse!

Hun hadde grått sig tom.

Nå satt hun og kalte frem hvert ord av Adams siste bekjennelse, den blyge sødmefulle beretning han hadde gitt om sitt forhold til Rosa Gauthier, da de langsomt vandret hjem fra landgangsbroen. Og et lite smil flyktet over det forgråtte ansiktet. Å de unge uskyldsvesener! Å de søte ufordervede! Aldri hadde Adam erklært sin kjærlighet – aldri hadde mamsellen med ord kommet ham i møte! Verden gikk dem imot. Adolph Bendtzon, den gamle narr på fem og tyve år! plaget

Rosa med sine oppmerksomheter. Moren gav dem aldri leilighet til å være ene. Men deres øine hadde talt med hinannen; og i dette sprog hadde de lovet hinannen evig lykke og evig troskap! Adam visste, at han var gjenelsket – som fuglen kanskje vet det, når den første gang har sunget for hunnen og fulgt dens flukt mot det blå!

Lyset brente ned.

Endelig lød Frederiks skritt ute fra gangen, usikre og støiende...

Hastig begynte Marthina avklædningen – nå hadde han fått sig en liten perial, den kjære! Og da mannen stod foran henne med sitt blussende ansikt og de slørete, kjærlige øinene, slo hun sine hvite armer tett om hans hals:

«Gud være lovet at du er glad, at du er en smule glad, min elskede!» hvasket hun.

En festdag

På april måneds siste dag fylte Frederik Stampe femti år.

En liten feber bemektiget sig huset i Søgaten alt ukedagen før: endelig hadde mannen gitt efter for Marthinas overtalelser; dagen skulde feires med en fest, en middag klokken tre! Siden ulykken hadde ikke de gamle stakene båret festens lys, nu viklet Golla dem ut av papirene og overtok pussen av den irrete messingen. Og med hete kinner satt Marthina og laget liste over dem, som skulde innbys, og over middagens retter – små tallrekker i margin markerte hennes vilje til sparsommelighet, i ort og skilling regnet hun ut de forskjellige ingrediensers kostende.

Men fortegnelsen over gjestene voldte vanskelighet – hustruen mistet sin dømmekraft, idelig foreslo hun mennesker som syntes henne sympatiske og uundværlige ved et festbord; og da hun en morgen til og med vilde sende fru Lucinde en invitasjon, tok assessor Stampe saken i sin egen hånd, utarbeidet om eftermiddagen i banken den endelige liste og overgav den til sin kone med en kategorisk erklæring: disse eller ingen skulde feire dagen sammen med ham.

Å, det var de allereldste av slekt og omgang, de allerkjedsommeligste! Av navnene var det bare to, Lorentz Hansens og assessor Schwachs til hvem Marthina kunde sette forhåpning om muntrasjon!

På nytt leste hun igjennem rekken, langsomt, mens de kjente skikkelser én for én dukket op bak navnetrekket. Onkel Throne med den gebrokne og gebrekkelige madam – så skulde de atter høre hans endeløse historier om de årlige ferder til Leksviken for å kreve landskyld av leilendinger, som aldri gjorde ham tilpass! Faster Anne. Og Voll, huslægen...

Tolv år var henrunnet siden hun mistet de små. Og dog var hun ikke kapabel å høre lægens danske røst uten å fornemme den samme gysen, som da han med bekymrede folder i sitt jovialske fjes første gang stod her i stuen, tilkalt til småpikenes sykeleie. Han hadde ikke reddet dem for henne...

Onkel Severin og onkel Hendrik – som alltid stredes.

Tante Bolla med gitaren. Så måtte de atter døie hennes gruelige sang og klimpring!

Schwach. Og Lorentz. Og endelig svigerinnen Ernestine med alle tre døtre. Alle tre! Marthina fikk tårer i øinene. De vilde spise en hel pudding alene, de slukhalsene!

Dagen falt på en søndag. Den oprant med sol og frisk vind – takstenene og blikkrennen utenfor veggen klappret en munter melodi, da fødselsdagsbarnet allerede på sengen fikk konens gave med et dikt:

Jeg har den Ære at gratulere
og mig selv at amusere
med gode Ønsker at expedere
og slette Vers at producere!
Men ak Du! Tidens Tryk med mere
gjør Hovedet tungt paa mig og flere!
Dog vil jeg ikke alludere
til sligt, som Du vil persiflere,
men til mit Ønske retournere:
Gid lutter godt Dig arrivere
og senest mulig Du krepere!

Papiljottene rundt Marthinas smale ansikt danset av stolthet, mens Frederik leste produktet halvhøit. Hun visste, han vilde goutere det – dennegang hadde hun tappert avholdt sig fra følsomhet!

Før kirkegangen var foreldre og sønn oppe hos den blinde. Hun tok Frederiks hode mellom sine hender og kysset ham på pannen. Han blev beveget – han kunde ikke minnes moren hadde gitt ham et kjærtegn siden hun etter hans første altergang ønsket ham lykke og salighet.

«Jeg hadde som en tanke om å følge dig til kirken i dag, sønnike – jeg kunde saktens ved din hjelp ha kommet mig til rette. Men jeg tror itt, jeg klarer høre orgelet, min dreng. Jeg er itt som forhen –»

«Adam ledsager mig, mor. Og dine tanker er hos mig, derom føler jeg mig forvisset!»

Den blinde nikked.

«Han deroppe hører dine bønner! Jeg har den tro til Ham, at Han hører dem når de stiger ifrå domkirken. Når det gjelder en trønder da,» føiet hun til, smilet gikk som sol over det hvite ansiktet – «Be for oss alle.»

Marthina stod i blåsten på trappen og så etter kirkegjengerne. Litt fremoverbøiet for å berge hatten i vinden gikk far og sønn side om side oppover gaten mot domkirken – to høie skikkelser, men av så forskjellig støpning! Den ene tett og fast i kropp og rørelser; den unge så slank, så myk og tilfeldig i stegene... Hennes tanker fløi foran dem til graven under lønnetrærne – om en liten stund skulde Frederik stå ved jernplatene, åpne esken hun hadde stukket i lommen hans og legge de to kransene av imorteller på de små's hvilested. Så skulde de gå inn i kirken, han og Adam, med hatten i hånd, følge sidegangen, stige op trappen til pulpirurets annet stokkverk og låse op stoldøren... Og den første gufs av burets sære lukt skulde møte dem, lukten av den gamle fotposen og de grønne multums gardinene. Idag vilde Frederik lytte opmerksomt til den lange preken og prøve fange lys av evangeliets ord til sitt eget liv... Den stakkel! Siden ulykken fikk religionen alltid mer makt over hans sinn, han kunde ikke være dens trøst foruten! Men Adam vilde trekke sig inn i stolens innerste krok og tenke på sin lille Rosa! Så vilde orgelet tone i og Tellefsens smukke spill ledsage den drøvelige salme. Og på stenpillarens underbare bladverk skulde solens røde og gylne pletter leke lik skjønne sommerfugler!

Nu dreiet de to deroppe om hjørnet på fru Proets hus og forsvant.

Marthina misset mot solen. Måskje blev alt godt! Måskje kom de ti tusen speciedaler en dag til rette! Man hadde før funnet pengesedler på uante steder, i gamle bøker, blandt dokumenter! Og den lille mamsell... måskje fattet to barnløse og velhavende mennesker godhet for henne, antok henne som sin egen, opdrog henne... Og når Adam en lykkelig dag kom tilbake til hjemmet som candidatus iuris, fant han sin Rosa i trygge forhold, i et borgerlig hjem! Så var avstanden ikke lenger uoverstigelig. Uhørte ting hadde alltid gått for sig – hvor mange forunderlige tildragelser i det gode selskap hadde ikke moren fortalt fra sin ungdomstid! Man måtte blott ikke opgi håpet, man måtte blott ikke la sig kue!

Solen skinte og sønnenvinden lekte i Marthinas skjørter lik en kåt unge. –

Selv dekket hun det festlige bord. Året rundt lå den lange, mørke spisestuen som husets døde sone – av deres hele omgang kjente hun ingen andre enn fru Braach og Broder Bendtzon som til daglig nyttet et helt rum blott for måltidene. Og mens hun nu på sine lette tøisko trippet frem og tilbake mellem bordet og det store skap, som gjemte hvad hun og Frederik eiet av sølv, porselen og engelske kronglass, følte hun

det som stuens grønne vegger og den forgylte krone over Carl Johans mektige billed fra stund til stund tok til i farve og glans...

Når blott ikke osen fra kjøkkenet hadde forpestet det hele hus med sin lukt av fett, løk og krydderier! Der ute braste og styrte Golla med Lesbet som håndlangerske; og da Marthina kom ut for å hente gloskuffen og gjøre den første runde gjennom værelsene med røkelse på den glødende platen, var allerede Ernestines tyende, som skulde besørge opvartningen, arrivert. Pikens søndagslue med den hvite pull og det høirøde båndet over pannen lyste op i kjøkkenet – pipekraven stod frisk og nystivet frem under haken på den nette person... Glad bød Marthina henne velkommen, med henne ved bordets anretninger blev hun vel hjulpen! Ingen kunde som Ernestine tukte en tøs til akkuratesse!

Under påkledningen satte hun selv for første gang en kappe over håret. Egenhendig hadde hun sydd den av bobinett og rosenrøde taftsbånd; den var liten av omfang, og båndene hang fritt og smukt foran hennes lange ørekrøller. Og dog... Inne i «billiardstuen» gikk hun fra speil til speil og prøvde omsonst å forsone sig med sitt utseende – satte sig så på den ene og så på den andre av stolene, hun selv hadde kjøpt på Slaveriet som nygift, rørte hodet hit og dit for å venne sig til silkens knitring for ørene. Sikkerlig vilde Frederik protestere, når han så henne med kappe – så blev hun ærverdigheten kvitt!

Mannen og Adam kom. Men ingen av dem blev vår hennes nye attributt. Som gode barn hadde de i anledning dagen fulgt musikken fra ekserserhuset til Skansen, de hadde talt med andre borgere og hørt bynytt. Adams ansikt var fortenkt – han så på sin mor og så henne ikke... Frederik skrittet oprømt frem og tilbake i den store stuen, som bar sitt navn fra de dager Severin Stampe eiet gården.

Fødselsdagsbarnet var blitt møtt med stor hjertelighet av stadens gode menn, endogså biskopen hadde lykkønsket ham... Da Marthina endelig gjorde ham opmerksom på sin hodepynt kysset han henne flyktig på kinnet: Kappen klædde henne allernydeligst – og det var smukt av henne å vilde holde tritt, allenfals i det ytre, med sin femtiårs gubbe.

Gjestene kom, somme en halv time før tiden.

Presis klokken tre satt Marthina for bordenden nær døren til kjøkkenet og øste op suppe og frikadeller av den rykende terrin. Og allerede nu begynte det å vibrere nervøst i hennes munnvik...

Oppe omkring Frederiks hedersplass var de eldste herrer plassert; så kom damene etter alder og verdighet. Ved siden av hverandre satt Adam og hans søskenbarn Stina, nærmest sig hadde Marthina Ernestines og Ole Jacobs to fjortenåringer. Hun gav hver av tvillingene tre frikadeller på suppen, det støttet godt under...

Samtalen kom ikke på glid. Man spiste visstnok av de første rettene med appetitt, man drakk hinannen flittig til, og Frederiks idelige: Stikk ut, mine herrer! blev fulgt. Men den glade tone, den underfundige spøk, å den lette lek med ord som hun mintes fra selskapene hjemme i Drøbak, når slekten fra hovedstaden kom på besøk – skulde hun aldri innse, at den var de gode trøndere en fjas og en dårlighet, likesom de lette gouters og mousserende vine!

Først da kalvesteken blev anrettet til opskjæring foran verten, blev det livligere rundt bordet; og disputten mellem brødrene Stampe tok fart.

De satt på hver sin side av Frederik – «deres ytres differencer overtreffes kuns av deres innvortes ditto» som assessor Schwach en gang hadde tilhvisket Marthina. Slank av vekst, kokett i påklædningen – med gamle danske sølvmynter som knapper i livkjolen og et sirlig kalvekryss – minte Severin Stampe om sin fetter stiftsamtstkriveren i hans velmakts dager. Som ung hadde han overtatt sin fars forretning, under krisen omkring tyveårene hadde han gjort opbud, grunnet ulykkelige spekulasjoner i «brædder». Tro mot tradisjonen hadde han halsstarrig vedlikeholdt den økonomiske forbindelse med Danmark til broen brast under ham; og skjønt han forlengst atter satt som matador i et av Søgatens vakreste hus, bar han fremdeles et friskt nag til den politikk, som i århundrets begynnelse hadde styrtet så mangen tro danskevønn i ulykke.

Broren Hendrik skyldte selve krisen sitt kjøpmannshell. Fra sin brygge på Bakkene hadde han dengang ekspedert de sildeladninger, som grunnla hans formue – langsomt og forsiktig hadde han utvidet sin bedrift og samtidig sine forbindelser på Nordland; «høkerhandelen», som broren kalte boden i Graven, hadde skaffet ham en solid kundekrets, og hele hans ytre hadde litt efter litt tatt preg av de folkelige bestrebelsler, som hadde bragt velstand til hans hus på Bakkene. Han lot sine klær sy hos gamle skredder Kintling i Krambodveiten; til daglig bar han vadmel i sin lange skjøtefrakk, til fest det samme grove klede som sine aktede kunder. Med sin hørgule parykk, sitt rødmussede ansikt og hele velnærte skikkelse var han en populær representant for sin bydels trivsel og krav.

Fra uminnelige tider hadde forholdet mellem Søgaten og Bakkene vært spent, Kjøbmandsgatens menn frekventerte nødig med Bakkenes «høkere». Og i de siste

år hadde den store kommunale strid om moloen voldt bitter uforsonlighet mellom de to parter.

Det var også molospørsmålet som nå tente liv i samtalen oppe ved mennenes ende av Marthinas festbord.

Bakkene trengte dævelen gale sin molo! – Med de tunge hender som livløse foran sig på duken utredet Hendrik Stampe på bredt trøndersk sitt standpunkt: Bakkene var berettiget til sjøværts adkomst til sine brygger såvelsom Søgatens store herrer, som sognet til elven – alle skattet de av sin ærlige fortjeneste, og pengene var like gode, skulde han anta; ja, de hadde alle levet tider her i staden, da et navn fra Bakkene og Sanden stod vel så «rætt» på et papir som herrenes heroppe-ifra! «Og vi står itt på glattisen i dag heller, Severin far!» Molo skulde de ha, om de så skulde hente han Roal i Roalsteina selv til å bygge han! Som det nu var stod fjorden i slikt rokk inn mot Bakkene med nord og nordvest, at om skuten hadde aldri så hederlig en hensikt, op i elven til Søgata-mennene bar det med henne, vilde hun berge skrotten! Var slikt rettferdig – var det vakker adferd imot medforløste? Op med moloen! Så fikk det bli skipperens egen sak, hvor han vilde forankre og losse!

Tilbakelent i stolen, med den ene hvite hånd lukket om urkjedens signeter, og med et smil, som aldri helt sluknet imøtegikk Severin Stampe sin bror. Han brøt svakt på dansk, hans velformede setninger slynget sig som guirlander om hans argumenter. Med broder Hendriks permisjon holdt han sig til vår gode by's tradisjoner – han hadde tilbragt sin ungdom under større forhold, disse forhold hadde gjort ham til en samvittighetsfull tviler navnlig likeoverfor des intérêts bizarres des gens à la vue bornée; han visste, at det lykkeligste for enhver stand, også for den kjære handelsstand, var at det ingenlunde skjedde en forblanding av små og storborgerlige interesser. Sin argumentasjon sluttet han – og hans gullige kinner fikk et svakt skjær av farve: «Og synes det dig ikke, mon frère, som et fingerpek fra en høiere makt, at vårt Trondhjems beliggenhet er således at bryggene langs elven så at si har fått sig tildelt som embede at formidle handelen med Europa og de sydligere landsdeler, mens det sømmelige og med velanstendighet harmonerende for Bakkenes brygger blir at lagre de produkter, I har behov for til Eders særdeles nyttige handel med stadens og vårt Nordlands innvånere?»

Hendrik Stampe hadde munnen full av stek – hans fettlagte ansikt blev mørkerødt.

«Vårherre hadde vel også sin mening med dig og dine kumpaner, for tretti år siden, da I spelte op uti kor, Severin!» brøt han ut såsnart han hadde fått kjeven fri.

For tredve år siden... Den hele bordsetning av eldre kastet sig nu inn i diskusjonen, kampfeltet utvidet sig til å omfatte fedrelandets politiske stilling, doktor Voll tok parti for den dansk-vennlige Severin, mens proprietær Throne opmuntret sin gamle lesebror Hendrik til å stande op for broderlandet; selv kvinnene kom med innlegg, som ingen hørte. Forgjeves prøvde assessor Schwach med spøk å drive de gode borgere over i en mildere sfære, forgjeves søkte Frederik å megle mellem de stridende – med sin slepne røst, som nu dirret av bevegelse, citerte Severin Stampe den gamle gravskrift fra domkirkegården:

Held dig du ædle Klüver at du steg
som Nordmand ned i Jorden,
før Norges Lykkestjerne veg
for evig bort fra Norden!

Vertinnen sørget for, at resten av steken blev skåret op og budt om; de fleste spiste godt tross i kampen – de glemte heller ikke glassene, midt i tiradene drakk onkel Throne med Adam: «Skål mester Adam! Har han friet, Stine? Skam få han, om han itt tilgodeser dine yndigheter, min tøs!»

Til slutt fløt surret av røster sammen i én stor felles lyd for Marthinas øre – selve det fonetiske blev tydeligere enn ordenes mening; og med ett klang sprogblandingen frem lik komiske dissonanser – de mange franske sentenser, onkel Severins halve og doktor Volls hele dansk, madam Thrones norsktysk og faster Annes idelige: Oh, my eye, oh, my eye... Hun måtte ha noen å smile sammen med, løftet hodet og møtte løytnant Hansens blikk. «Min frue!» han bøide sig lett over hånden med glasset – leende drakk de med hverandre. Lorentz forstod!

Da mandelpuddingen og madeiraen var servert, begynte man endelig å synge.

Den første sang var diktet til ære for dagen av en ukjent poet. Severin Stampe overrakte den til verten som gave. Den gikk på melodien: «Svev høit på Codans bølge»:

Vil Havet sønderslide
Vort Fjeld med Jettearm?
Omsonst! Dets Bølger glide
Med Skam fra Klippens Barm.
Saa storme Livets Vover
Mod Mandens faste Mod,

Med Smil han seer derover,
De række ei hans Fod.

Lad Smertens Torner ranke
Sig sammen om hans Bryst,
Hans Hjerte skal ei banke
Forsagt i Sorgens Dyst.
Gyd Bægret fuldt til Randen
Af Taarer og af Blod!
Det kuer ikke Manden,
Det hæver blot hans Mod.

Lad Avinds gustne Kjæve
Kun gnave paa hans Ry –
Fra Taagen skal det hæve
Sig straalende paa Ny.
Om tusind Orme stunge
Som giftigt Æddertrold
Han trodser deres Tunge
Bag Ærens blanke Skjold.

Det var ennu seks vers... Marthina flyttet litt på sig, så hun bak staker og bordopsats fikk et glimt av mannen. Han var blek og alvorlig, men hans øie lyste modig, og han sang rungende med; Gud være lovet, diktets allusjoner hadde ikke såret ham!

Såsnart man hadde summet sig efter sangen og atter fuktet strupene stemte den lille assessor op med sin egen skjønne: «Mens Nordhavet bruser» – og nu slo hele bordets stemning over i den vanlige rørte, støiende, av vin og toner så lykkelig påvirkede munterhet. Lystige tildragelser, drøie historier og erindringer fra felles oplevelser i den kjære stiftsstad krysset hverandre; og madam Bolla Stampe kunde endelig få anbragt siste bynytt, idelig lød hennes forgjetningsfulle «dæm fortålte...» over til madame Throne. Bare Ernestine Stampe satt fremdeles temmelig taus ved Lorentz Hansens side. Og da Marthina nådde til å få spurt henne om puddingen falt i hennes smak svarte hun med sitt milde enke-smil: «Den er god og overflødig rik, som alt du fremtryller, kjære svigerinne! Dog tror jeg, mandelpudding vinner i rang ved litt vanilje...»

Å, det blide asen! Hvor dekket ikke hennes dempede røst og saktmodige vesen en bitende kritikk og en jernvilje, som kanskje hadde lagt Ole Jacob i en for tidlig grav, og som ennå idag påtrykket hennes nærmeste en ufri og dressert manér!

Marthinas blikk søkte den eldste av de tre døtrene; med små ordnende håndbevegelser over det krusete håret satt Stina vendt mot sin fetter Adam og belærte ham om et eller annet. Sikkert hadde han atter tirret henne med motsigelse – det brede ansiktet blusset av iver, halvt lo, halvt gren hun, underlig heftig skiftet lys og skygge i de grå tungsindige øinene... Opmerksom betraktet Marthina de to unge; steg lille Stinas følelser for Adam fra en varmere kilde enn hun selv visste? –

Enkeltvis gikk de fleste av gjestene om ettermiddagen op og hilste på den blinde. Av slekten blev alene Severin Stampe hele aftenen sittende hvor han satt ved bordet inne i sin egen forhenværende billiardstue. Sindig tømte han adskillige kopper te vann, smøget sin pipe og samlet tilsist de øvrige mannspersoner omkring sig og punsjemuggen. Han hadde alltid ansett sin fetters forbindelse med proprietærdatteren fra Mære som en mesallianse og fant under de nuværende forhold ingen grunn til å si henne dusører.

Inne i klaverstuen underholdt damene sig med samtale. Marthina måtte veilede den fremmede piken med de nye serveringene. Akk, hadde hun blott hatt fru Lucindes underholdningstalenter! Nu syntes tonen i begge rum henne så blottet for festivitas – gid de tunge tobakksskyene kunne bannlyses fra selskapeleg samvær som i det Braachske hus! Hvor var ikke snus å foretrekke for den fordervelige piperøk! Og på sin vei gjennom billiardstuen hvisket hun til Lorentz Hansen: Om han og Adam kunde hitte på noe derinne hos fruentimmerne, så deres tomme sladder kunde få en ende?

Det viste sig, at Adam var forsvunnet. Forgjeves søkte Golla ham på hans rum og ovenpå. Lorentz påtok sig da uten hans bistand å bringe liv i selskapet. Først diverterte han damene med tryllekunster. Midt på gulvet i den store stuen stod han – med glede betraktet Marthina hans smukke skikkelse og daddelfri påklædning. Forunderlig – siden hin søndag formiddag på Baklandet, da Frederik hadde røbet vennens feiltrin for henne, nærhet hun blott gode følelser for Lorentz og hengav sig med trygghet til det velbehag, hans distingverte ytre alltid hadde inngydt henne. Hans klær var stedse av nyeste snitt – kjolen hadde en bred fløielskrave og svinget inn i midjen som på den netteste frøken; over den utskårne vest bar han et stort engelsk silketørklæ, knyttet i en sindrig knute og med lange ender gjemt bak vestens knapper; det blanke håret var svakt buklet over ørene, og den korte blonde skjeggkrans lot haken fri, men rammet inn det ovale ansikt med mustasjen og

ørnenesen på det fordelaktigste... Med vidunderlig ferdighet fikk han gjenstander til å forsvinne mellom sine lange, hvite fingrer – han drog sitt lommeørklæ op av faster Annes spede barm, og tok den ene toskillingen efter den andre ut av madam Thrones nese. De unge pikene skrek av fornøielse.

Da Marthina endelig slo sig ned blandt sine gjester og erklærte, at nu kunde hun la hvilen falle på sig, foreslo Lorentz Hansen, at man skulde leke gåteleken. Marthina mintes da mange av sin mors små vers og fremsa dem:

«Hvad er som Herre grusom og vild,
men som Tjener uendelig mild?»

Ilden!

«Hvo banker Dag og Nat
og er dog forlængst inddadt?»

«Hjertet!» ropte Stina Stampe og rødmet i det samme heftig.

«Hvad eier ingen her paa Jord
som dog kan nævnes i ett Ord?»

«Lykke –» foreslo løytnanten.

– Lykke? Lykke, det eiet man da saktens noen hver! Marthina lo – nei! Bedre!

«Syndefrihet,» sa fru Ernestine – den eiet ingen jordisk skapning. «Doch!» madame Throne løftet indignert sine giktbrudne armer. «De små, süsse børen, fru Stampe!»

Men Ernestine mente, at arvesynden regjerte nettop de minste på det sørgeligste.

«Ikke så alvorlig!» ropte Marthina. – «Alt er oppløsningen! Alt – det eier ingen!»

Alt – nå det begjærte jo godtfolk heller ikke! En skilling på kistebunnen var også noe! Madam Bolla Stampe smilte godliende. Nei, hun ovenpå skulde vært med i leken! Frederikke kunde, hun! Ja nu skulde de så menn få en av Frederikkens gåter:

«Rundt som et Æg
har baade Rump og Skjæg...»

Tante Bolla klukklo og skottet bort på Marthina – det var vel kjent i slekten, at Frederiks persilleblad rødmet for mindre!

«Det er nepen, det,» hvisket en av tvillingene og gjemte sig straks bakom søsteren – farmorens gåter kunde hun.

«Siste gang vi sydde på dronningens teppe hos fru Lucinde opmuntret hun oss til å komme med sentenser,» sa Marthina «Og et par av damene formet meget smukke ordspill – kanskje vi skulde probere, Lorentz? Har ikke De et motto?»

«Jeg har blott mitt eget,» han slo det ene lange ben over det andre og strøk mustasjen. «Den taler ikke sannhet som sier, at mennesket ei gir sig selv lover – thi han vet ikke, hvad et Jeg er.»

Kvinnene stirret på ham – Ernestine rynket bryn ene Hurtig sa Marthina:

«Men ingen hund er så tro til å bringe sin herre alt tilbake som egoismen, hr. løytnant!»

«Så taper man heller ikke hvad man tilkommer, fru Marthina!»

«Edel blir karfunklen, om den enn begraves i støvet – det var fars motto –» Stina Stampe så bare på Marthina.

«Ja, sådan var din far, Stina! Det var et smukt ord!» Faster Anne hostet:

«Om vi anmodet vår Bolla om å foredrage litt for oss på gitaren, Marthina! Det er nået, vi alle kan nyte!»

Den gamle dame satte sig på forhøiningen ved vinduet. I et brodert bånd hang gitaren om hennes runde, blottede skulder – de brede fingrene sopte tonene fra streng til streng, hodepyntens perleblomster skalv på sine spiraler, høi og elegisk løftet tonene sig fra de rynkete lebene.

De fleste hadde satt sig i halvkrets – sang fulgte efter sang. Kjøpmann Hendrik Stampe kom frem i døren mellem værelsene og lyttet andektig til sin kones trimulanter – lyset fra billiardstuens vindusrad lekte i hans blanklærs støvleskaft. Og bak ham dempet mennene en stund sin passiar...

Så avløste klaveret gitaren. Ernestine spilte «Nonnens Bøn» og «en ung Piges Drøm» av Bohm – firhendig presenterte tvillingene valser av Strauss og Gungl.

Marthina hadde trukket sin stol inn mot veggen ved ovnen. Under klaverydelsene reiste Lorentz Hansen sig, gikk over gulvet og satte sig på patéen ved siden av henne.

«Herfra er stuen så smukk, synes jeg,» sa hun sakte – «Jeg sitter så ofte på denne plass i skumringen... Er det noe, som mishager Dem, Lorentz? De ser så malkontent på min ringhet?

«Ta den av Dem, Marthina!»

Uforstående så hun på ham.

«Ta den tingest av Dem!» han løftet hånden og rykket litt i hennes lyserøde flyvebånd. «Det – det har satt mig i den største forstemning å se Dem sådan utstaffert. Dem!»

«Men Lorentz dog!»

Hans ellers så urolige øine hvilte vedholdende på henne med et bønlig uttrykk.

«Noe i Deres vesen utstrålte nettop i dag en mildhet – også til mig! Ja – ingensinne har De smilt søtere til mig enn ved velkomsten idag! Men Deres kappe gav denne vennlighet et – et skjær av patronage. Det var måskje hensikten?»

Blek snudde Marthina sig helt mot ham, hun nikket alvorlig:

«Det er riktig, Lorentz! Jeg har *følt* sådan for Dem i dag! Men det har intet med denne å gjøre!» flyktig rørte hun den klare blonden, som skjulte hennes tinning – «Idag da De kom, mintes jeg, at det er den tiende av Frederiks fødselsdager De bivåner – De er vår eldste husvenn.»

«Så ta den av Dem! Når jeg ber Dem, Marthina! De har det smukkeste hode – det er endog smukkere enn min salig mors!»

«Deres mor var i sannhet skjønn, Lorentz!»

«Vakker og kold» – nu så han vekk fra henne, ut i det bleke kveldslyset.

Om en stund hvasket hun sakte:

«Det ytre teller så meget for Dem. For meget er jeg bange.»

«Det ytre er alt! Og næst mitt eget, Deres, Marthina! I tolv år har Deres skikkelse, alt ved Deres yndige person, vært min øienslyst her i det barske Thule.»

Hadde han allerede kikket for dypt i glasset? Umulig! Punsjen var knapt servert da han fanget an med sine kunster her inne... Marthina flettet de tynne fingrene tett i hinannen nede i silkekjolens folder.

«Det er dog de indre egenskaper, der har blivende verd, kjære Lorentz! Det vet vi jo fra vår barnelærdom!» hun prøvde se op på ham og smile.

«Hvilket nonsens, Marthina!» han gren som fikk han surt i munnen – «Se på fru Ernestine! Hva tror De skapte hennes livssyn om ikke vorten på hennes nese og håret på hennes hake? Jeg har ennå aldri påtruffet et menneske der har interessert sig for mitt indre, gode Marthina! Det skulde da være vår felles Fredericus, når han maner mig til ikke å øde mine krefter på skytebanen og hos keglene!»

Vår felles... uttrykket krenket henne. Intet hadde hun til felles med denne mann, allermest sin Stampe! Hun bøide hodet og tidde.

«Min skredder har åpnet de fleste dører for mig,» fortsatte han lavmælt – «Min skredder og min Løwenhjelske nese! Tror De, jeg er et barn?»

Hun så op – det hadde snerret til i hans østlandske røst som på et tirret dyr. Plutselig spurte hun:

«Har De aldri kjent frykt, Lorentz?» og som overrumplet av sine egne ord foldet hun hendene under brystet.

«Si, madame!» han glippet heftig med de nervøse øielokk – «Jeg frykter stundom mitt svakere Jeg! Men det er også den eneste herre, jeg kunde strekke våben for. De må erindre, Marthina, at da jeg stod på livets terskel blev jeg smidt ut – sammen med min far og min mor – av de samme hender som inntil da hadde strødd roser for vår fot.»

Hennes hjerte smeltet. Hun la hånden nær ham på patéens broderte kanvass.

«Menneskene er hårde og onde mot...» mælet sviktet henne.

«Mot de forulykkede. Og en dosmer han som lar sig forulykke så han ikke lenger kan bekoste sitt hylster! Se dog ikke så nedbøiet ut, Marthina! Jeg kan ikke undvære Deres smil! O, den horrible nattkappe!» så brått rykket han like op til hennes plass, at hun halvt reiste sig – vilde han berøve henne kappen med makt?

«Jeg skal ta den av mig – siden – når jeg kan gjøre Dem en glede med det! Jeg finner vel et påskudd...» «Måtte det forunnnes mig å gjøre Dem en glede igjen!»

«Ja!» Ordet unnslopp henne som et utbrudd. Han bøide sig ned mot henne, de brune øinene spilte av uro.

«Har *De* ikke all den glede De har behov, søte Marthina?»

«Jo Lorentz!» hun så fast på ham med sitt blå og åpne blick – «Jeg har gleder – o tusen små gleder... Men den store – å, den store, som kunde gripe oss alle!» Og uten overgang, med et sprang i tanken, hvisket hun heftig: «Lorentz, hvor er Adam? Å tenke sig – på sin fars fødselsdag!»

«Jeg formoder...» Lorentz Hansen betenkte sig et øieblikk. «Det ryktes ved vaktparaden idag at den franske trupp har fått skibsleilighet til Danmark – med en brigg, som seiler denne uke. Måske vil Adam ha nyheten bekreftet hos vår venn Charles – vår gode Adam må jo da renonsere på fortsatte rideøvelser – med mere.»

Langsomt snudde Marthina hodet bort. I hennes vidåpne, forferdede øine speilte stuen sig med de små blå rutene og klaverets lysflammer.

De første akkorder av en schubertsk sonate klang ut i værelset. Stina Stampes panne og hvite skuldre løftet sig bak instrumentet, forgjeves søkte hennes blick å fange Marthinas. Hun spilte Adams yndlingsmelodi av «Wandererfantasien».

Marthinas pilegrimsgang

Mot sedvane var Frederik Stampe sent oppe neste morgen. Natten hadde vært livlig: den gode assessor, medicus Voll, farbror Hendrik og Lorentz var blitt igjen da de øvrige gjester hadde trukket sig tilbake...

Han var ikke i kulør. Og mens han gikk op og ned i det lille sengkammer og besørget sitt toilette, omhyggelig som hans vane var, mediterte han over sin egen habitus. Han, som engang hadde vært en glad selskapsbror hadde i de siste år fått en alt mer merkbar avsmak for spas og pokulering... En kilde i hans sinn var tørket inn – alene rusen kunde stundom tilføre ham noen timers sorgløshet. Men denne natt hadde nettopp brennevinet forsterket hans sinns melankoli, alle de tanker en merkedag kaller på hadde fått utløsning, da den edru vilje ikke lenger holdt dem i age. Uklart, men tydelig nok til å føle ubehag mintes han, at han derinne under billiardstuens osende lampetter hadde utviklet sitt nye livssyn for de fire drikkebrødre. Han hadde til og med citert skriftens ord: «Den der vender sitt øre bort fra å høre loven, endog hans bønn blir en vederstyggelighet.» Og livets lov – den er øie for øie, tann for tann. «Herren min Gud er en nidkjær Gud, han hjemsøker fedrenes ondskap på børnene, på dem i tredje og dem i fjerde ledd.»

Han mintes også, at hans lemmer hadde skjelve, så han hadde måttet støtte sig mot veggen...

Ennu halvkledd åpnet han døren for Adam, – drengen kom for å hente mappen, som stadig sirkulerte mellom rettens medlemmer med de ikke pådømte saker. Uten å se op gav han sønnen ordre om å bringe den til gamle Heineman.

Først da han ingen bevegelse hørte, snudde han sig med hodet dryppende av en siste dukkert i vannfatet.

Adam stod fremdeles på samme plett, med mappen i hendene. De blå øinene syntes faren underlig innsunkne. Han tørket hår og ansikt...

«Du er ellers lovlig sent ute, min venn – har du permisjon fra kontoret?»

«Nei, far.»

Dagen forut hadde Adam en tid gjort sig usynlig... Da han atter viste sig i selskapet hadde det vært noe forstyrret over hans person... Støtvis kom erindringen tilbake til Stampe. Uvilkårlig kastet han et blikk på hustruens tomme plass i sengen.

«Hvor er mor?» spurte han.

«Mor teiler sølvtøiet og forvarer det.» Drengen stod urørlig med den gamle vesken mellom hendene.

«Du later til å ha noe på hjertet, Adam?»

«Jeg vil gjerne tale med dig, far. Om en viktig sak.» De fyldige lebene blev bleke, men han ranket sig og så bent på faren – det hvite i øinene var blodsprenget.

«Er dine øine atter angrepne? Gud forbyde!»

«Nei, far.» Han gikk bort til kommoden og la mappen fra sig – «Men – jeg vil bønnfalle dig om å løse mig fra mitt løfte – jeg kan ikke vie mitt liv til jurisprudensen, far! Jeg ønsker å ta kondisjon hos onkel Severin – jeg ønsker å bli min egen herre, hurtigst, far! Jeg er villig – jeg er naturligvis villig til å avlegge handelseksamen om du krever det – blott du vil tillate mig! Når Adolphus Bendtzon kunde erholde karakteren beqvem må det også være håp for mig!» over det forvåkte ansikt gled et usikkert og barnslig smil.

Stampe stod og så på gutten, målløs. Mekanisk brettet han håndklæet sammen, brett for brett, til det hadde en konvolutts størrelse. Så slapp han det. Adam sprang til, tok det op, la det på sengen. Da grep faren ham i kraven og rystet ham så heftig, at luggen falt frem og blindet ham. Han strøk vekk håret, holdt på det og næsten hvisket, op i under:

«Men far!» – aldri hadde han lagt hånd på ham siden han blev konfirmert...

Faren slapp ham – en grimase drog ansiktet skakt – et grin som av smerte og avsky. Uten et ord gikk han til vinduet – og der borte, enda med ryggen til rummet og sønnen, begynte han å tale:

Adam forstod ham ikke. Ingen forstod ham. Han kunde kanskje heller ikke forlange det. Hans bestrebelse hadde alltid vært å forskåne ham – og hans mor – og henne ovenpå – for omstendighetenes ulidelige trykk. Såvidt gjørlig hadde han båret byrden alene. Når han i sin tid for sin sønn hadde valgt det studium, som befester en manns ansvarsfølelse, utdyper hans kunnskap om motivene til medmenneskers handlesett – så var det skjedd efter dyp og samvittighetsfull overveielse. Hver den,

som med ærlig sinn setter sig ved Justitias føtter reiser sig en dag med viljen styrket til å tjene rettferdighets sak på jord. Allerede i lykkeligere tider hadde han drømt om å se sin eneste sønn som hedret representant for den stand, det stedse hadde vært hans ære å tilhøre... Og *nu* – kunde Adam ikke fatte, at *nu* var denne drøm blitt et behov, hans fars hjerte søkte næring hos? I tre ledd hadde Adams fedre tjent konge og fedreland som juridiske embedsmenn. I egenskap av betrodd statstjener hadde lynet truffet én av dem. En ulykke, en uopklart katastrofe hadde rammet slekten. Alene som norske embedsmenn av uplettet vandel kunde den ulykkeliges ætlinger gjenreise slektens navn.

Handelsmann? Her, mellom disse fire vegger vilde han åpenbare sin innerste tanke for sønnen: Aldri vilde den gren av ætten som dyrket Mercurius, utenfor Trondhjem kunde hevde sig ved siden av dens akademikere. Sine banknoter til tross! Tro ham – de siste decenniens kremmere og spekulanter kom til å innta en stilling i vårt samfund, i rang og anseelse uendelig ringere enn den, en norsk embedsmann med et for fedrelandet brennende hjerte skulde oppnå! Det avskjedsord, han selv med Guds hjelp håpet å kunde uttale før han drog sitt siste sukk var ikke herrens: Med dette gull øket jeg mitt gods – men den tro arbeiders: Denne sten bar mine hender til Norges hus...

«Og du min Adam har som jeg *hennes* blod i dine årer –» han pekte op hvor den blindes skritt nettopp drog sig over gulvet – «Til det blod skal vi sette vår fortrøstning, det kjenner ikke svik, det har ingen svakhet for fremmed glimmer, for utenlandske sprettjunkere, så litt som for danske fettere eller svenske brødre! Det banker kuns for vårt Norges heder! Søk inn til den kilde i ditt eget bryst, – og den vil tilhviske deg: Ikke timelig vinning, ikke et rikelig levebrød, men en ærefull plass blandt dem, som ved ærlig arbeide gjenreiser vårt land skal være ditt mål! Ti vé den mann, der ikke setter sig mål, min dreng – selv om han aldri når dem! Est aliquid prodire tenus, si non datur ultra!»

De siste setninger sa han med hevet røst, vendt mot sønnen.

En stillhet fulgte. Adam stod med nedslåtte øine, ubevegelig. Så kom det knapt hørlig over de bleke lebene:

«Også jeg har et mål, far.»

«Det gleder mig, min dreng.»

Døren bak dem gled op. Marthina stod på terskelen. Hun hadde et randet strikkesørklæ knyttet om skuldrer og bryst, et lyst kast over håret, halvvanter på

hendene og skjørtet heftet op i begge sider.

«Hvor høit du taler, Stampe!» redde gikk øinene fra far til sønn – «Jeg har vært over på boden... Hvad har I fore?»

«Jeg har talt et alvorsord til drengen, Thina...

Det er mitt sikre håp, at du vil legge dig mine ord på sinne, Adam. Tror du nogen vil det bedre med dig enn din far?» røsten skjævret, han la hånden på sønnens skulder.

«Far og mor...» Adam snudde sig, fra nu av så han bare på moren. «Jeg har skrevet... Jeg har anholdt om Rosas hånd. Jeg har sendt mitt brev til hennes far. Jeg venter hans svar. Det haster. De skal reise med den store danske briggen. Den seiler fredag.»

Frederik Stampes ansiktsuttrykk blev med ett slapt; han så på Marthina, de kloke øinene fikk et kopende blikk.

«Rosa...» mumlet han. «Hvem er det?»

«Rosa Gauthier,» svarte Adam fast.

Beridersken. Faren blev blodrød; en bølge av blod skyllet op under det hvite håret og farvet hele issen. Han brast i latter – straks efter skrek han, fra sig –

«Din narr – din forbannede narr!» og han løftet armen til slag. I samme nu hang Marthina om hans hals –

«Gå din vei! Gå inn på ditt kammer, Adam – gå!» av all kraft stemte hun sitt lille legem mot mannens. –

I mer enn en time blev hun alene med Frederik på sovekammeret.

Sittende på sengkanten besvarte hun alle hans heftige spørsmål, uten å ta til gjenmæle hørte hun på hans harde bebreidelser; og da han brøt sammen under sitt lidenskapelige sinns smerte og harme og sank ned over hennes fang, strøk og strøk hun hans hete kinn med sine små kolde hender. Han gråt som et barn: «Jeg kan ikke bære det – jeg kan ikke bære en ny skam! Jeg kan ikke pånytt utholde deres skadefryd!»

Først da hans skuldre ikke lenger rystet og hans hode la sig til ro inn mot henne, prøvde hun å finne ord, som kunde skjule tankene, som suste gjennom henne.

Godtfolk skulde aldri komme til å stikke sin nese i dette! Adams dårskap skulde aldri bli publikk! Drengen hadde handlet ubesindig, men langt fra uoprettelig. Disse franske artister var jo ikke barbarer – de vilde neppe tillegge et brev fra en nittenårig dreng betydning... Måskje vilde de ta det fra den kuriøse side – måskje vilde de le av den hele affære! Den gamle madame hadde et visst humør, en sans for komikk – en liten rødme flyktet over Marthinas ansikt – det kunde så menn hende hun vilde returnere det tåpelige brev til henne, drengens mor! De hadde gjort hinannens bekjentskap hin eftermiddag i ridehuset. – Adam vilde bli utrøstelig en lille tid. Men skibet seilte og la havet mellem piken og ham. Og snart skulde borgergarden begynne sine øvelser. Og det saes for sikkert, at korvetten også i sommer skulde gjeste Trondhjem og gi ball – nu hadde Adam fått smak for dans, snart trøstet han sig ved nye gleder, tro henne! Blott ikke ta det tungt, min kjære – blott ikke gremme sig! Alt rettet sig, alt glemtes, alt svant...

Små milde ord, hun selv ikke trodde på, strømmet over Marthinas leber.

Endelig våget hun sig frem med et forslag: Hvis han vilde tjene henne i atter å gå til hvile – han var så hvit i ansiktet! – Hvis han vilde sove ut efter nattens strabaser og sitt sinnsoprør, skulde hun på en liten promenade i byen forvise sig om den franske trupps avreise...

Frederik Stampe så op, smilte, kysset begge de små kolde hendene og reiste sig.

«Det er godt å være svak hos dig, du ømme,» hvisket han, løftet hennes hode og trykket lenge og heftig sine leber mot hennes.

Han vilde klæ sig, som vanlig gå op til sin mor og måskje forelese et eller annet for henne til hans sinn var blitt roligere. Senere skulde han arbeide på en rettssak her hjemme. Men han ønsket ikke å spise middag i Adams selskap; drengen skulde ha husarrest, og selv skulde han meddele ham sin vilje – i all rolighet, hun behøvde ikke frykte noe nytt utbrudd! Hans hjerne var atter i balanse. –

Marthina styrte sin gang til kirkegården. Hun visste ikke, hvor hennes vandring skulde ende, hun var ikke klar over hvad hun burde foreta sig. Angst og uro fylte henne – efter å få gråte alene og usett inne hos de små higet hun. Adam var desperat! Fra det nu hun hadde hørt hans røst og sett hans ansikt derinne i kammeret hadde hun forstått, at han var gal. Intet, intet vilde han vike tilbake for med de øinene!

For ikke å støte på kjentfolk holdt hun sig på høire side av Munkegaten, den folketommeste på denne tid av dagen. Det eneste menneske hun møtte, var en

gevaldiger – han marsjerte innenfor trerekken, men holdt skritt med de fire slaver ute i gaten. En annen dag hadde dette møte intet inntrykk gjort på henne – hun var vant til å se disse fanger, som med kalotten og de halvt hvite, halvt grå vadmelsklær syntes limt sammen av to... Den ramme lukt som fulgte dem forskrekket henne ikke mer, lyden av lenkene de bar var en lyd, hjemlig i byens ferdsel; og daglig drog denne lille tropp til og fra sitt arbeide ved det militære bakeri. Slavene var forbrytere, de måtte sone sin brøde – hennes Stampe var selv med på å idømme dem straffen...

Men idag fløi hennes blikk til ansiktene med de sløve, nedslåtte øielokk. Og en gruppe grep henne, angsten i hennes sinn fortettet sig: også disse, også disse hadde kanskje hatt mødre, som hadde grått over dem, bedt for dem – som hadde virret avmektig omkring og en gang omsonst prøvd å stanse dem i deres dårskap!

Rastløs drev Marthina rundt domkirken, stirret op efter murene som efter hjelp, møtte bare de forvitrede stenåsyns døde grin... Nær barnenes grav satte hun sig på en fremmed liksten. O hadde hun blott hatt et eneste menneske å vende sig til i sin nød – et menneske, som nærte sympati for hennes Adam – et sted, hvor hun kunde kaste av den byrde Frederiks bebreidelser hadde lagt på henne! Omsonst flakket hennes tanker fra den ene til den andre av slektens kvinner – alle, akk alle vilde de med avsky vende sig bort fra Adams avsindige handling; og til ingen av dem kunde hun betro sin egen nød.

Sammensunket og gråtende satt hun og stirret ut over markene; på kirkegårdsbakken i sør bøiet vinden de unge trær... Og et sted nær henne suste og sang det i en gammel krone. Hun løftet hodet – da vinket hengepilen over det Braachske gravsted til henne med sine lange grener.

Fru Lucinde!

— — —

Det store hjørnehus hadde to innganger: en offisiell fra gaten og en mer privat fra gårdsiden. Marthina benyttet den siste.

Gjennem porten i det høie plankegjerdet som skilte kjøkkenhaven fra veiten kom hun over sirlige stenheller inn på det rummelige, innbyggede gårdsrummet. Et fjærkrehus av sprinkerverk stod like ved vanntønnen, et spedt hanegal møtte henne – så var fetningen av fru Lucindes kyllinger allerede begynt... Og lenkehunden stakk hodet ut av sitt hull og stirret på henne. Gud være lovet, den bjeffet ikke! På uthusenes svalgang skinte solen, døren til dyneloftet stod åpen, og over det lange

rekkverket hang brokete bolstre til luftning. Noen rørte sig deroppe... Marthina opdaget Nikoline Lines kopperede fjes, den gamle brukte å hjelpe *henne* også med vårens rengjøring. Hun gikk inn under svalen og spurte lavt om Nikoline trodde fru Braach var hjemme? Ja, fruene hadde nyss vært ute og sett til fuggelen...

Likevel blev hun et øieblikk stående uviss foran døren, som førte inn i den store trappegangen. Hennes hjerte hamret – kanskje vilde motet svikte henne når hun skulde gjennomføre sitt forehavende... Men hin formiddag i mars hadde fru Lucinde med sann godhet i øinene sagt, at hun hadde en faible for Adam.

Marthina ringte og blev lukket inn. –

I første etasjes værelser ventet hun på fru Braach. Forskrekket hadde hun stanset på terskelen til dagligstuen: døren til de tre stasstuene stod åpen, møblenes varetrekk var fjernet, selskapsleiligheten, som hun aldri hadde sett ved dagens lys, lå med oprullede persiener. Da tjeneren vendte tilbake og meldte, at fruene vennligst bad fru Stampe sitte ned et par minutter, spurte Marthina om her ventedes fremmede – hun vilde da heller utsette sin visitt til en beleiligere tid.

Nei, minsanten sku' fru Stampe sæt' sig! I sin iver la den gamle tjener hånden på hennes arm. – Gjestan va' da på sjøen, dæm sku' kom med dampen næste dag – det va' en svensk familie – det had' da ingen nød!

Hun drev i de dype, lavloftede rummene. Lenge dvelte hun foran det mektige kobberstikk av Raphaels madonna, som hang over gul-stuens klaver; på storstuens blomstrete gulvteppe stod hun som i en paradis-eng, røde roser og blå konvolvler åpnet sig mot henne som for å inngyte henne tillit; stolenes og gardinenes lyse damask, det himmelblå panel mellem veggens hvite pillarer stemte til glede og fest... Men i det innerste rums høie speil så hun sin egen skikkelse og flyktet til dagligstuen: hun hadde sin gamle kåpe på og den miserable grønne klokken, inni den sitt eget bedemannsfjes – o, hun harmonerte dårlig med disse saler!

Hun syntes en skygge av undring gled gjennom fru Braachs brune øine, da hun hilste henne velkommen. Og da hun vel var til sete i den fortrolige causeuse, med den andres silkeklædte person så nær sig, mistet hun fatningen. I den lille stillhet som fulgte de første sedvanlige spørsmål og svar åpnet hennes leber sig for ord, hun i sin forfjamselse knapt selv forstod.

Hun talte til fru Lucinde om hennes betjent... Han hadde vært så god og velvillig mot henne, han hadde insistert på at hun skulde sette sig i sofaen under Napoleon...

Fru Lucinde smålo. Akk den brave Embrek, han oppførte sig ikke alltid med konduite på sine eldre dager! Men hun så gjennom fingre med ham. I seks og tyve år hadde det skinn slitt i det; han hadde vært hennes salig manns tro Sancho og hans prügelknabe. Nu i hennes enkestand var han hennes faktotum! Alene tilså han stall og fjøs, kjørte vann til gården, kjøpte og kjørte hjem all den ved, huset forbrukte – arrangerte sommerens landturer, inviterte til selskap, vartet op og fulgte de enlige damer hjem. Når han blott fikk sin middagslur – for den lot den gode Embrek sig ikke jukse! Hver aften hentet han en flaske drikkevann til henne fra kilden bak domkirken – forleden år hadde han hatt store betenkeligheter ved å reise til sin kjødelige brors begravelse, hvem skulde i hans fravær bringe kildevannet? Det var jo det smukke trekk ved disse tro sjele at de mente sig uundværlige! Men den gamle drengs største tillitshverv hadde gått i graven med Braach – ti det var Embrek, som alltid koppsatte hennes mann, og Embrek striglet så menn Braach som han ennu striglet vognhestene! «Og årsaken til den kjære avdødes sterke helbred tilskriver jeg vår Embreks uttrettelige omsorg for hans legem,» sluttet fru Lucinde – «Med visse mellemrum børstet han Peder i en stiv klokke time og frotterte ham derpå med ulne lakener. For denne prestasjon mottok han jevnlig en ort og en snaps.»

Uten å se på sin gjest hadde hun berettet. Hennes vide kniplingserme berørte Marthinas arm, med venstre hånd lekte hun med skaftet på sin lille gullpincenez.

Hun taler og taler for å berolige mig, tenkte Marthina. Hun ser min nød. Hun vil gi mig tid...

Og som fornam hun disse tanker vendte fru Braach sig nu mot henne og smilte.

«Må jeg by Dem et glass vin, min kjære – De ser så lidende ut.»

Akk nei, hun trengte ikke vin! Om hun bare måtte få sitte stille en liten stund og tale med sin kjære venninne? O, fra første gang hun kom her i huset hadde hun som så mange kvinner i denne by følt, at hun i fru Lucinde hadde en hjelperinne! vilde hun høre på henne?

«Tal blott, barn – lett Deres hjerte!» Fru Braach klappet henne på hånden. «Fire øine ser titt mere enn to – måskje kan jeg hjelpe Dem!»

«Da Adam var liten,..» det var den første setning i Marthinas bekjennelse. Og som for en trylleformel lukket disse ord op for hennes kvide – hennes blick streifet fru Lucindes rolige, lyttende profil, men hun så henne ikke: forbi hennes syn gled billed på billed fra fortiden og kjedet sig sammen til en rekke. Atter vokste Adam

op, vokter av hennes øie og hånd; atter talte de sammen i skumringen om livets og dødens gåte; atter løste den daglige bønn sig fra hennes sinn: Bevar ham ren og ubesmittet for mig, o allmakt!

Han hadde vært en så tenksom dreng! Alt hadde hun kunnet dele med ham, sorger og gleder – vel fordi hun selv, som Stampe sa, blott var et enfoldig barn i sine lengsler! Ingen hadde forstått henne som Adam! Og da han var kommet til skjels år og alder hadde de sammen gått i teatret, musisert sammen og sammen lest hennes yndlingsforfattere; ja, de siste år hadde hun endog kunnet nyde enkelte av de franske romaner i Adams selskap, hans farfar hadde i ukentlige timer skaffet ham et grundig kjennskap til dette sprog...

Alt dette måtte fru Lucinde vite for at hun skulde kunde fatte ulykken, som nu rammet dem alle. Og som hennes mann holdt henne implisert i fordi hun hadde fylt drengens sinn med romantikk, som han sa – fordi hun hadde lært ham å forgude «det franske pjatt» – fordi hun hadde besverget sønnen ikke å elske andre kvinner enn den pike, han aktet å gjøre til sin hustru!

Marthinas øine løp fulle av tårer. Hvad mente fru Lucinde om disse spørsmål? skulde ikke en mann bevare sin sti ren? O, hennes egen far og bror hadde aldri syndet mot det sjette bud, det følte hun sig forvisset om! Skulde hun da ikke mane sin eneste sønn til å leve efter dette ideal? – Gråtblind stirret Marthina Stampe op i den eldre kvinnes ansikt efter svar.

Fru Braach hostet og gjemte et øieblikk sin munn med hånden.

Det var som selve! Skulde de to debattere mannfolkenes vulgære pasjoner? Nå – vilde lille fru Marthina endelig vite det, så hadde hun jo nok sine tanker om det hele... Men dem bar man i det skjulte som det fruentimmer, man nu engang var! Personlig hadde hun alltid funnet det hensiktsmessigst å vende det døve øre til all den snakk om de gode herrers fristelser og plager – var det fornødent for dem å dyrke Venus foretrakk hun å bevare uvidenhets derom. La haute volée's kvinner hadde efter hennes mening det kall å forskjønne og beånde samværets timer på jord – foruten å besørge og sørge for avkom og materiell trivsel. For sine egne sønner hadde hun preket gode seder i sin alminnelighet, hun hadde lært dem å sky løgn, elske poesi, tale korrekt og sette æren som høieste gode. Deres spesielle opdragelse som mannfolk hadde hun ligervis som de korporlige avstraffelser overlatt til deres papa å besørge. Og skulde hun være ærlig...

Fru Lucinde vendte sitt smukke, fyldige ansikt mot Marthina, de små øinene spilte av liv:

«Godtfolk i det hele, – og ømhjertede kvinner i særdeleshet gjør mosjø Amor for megen ære når de tilkjenner ham hedersplassen i det ekteskapelige liv! Han er – mellom oss – en temmelig sjeis person, min gode! Nå!» hun klappet atter beroligende Marthinas arm «Respekt for undtagelsene! Det lykkes noen få å iføre ham natthue og slåbrok og medbringe ham uskadt helt til gravølet! Men det er en risikabel geschichte! Jeg taler av erfaring, barn! Også jeg har gjennomlevet romantikkens æra, også jeg har drømt om elysisk herlighet ved den elskedes side i hymens lenker! Min første amour var av denne art. Og den førte til så megen sjalusi, så mange usmakelige prosesser om bemeldte Amors rettigheter og intensjoner, at min sunde fornuft gud være lovet brøt ut av buret før det var for silde! Det er dog karakteren og fornuften som grunner et samlivs solide lykke, Marthina, og ikke all den forvirring elskoven volder! Permitér Amor, den skalk, til det felt hvor han hører hjemme – til assembléene, skogturene, kanefartene, til romanene og poesiens grønne lunder! I kjøkken, størhus og ekteseng har den dreng intet at bestille!»

Marthina hang med hodet som en syk fugl.

«Nå – Deres sønnike har saktens tatt ham au serieux – likesom sin lille fru moder? Men den slags lar sig reparere med en smule verdensklokskap og diplomati, min kjære!»

«Fru Lucinde,» hun grep med sine skjelvende hender om den andres runde arm – «Adam – Adam har anholdt om Rosa Gauthiers hånd – uten vårt samtykke – uten å innhente sin fars samtykke eller råd!»

«Ryttersken? Den franske mamsell? Han har anholdt om hennes hånd?» fru Braach brast i latter – «Men det er jo barnestreker, Marthina! Den fjollete dreng! Det er jo ikke annet enn til at le av, barn!»

«Skriftlig!» Marthina stirret på fru Lucinde – «Med sitt gode navns underskrift! O, han er desperat! O, intet kan holde ham tilbake! Får han ikke piken rømmer han med dem! De seiler på fredag! Han følger dem –han blir berider som dem! Jeg kjenner ham! Jeg ser ham aldri igjen!»

«Skriftlig – utrolig... Det er dog en utrolig bétise! En beriderske! Og en Stampe!»

«Verden har sett lignende miserable forbindelser før, fru Braach! O, det vil knuse Frederiks hjerte!»

Men hun kunde dog intet øieblikk mene, at en sånn malør vilde *skjø*? Den statelige skikkelse reiste sig heftig i setet, det raslet i silke og berlokker – Brevet måtte man få utlevert, til enhver pris! Ja, – i denne dag! Ikke en time lenger måtte et så kompromitterende dokument forbli i det pakks besiddelse! Det kunde utnyttes på infameste vis av samvittighetsløse mennesker!

Efter denne utgytelse sank fru Lucinde tilbake i dobbeltstolen, med et klask slo hun hendene sammen. «... Istedenfor tout simplement... o, det lille fe! Pryl skulde han ha, og undervisning av en ærlig mannsperson, min venn!»

Marthina hadde reist sig. Brevet – for enhver pris! Hadde hun ikke selv tenkt det men atter glemte det!

«Jeg vil løpe dit hen, til hotellet – straks, straks! De skal gi mig brevet tilbake!» ropte hun, og fortunlet tok hun et skritt mot døren. Så sanset hun sig, vendte, slo armene om fru Braachs hals og hvisket: «De er klok og god – og sterk – takk for hjelpen.» – –

Hun mer sprang enn gikk til det lille hotell, hvor truppen Gauthiers fornemste medlemmer hadde losjert de siste ukene – til forargelse for byens musikalske selskap, som nu måtte holde øvelser under samme tak som hestekomediens artister.

På sin fart langs husrekken skimtet hun folk som tok til hatten; på den andre siden av kjørebanelen fikk hun også øie på Ernestine Stampe med tasken på armen... Hun stanset ikke op, hun vinket bare til henne, Ernestine måtte tro og tenke hvad hun ville! Og foran hotellets trapp rente hun like på den unge Bendtzon. Han blottet sine friserte krøller og blev stående. I nærmeste fremtid skulde han forlate stiftsstadene, hans ferie var til ende – måtte han i år som ellers besørge ett eller annet i London for fru Stampe? Hans siste innkjøp av tråd hadde jo vært til hennes tilfredshet? Forvirret mumlet Marthina, at hun dennegang ikke hadde behov for noe – for slett intet! Og hun rakte ham hastig hånden og ønsket ham lykkelig overfart og et behagelig opphold! Hun rørte sig ikke før den unge spradebasse var forsvunnet om nærmeste hjørne...

Hotellets pike vilde vise henne inn i gjestestuen og hente madame Gauthier. Men Marthina betenkte sig; kanskje vilde den gamle heks ane uråd og nekte å se henne.

Hun bad det pjuskete tyende vise henne vei til familiens rom, hun kjente personlig den franske madame og hadde et ærend til henne...

Op den bratte trappen kravlet hun hakk i hæl på piken; og så uventet slo tøsen op en dør i den mørke loftsgangen, at hun næsten stupte inn i et interiør, som det første minutt tok mælet fra henne.

Foran et vindu, helt dekket av gardinet, satt madame Gauthier og hennes gifte datter iferd med å telle penger. Blanke dalerstabler, bunke ved bunke av skitne sedler og et lite berg av kobberslanter reiste sig på det grønnmalte bordet. Begge kvinner var i en slags og meget ufullstendig negligé, begge hadde hodet tett besatt med papillotter av avisopapir. På den uredte seng ved rummets ene vegg satt Rosa, i yttertøi men barhodet. Hatten med den røde fjæren, som Marthina hadde sett hin dag på flatbryggene, holdt hun på oprakt pekefinger; rundt, rundt dreiet hun den som en skraldre. Det hvite og røde ansikt lyste av sundhet og glede, de ramsorte krøller av pomade...

I sengen ved den motsatte vegg lå en hvit puddel og snorket. Og i det samme Marthina steg over dørstokken skrek det hest og arrig fra kammerets mørkeste krok: Je m'en moque! Det var truppens bekjente grønne papegøie.

Hennes tilsynekomst vakte heftig forvirring. Kvinnene ved bordet skrek op sammen med fuglen, – madame Gauthier rev av sig sitt halstørklæ og bredde det over bordet, linedanserens frue fattet med begge hender om slåbroken og samlet den om det blottede brystet. Bare Rosa satt stum og som forstenet – i hennes vidåpne øine sanket sig et bunnløst mørke; langsomt gled hatten ned på gulvet.

Da kjente Marthina det som strøk en kald hånd hennes panne og kinner; og denne kulden spredte sig til hennes vesen. For første gang idag kunde hun tenke klart og rolig – et lite smil brast frem på hennes bleke ansikt:

«Tilgi madame at jeg kommer umeldt,» sa hun på fransk. «Jeg skal være ganske kort! Men mitt ærend er av den art, at jeg gjerne vilde treffe Dem hvor vi kunde tale uforstyrret.»

Oh, naturligvis! Madame var alltid velkommen! I et nu skiftet alle tre ansikter uttrykk, hvite smil lyste mot Marthina – og i en flod av ord unnskyldte moren sitt eget og datterens toilette. De skulde bryte op, de skulde betale regninger, – oh, de var et forsvarsløst bytte for blodsugere, for kjeltringer av kjøbmenn og vertinner! De kom til å forlate denne stad som utplyndrede, som stoddere!

Da Marthina nærmet sig en stol, styrtet Rosa til, visket av setet med sine hender og drog stolen frem midt på gulvet.

«S'il vous plaît, madame!»

Et øieblikk hvilte Marthinas blikk på det unge ansiktet med de skjønne, bløte linjer. Og noe i hennes bryst hugg til – en følelse, som ikke var hennes egen, vilde overliste henne...

«Takk, mademoiselle!» Hun foldet uvilkaarlig hendene, da hun satte sig. Og fra nu av så hun urokkelig på den gamle mutter med den uhyre nese og hengekinnene.

Hun var kommet hit i anledning et brev, hennes sønn Adam hadde sendt monsieur Gauthier. Hun gikk ut fra, at alle her kjente brevets innhold?

«Visselig, visselig! Vår papa har overgitt brevet til vår lille Rosa...» madame Gauthier hadde tatt sin forrige plass, den gule ansiktshuden syntes litt efter litt å bli strammere – «Vi vil også høre vår Rosa's mening – vi er ikke hårdhjertet, oh nei, madame! Nettop, i det sekund madame gjorde oss den ære å tre innenfor, satt vi her, mine små døtre og jeg, og talte om dette brev...»

«Ja nettop,» bekreftet madame Bono.

«Vår papa har dessverre grunnet vår avreise ikke tid til å skjenke saken sin hele oppmerksomhet! Vi må selge våre hester, våre deilige dyr, madame! Min stakkars Charles er utrøstelig! Men hvad skal vi gjøre? Vi er fattige folk!»

«Oh ja, meget fattige.»

Marthina kremtet. Dette brev – hun og monsieur hadde tatt det alvorlig?

«Men madame!» Moren løftet de fete, nakne armene – «Hvad tror De om oss? Vi er dannede mennesker! Monsieur Gauthier tilhører Frankrikes adel, vår gamle franske ridderadel, madame! Skulde vi ikke ta et brev som dette alvorlig? Monsieur Adam er ung – han er ikke fransk – han tilhører en visstnok borgerlig, men høit aktet familie – vær forsikret madame, vi vil skjenke hans tilbud den alvorligste overveielse!»

Marthina stirret på henne, åpnet lebene – men det kom ikke en lyd.

Fortrolig lenet madame Gauthier sig frem over bordet.

«Blott et lite spørsmål, madame! Vi er franskmenn, vi må følge vårt lands sed og skikk! En affære som denne må jo ordnes mellom de søte barns foreldre, hvad kjenner våre uskyldige små til verden? Er vi ikke av Gud innsatt til å beskytte dem og handle for dem? Min cherub der, min Rosa, er ren og uvitende som en konvall! Hvad gir De Deres sønn i medgift, madame? Eller har monsieur Adam måskje allerede sin egen formue?»

«Men min gode madame – men min gode madame! Hvad tror De om oss! Formue! Vi er fattige, fattige! Adam har sin utdannelse foran sig! Han er blott en dreng, en stakkars dreng i sin fars hus!»

Ordene bruste fra Marthina – straks efter bet hun sig i leben av fortrydelse. Hun hadde forløpet sig – i sin overilelse hadde hun nedlatt sig til å svare dette narraktige mennesket!

«Oh, hvor sørgelig! Oh, da frykter jeg intet vil nytte!» Et trefoldig sukk fulgte den gamles utbrudd, Rosa og hennes søster bøide bedrøvet hodet. «Mais – il est très gentil, votre Adam – faut l' accoupler à une personne riche, madame!»

Marthina hadde reist sig, de store blå øinene glitret av harme.

«Hvad tror De om mig – tror De jeg er kommet for at – for at...» røsten stokket sig i strupenⁿⁱ på henne: «Gi mig min sønns brev!» ropte hun. – «Gi mig straks det ulykksalige brev!»

Madame Gauthier løftet de svære skuldrene så høit, at halsen forsvant.

«Rosa, mitt barn,» sa hun blidt. «Har du hr. Adams brev?»

«Min sønns navn er Stampe.»

«Si, si! Men det er så svært for vår tunge, madame! Vi kaller ham alltid Adam, alltid! Vi har hans tillatelse til å si Adam – ja da, ja da!»

Rosa stod opreist borte ved sengen. Nu førte hun hurtig hånden ned på sin barm og tok op et lite sammenfoldet papir. Et nu av et sekund senket de mørke vippene sig helt ned mot kinnet, så bøide hun sig hastig, kysset papiret, smilte:

«Si det til ham, vær så snild! Si at jeg har kysset det, dér! Der har jeg satt mine leber! Det er min hilsen til ham! Men madame...» Hun kom nu like hen til Marthina, la brevet i hennes hånd og sa ganske lavt, uten å se op: «Han er så snild, så god... Men, han er for meget barn, Deres sønn – oh, alt for meget!»

Uten et ord tok Marthina brevet. Så prøvde hun å finne lommen i sitt folderike skjørt, men forgjeves. Hennes fingrer lot sig ikke styre for skjelving. Da vilde de alle hjelpe henne – et øieblikk famlet tre par ivrige hender omkring i hennes skjørter.

«Det er det samme! Det kan være det samme! La det være! Jeg kan gjemme det her!» Og hun lot Adams brev forsvinne i kjoleåpningen på samme sted hvor Rosa hadde forvart det.

De lot døren stå åpen etter sig. Mor og døtre fulgte den fremmede ut på gangen, deres farvel og gode ønsker vedblev, mens Marthina forsiktig steg for steg lette sig nedover den steile, mørke trappen.

Je m'en moque! Papegøiens røst var den siste hun hørte.

Vel utenfor gatedøren trykket hun hendene mot brystet. Der inne lå Adams brev. De hadde gitt henne det straks, villig, uten protest! De var ikke samvittighetsløse mennesker, som fru Lucinde hadde trodd – de var ærlige artister!

Den skyldige

Det skjedde uhørte ting.

Tirsdag den annen mai holdt Adolphus Bendtzons tallrike venner avskjedsbasseralle for ham på et av byens nye hoteller. Det blev drukket, sunget og improvisert til det grydde av dag. Da var de herrer i den forfatning, at hotellets betjening med den tyske vert i spissen kastet hele selskapet på dør. Men de glade ungersvenner hadde ikke i sinne å skilles, hujende og skrålende drog de utover Gjeilan og endte hos løytnant Wind på Hovedvakten. Herfra hadde hele selskapet ved femtiden om morgenen toget ned til stranden for å bade; på veien hadde én av dem fått den idé, at de skulde «ride» over bordstablene i Ilen på hinannens rygg... Det blev visstnok inngått veddemål, den ene hisset den andre – de fleste kom som ved et guds under fra det vilde ridt over de lumske bredder; men en av dem drattet ned mellom to av stablene og skamferte sitt ansikt så gruelig at det fortaltes i byen han intet ansikt lenger hadde...

Onsdag morgen visste enda ingen med sikkerhet hvem den ulykkelige var. Byens madammer forlot forhøininger og sladrespeil, ropte til hverandre fra gatetrappene eller samlet sig på almenningene. Mennene forsømte kontorer og brygger – hvormeget var sant i den vilde geschichte, som kvinnene repeterte? Var den lemlestede mann allerede avgått ved døden?

Og knapt hadde de enkelte fått rede på historiens sanne sammenheng, så eksploderte en ny forskrekkelighet: Broder Bendtzons håpefulle pode Adolph var avseilt til England med sin fars tremaster – selvannen. Med egne øine hadde Severin Stampe og hans venn konsulen sett en tilsløret kvinne stige ned i krøplingen Nils Klykkens færgе ved landgangsbroen, nettop som skuten lå seilklar. Hvem var denne dame? Byens mødre ilte tilbake til hjemmet for å telle over sin barneflokk og forsikre sig om, at ingen av *deres* døtre hadde rømt med den frekke.

—

Marthina Stampe satt oppe hos sin svigermor og strikket. Frederik var i retten, Adam på sitt kontor. Nyhetene hadde ikke nådd huset i Søgaten.

Inne bak kjolelivet brente et lite sammenfoldet papir henne som en ildslue; fremdeles gjemte hun Rosas hilsen på det sikreste sted. Hele gårdsdagen hadde Adam sittet fange på sitt kammer, Lesbet hadde bragt ham hans mat. Ut på eftermiddagen hadde hans far hatt en ny samtale med ham, etter den var Adam gått tilsengs, i Stampes nærvær hadde hun sagt god natt til ham. Før hun selv gikk tilhvile, hadde hun forsikret sig om at drengen sov tungt.

Det blev Ernestine Stampes lykkelige lodd å bringe de rystende etterretninger til sine nærmeste. Golla åpnet døren for henne til den blindes stue – midt imot Marthina satte hun sig foran svigermorens stol.

... Ernestine visste med sikkerhet at fruentimmeret, som ledsaget den unge Bendtson til England var beridersken Rosa Gauthier. Personlig hadde hun utfrittet Klykkens kone – jomfruen hadde riktignok ikke mælt mer enn et eneste ord: tremasterens navn. Siden hadde hun sittet i bakskotten stum som en fisk med en stor, tildekket kasse i fanget, mens Nils og hans eldste dreng rodde det de vant... Men best det var, midtveis mellem skibet og land, hadde det lydt en røst i båten, stygg som selve gammel-Eriks! Nære på hadde færgemannen mistet åren av gru. Men drengen hadde skjønt, at det var truppens papegøie, som pratet – den grønne fugl, kjent av hvert barn i Trondhjem. Så det var nok dessverre ikke tvil om, at med fransøsen var det, hr. Bendtson hadde reist sin kos...

Den blinde løftet hodet og lyttet tørstig, da svigerdatteren meldte, hun kom med store nyheter. Men da de fremmede navn blev nevnt, sluknet atter det hvite ansikt. Under Ernestines ordstrøm fortrakk hun ikke en mine. Da den dempede, travle røsten omsider tystnet, nikket hun et par ganger med hodet:

«De sier, Broder Bendtson e' god for en tønne gull. Så har han saktens middel til å holde sin sønn med frille. Selv var han en varg efter veikjan i sin ungdom. Tosken og seien går samme veien. E' du der, Marthina?»

Ja, hun satt der. Den hvite, strikkede blonden hang nedover fanget på henne, hendene blåholdt stikkene – øinene slapp ikke Ernestine. Nå begynte svigerinnen på en ny historie, om et kalas og utskeielser på Ilen...

Da kom det bud efter Marthina. Lesbets basunkinn viste sig i dørsprekken: doktor Voll var nede, han vilde snakke med kånå sjøl...

Med hånden mot veggen gikk Marthina smått, smått nedover den innbyggede loftstrappen. Knærne vilde knapt bære henne, all ting seilet – var det tilstøtt Adam noe? Kom den danske ulykkesfugl atter for å varsle sorg og død?

I hatt og kavaj stod den svære skikkelsen i gangen mellom kjøkken og stue. Han hadde ikke tid til dikkedarer – han kom like fra sin patient – sammen med Skjerring hadde han tilbragt en satans ubehagelig morgen hos det skamferte kadaver. Det var løytnant Hansen som i natt hadde måttet betale gildet med sitt neseben. Molestert til ukjennelighet lå han nu i sitt losji – med neste skibsleilighet måtte man søke å få ham sydover til hovedstadens kirurger – heroppe hadde man satan lyne ikke remedier til å skaffe folk en ny nese! Nok om det, han stod her som stafett: løytnanten hadde ikke ytret klager under behandlingen, som en sann kriger bar han sine plager, det måtte man late ham! Men én begjæring undslapp stadig hans leber: at fru Marthina Stampe måtte budsendes, at fru Stampe skulde komme til ham. Og i den tilstand stakkelen var, vilde han som lege finne det tjenlig om Marthina snarest kunde imøtekomme denne bønn, så fyren fikk ro.

Lenet mot veggen hørte hun på doktor Voll. Det var blott Lorentz det gjaldt, blott Lorentz!

«Jeg skal ile deropp, fluksens!» utbrøt hun. –

I mer enn ti år hadde løytnant Hansen losjert i samme hus på Øvre Kalvskindet, oprinnelig et sommerhus, bygget av en velstående høker. Madam Testler, som hadde sin mann på Tronka, eiet nu huset.

Adskillige ganger hadde Marthina hatt ærend til det gamle kvinnemenneske. Hun drev en liten geschäft med tråd, bånd, synåler og lerretsrester, som hun kjøpte på børsauksjonene og siden solgte til venner og bekjente. Hun hadde også stort hell med avleggere, hennes vinduer var fulle av grønt småtteri i krusbrott av alle slags: myrt, fuksia, krusemynt og geranier kunde man få hos henne for en billig penge. Selv var hun en prober kone i brun parykk, stillfarende og fåmælt. Hver morgen gikk hun sin tunge gang til Tronka for å få et glimt av den sinnssyke mann bak det tilgitrede vinduet; resten av tiden puslet hun i hus og have, én mellom alle de fattige og enslige kvinner Trondhjem hadde sa mange av. Gud alene visste, hvordan de slo sig gjennom! Marthina grublet ofte over det – Vårherre gav dem saktens deres daglige nådsens brød hos gode mennesker. De færreste hadde så rummelige kår som madam Testler...

I Lorentz Hansens kammer hadde hun aldri satt sin fot. Nyfiken hadde hun engang spurt madammen om hun ikke måtte få se hans paulun? Til hennes forundring hadde da den brave kone fortalt, at løytnanten alltid holdt sitt kammer låst. Selv redte han sin seng, selv fjelget han rummet; og når hun lørdag morgen fikk tillatelse til å vaske derinne tilbragte han tiden med å pusse sine våpen – som

fryktet han, hun skulde bestjele ham. Forøvrig hadde madam Testler idel lovord om sin losjerende – ja selv når han kom drukken hjem opførte han sig anstendigere enn mangen edru mosjø! Husleien betalte han presis på dagen, titt og ofte unte han henne en ekstraskilling. Det kunde han saktens, hadde Marthina ment. Det var ingen hemmelighet i staden, at Lorentz Hansen gjentagende hadde vunnet store summer i lotteriet. Han var også en lykkens yndling i allslags spill, i kort så vel som billiard.

På alt dette, på madammens gode ord om Lorentz styrket hun sig, da hun med vinden i ryggen hastet op til huset i den lille velstelte haven. Med beklemmelse tenkte hun på møtet med den sårede, hun var en kujon til å tåle syn av blod. Men det rørte henne, at Lorentz hadde budsendt henne – tross i sine tallrike selskapsbrødre var han en ensom mann, kanskje var hun og Frederik hans eneste sanne venner! Hva hun ikke hadde kunnet forsone sig med i Lorentz Hansens ord og adferd, skulde være glemt – å, ingen frykteligere ulykke enn denne kunde ramme den stolte mann!

Madam Testler møtte henne i husdøren, det rynkete ansiktet var rødplettet av gråt. Og som ekko av hennes egne tanker lød det mot Marthina:

«En sånn uløkke, en sånn uløkke, fru Stampe! Vårherre stå ham bi! Bedre å forlise sin forstand som Testler! En verdensmann som løytnanten og så hele fjeset kaputt!»

Hun formådde ikke svare, ikke spørre – stum gikk hun bakefter det klynkende fruentimmer til den forbudne dør, stum blev hun stående på terskelen til det halvdunkle rum... O, således hadde hun ikke forestillet sig hans stue. Alltid hadde hun tenkt, at den forfinede Lorentz vilde omgi sig med smukke saker, med behagelige møbler – at gulvet hadde bløte tepper, stolene hynder... Disse nakne bjelkeveggene! Disse tarvelige trestolene! Alene bokreolen og de seks korslagte sabler røbet, at her holdt en offiser og studiosus til huse!

Med bortvendt ansikt etterkom hun madam Testlers vink og nærmet sig sengen ved rummets innervegg. En fremmed kvinne i sjal og småprikket høllik satt ved fotenden og strikket.

Så hørte hun Lorentz' røst.

Hest og slurpende mumlet han hennes navn. Da hun snudde sig og så på ham, måtte hun bite sammen tennene for ikke å klage sig. Hans hode var helt omviklet av forbindinger, ansiktet var dekket av charpi – bare underleben, haken og det

høire øiet var synlig. Hvor den høie neserygg før reiste sig, lå bindet flatt under pannebenet.

«O min venn – o, min venn!» hun sank i kne ved hodegjerdet, grep hans hånd, trykket den mot sitt bryst – «Hvor det gjør mig ondt for Dem, Lorentz – vår venn!»

«La mig ene med fru Stampe!»

Da døren lukket sig efter kvinnene reiste Marthina sig; med ryggen til ham prøvde hun forgjeves stanse sine tårer.

«Takk for at De kom, Marthina! Gråt ikke. Mig er det gått efter fortjeneste. Akk gråt dog ikke! Det smerter mig!»

«Nei Lorentz, nei...» tapper svelget hun gråten, hentet en stol og satte sig, så hun kunde nå hans arm. Når blott ikke hans røst hadde vært helt forandret! Hes og lav kom den frem under alt det hvite, støtvis, brydd av blodet, som han stadig måtte fri sig for i klædet han holdt krammet i venstre hånd.

«Måskje – måskje er det ikke så alvorlig, Lorentz! Måskje kan de dyktige læger i Christiania...»

«Det er forbi, Marthina. Kampen er avblåst. Det galne ritt tok hvad der var mig levnet av familiekleodiene...» han løftet hånden og pekte på veggen. «Nu er boet håpløst. Nu skal kreditorene få sitt...»

Hun så op på skilderiet, som hang over sengen: en farvelagt tegning av et prydelig hus med fløier, i forgrunnen en rosengård. Alle de små røde og hvite rosene var utpenslet med sann omhu...

Med det mørke blodunderløpne øiet fulgte han hennes blick.

«Gården jeg blev født til og bedraget for... Den hilser mig hver morgen: Fac mei memor sis!» sa han; selv nu tok sarkasmen i tonefallet ut sin rett.

«O, men la oss ikke tale om det forbigangne, Lorentz!» hun la sin hånd over hans. «Hvad gavner rikdom og overflod! Hvad vilde den nyttet til *nu*?» hvisket hun.

«Nu vilde den vært allmektig, Marthina! Nu vilde den sikret mig et liv som æret og høiaktet krøpling resten av mine dager! Et *fattig* fugleskremsel – fy til helvete! Med den dér –» han pekte på skilderiet – «kunde jeg forskaffet mig en øm ektefelle

og pleierske. Minnes De ikke Stephanie Pløen med pukkelen? Hennes tønne gull hadde ingen legemsfeil! Hun blev mor til fem smukke døtre.»

Marthina bøide hodet; denne røst stengte for alle tilsvær.

«Og dog er jeg ikke så fattig at jeg ikke har noe å skjenke bort. Ennu ikke. Jeg har en gave til Dem, derfor bad jeg Dem komme, hurtig – i det interregnum lægene med sin gift har tilstått mig – mellom vinens rus, som er forbi, og sårfeberen, som skal komme. De attrår en glede, Marthina?»

«Jeg! O nei, Lorentz, o nei! Tenk dog ikke på mig! Jeg attrår intet mere! Forsynet har hjulpet mig – en byrde er lettet fra mitt hjerte idag, Lorentz! O, blott jeg kunde gjøre noe for Dem – det er mitt inderligste ønske! Tenk ikke på mig!»

«Jeg vil ikke tenke på annet enn Dem. Det er Deres skikkelse, Deres øine, Deres søte røst jeg tenker på. De fullkommer livets lov – De er smukk og god – De klær Dem efter skjønnhetens forskrift – De beveger Deres små føtter som til dans... Og De har møtt mig med uskrømtet vennlighet i tolv år – skjønt De aldri har kunnet like mig.»

«Lorentz!»

«Avbryt mig ikke! La mig tale ut! Om ti minutter kan jeg kanskje ikke si det mer! Om noen minutter svikter kanskje tungen mig!»

Marthina så, hvordan pupillen i øiet viet sig ut og næsten fortrenget all farve – hans hete, tørre hånd lukket sig om hennes som i krampe.

«Ophiss Dem ikke, Lorentz! Hvad er det, Lorentz! O, De skremmer mig!»

Han så ikke lenger på henne, vidåpent stirret det syke øiet på veggens skilderi.

«Med en strikte økonomi har jeg kunnet vedlikeholde min apparisjon i disse år. Men selv til det allernødvendigste kreves der midler, og enhver nokså ringe ekstravaganse trekker mynt. Da det fatale øieblikk kom – lenge forutsett og fryktet – da pungen var tom, måtte jeg skaffe mig disse midler. Jeg er ingen tersker! Ingen daglønner! Jeg er ikke født og emnet til almue! Jeg er ingen – ingen lakeisjel, som visse individer! Selv om min herre kaller sig staten! Nei nei – la mig beholde Deres hånd!

Jeg trengte den forbannede mynt. Så spilte jeg. I lotteriet.»

«Ja Lorentz –» hvisket hun

«Så kom der ut en nitte.»

«Man sa dog at De vant – et stort lodd, Lorentz?»

«Det gjorde jeg også – ti tusen speciedaler, Marthina! Ingen ringe sum for en fattig djevel, for en løytnant uten pensjon.»

«Ti tusen,» tok hennes leber op. «Så vant De *dog!*»

«Jeg gav Fortuna en håndsrekning. Så lot hun sig bevege. En lørdag natt mellom tolv og to.»

Marthina begynte å ryste. Grepet om hennes hånd løsnet, den sårede tok armen til sig og strøk sig med de lange fingrene over pannens bind.

«Det er i orden, her inne. Det er gjennomtenkt og sanksjonert. En detaille. Jeg valgte en mann, der hadde mitt eget livssyn – en, som hadde fylt støvets år og med føie kunde vike plassen...

Jeg stjal. Men jeg var selv en bestjålet. Jeg holder skjebnen ansvarlig. Jeg er patrisier. Jeg har hatt min klasses mot. «Den taler ikke sannhet som sier, mennesket ei gir sig selv lover – ti han vet ikke, hvad et Jeg er.» Det er Frederiks egen Poul Møller... Jeg kunde citere Spinoza –» han pekte mot reolens bokrekker – «Eller Montaigne: «La souveraine habileté consiste à bien connaitre le prix des choses.» Denne duelighet har jeg hatt. Min pris erkjente og betalte jeg. Jeg har henlevet mitt liv som eremitt. Jeg har renonsert på tilværelsens høieste gode. Men jeg renonserte ikke på min rett til å ferdes blandt mine like som en av dem! Jeg tok min skjebne i min egen hånd. Jeg forble gentilhomme – au bout!»

Han talte ikke lenger. Med halvlukket øie og hvit lebe lå han tilbake mot den blodplettede puten.

Hun skjulte ansiktet i sine hender. Rykkevis, som glimt i mørke, var sannheten gått op for henne, i små støt hadde de dunkle ords mening nådd hennes bevissthet.

Det blev stilt. Hun rørte sig ikke. En forferdelig angst for atter å møte hans øie lammet henne.

«De forstår mig, Marthina?»

Hun trykket hendene fastere mot ansiktet.

«.. Og dog har jeg hatt mine svake øieblikk – nattetimer, da minnet om et flyktig sørgmod i Deres øine har villet stjele min kraft. De hadde Deres Adam, Deres Frederik – trengte ikke Deres solskinn den smule skygge, min gjerning voldte for at De tilfulle skulde fornemme det? Jeg vet det ikke. Deres sorgfullhet gjorde mig skyldig – blott den! Det er Dem, jeg tenker på. Skyggen er ikke mere, fru Marthina! Exit Lorentz Løwenhjelm Hansen! Gå De hjem til Deres lykke!»

Hun lot hendene synke ned i sitt fang, hvit av gru stirret hun på ham.

«De tenker på mig –,» hvisket hun. «Men han – den gamle ute på Strinden! O, hvor kunde De! Alle disse årene... Mistenkt, forfulgt... Ensom! Mistenkt av sin egen... O, ufattelig!»

Den såredes lebe vrengte sig med et uttrykk av lede.

«Det har ikke genert mig,» mumlet han. «Omstendighetene var ham gunstige! Han kunde spille grandseigneur på sin hustrus bekostning! Også han røvet en kasse – et fruentimmers! Jeg tillater mig å mene, at min sak står bedre enn hans.»

Marthina reiste sig – en overmektig trang til å undkomme, til å flykte grep henne. Da slo et nytt lyn av en tanke henne.

«De ørsker! De taler over Dem! Det er giften, som virker! De vet ikke hvad De selv sier,» brøt hun ut. «Det er jo umulig! Umulig! De hadde jo ingen nøkkel – nøkkelen lå i fars lomme – De raser, De raser! O, Lorentz!» Blussende av skamfølelse vilde hun atter ta hans hånd. Han drog den til sig.

«Umulig? Men det er jo så enkelt, enkelt som et barns lek, Marthina. Mitt voks hadde forlengst røbet mig låsens hemmelighet. Selv kan jeg den kunst å smi.»

Hun vilde ikke tro ham. Besluttet satte hun sig, foldet hendene, ristet på hodet:

«Det er ikke sant. Alt dette sier De måskje for at...» hennes kinner glødet – «Fordi De tror... Fordi De vil skjenke mig en glede. Frederik og mig.»

Han søkte og fant messingbjellen, som hang på sengestolpen. Den skarpe lyden av kolven mot metallet jagde en frost gjennom henne, hun hukret heftig til.

Madam Testler kom, han befalte henne å åpne chatollet, som stod alene på langveggen under korslagte sabler. Han anviste henne, hvor hans nøkleknippe var å finne – utålmodig prøvde han å reise hodet fra puten. Nytt blod over leben, nytt kvelningsanfall. Med den ledige hånd vegret han sig mot hjelp.

«Bak klaffen... Bak den lille skuff til høire... I det lønnlige rum...» Knappt forståelig kom hans ordre.

Stykke for stykke flyttet madam Testler hvad hun fant, ut på chatollets åpne klaff – nevnte hver gjenstand ved navn:

«En halvpel-flaske. En fil. Et bor. To nøkler, sammenbundne. En liten nøkkel. En liten flaske. En pakke. En stor nøkkel. En større fil. Og penger. Dalere...» For det siste fund dempet hun røsten i ærefrykt.

«Gi hit! Gi hit! Den store nøkkel, med to piper og hul i skjæret! Gi mig den store nøkkel og den lille flaske.»

«Og dalerne,» spurte den gamle, skjelvmælt.

«Det er ikke penger! Det er blott penges lignelse! Kast dem på møddingen, madam – eller De kunde komme i skade for å bruke dem!»

Med dirrende hender rakte han efter det forlangte, nøkkelen og den lille flasken.

«Bli her inne – bli her, madam Testler! Lån mig øre et øieblikk, Marthina! Kuns et øieblikk ennu! Med denne nøkkel, madam, har løytnant Lorentz Hansen åpnet stiftets kasse lørdagen den syv og tyvende desember anno 1840 og bestjålet samme kasse for titusen riksdaler, som han har forbrukt til klær, hest, dusører og livets ophold. De bringer denne nøkkel til stadens politimester og gjentar for ham, hvad jeg har sagt Dem. Forstår?»

Fjetret stod den gamle kvinne foran sengen.

«Men løytnanten – men det e' da itt løytnanten...»

«Jo,» skrek han. «Jo! Mesteren har ikke mere bevis nødig! Låsen er visserlig den samme – den har de tåper neppe tenkt på å utrangere! Gå så, gå! Forbryteren har tilstått...»

I store dråper piplet sveden frem på hans hake, høire hånd knyttet sig om flasken.

«Gå,» hvisket Marthina. «Gjør som han sier!»

Allerede før døren lukket sig bak det vettskremte mennesket, spurte han, om hun trodde ham, nu?

Hennes tunge vilde ikke lystre henne, – knærne skalv under henne, hun tok i sengen etter støtte. Bare de blå, redde øinene talte til ham.

«De har fått avsky for mig. De avskyr mig...» han forsøkte å snu hodet mot veggen, et grin av smerte blottet underkjevens brune tenner. «De ser i mig et uhyre. Ça suffit.»

Hun presset hånden mot hjertet – ja, det var skrekk og avsky som vilde sprengte hennes bryst! Med uhørt koldblodighet, med grufull kynisme hadde han utført og åpenbart sin misgjerning... Alt i hennes natur vegret sig mot ham i redsel.

Det blev dødsens stilt i værelset.

Hun måtte reise sig og forlate dette menneske. Vagt, som et gry av lys fornam hun alt, som ventet derutenfor – det uutsigelige – befrielsen! Og hun løftet hodet, øinene søkte rummets eneste vindu. Et hvitt laken dekket ruten – et laken! Som var han her inne allerede en avsjelet...

Den sårede gjorde en bevegelse. Han løftet armen og gjemte noe under hodeputen... Sky streifet Marthinas blick ham. Han lå med lukket øie. Men under de lange, mørke vippene kjempet noe sig frem. Tåre på tåre løste sig fra øiehårene og løp ned i charpien.

Lorentz gråt.

En storm av nye følelser reiste sig i henne. Hans ensomhet, hans hjelpeløshet – det bitre øde i hans jammerlige liv åndet mot henne. O, hvad hadde hun ikke selv tenkt, da hun fikk høre om hans ulykke. Blott Lorentz hadde hun tenkt – blott Lorentz! For alltid skulde hun forlate ham – levende skulde han bli tilbake i den store kulde.. Hastig, som i angst for at noe skulde stanse henne, gled hun op til sengens hodegjerde, bøide sig og rørte hans øielokk med leben. Hans hånd famlet op mot henne, hun tok og holdt den mellem begge sine et nu.

Først da hun stod ved døren fikk hun mæle til å si: «Jeg kommer tilbake i morgen, Lorentz.»

Han lå urørlig; men hun så, at han smilte.

Den store glede

Blå og skyfri hvelvet himlen sig over byen, da Marthina Stampe torsdag morgen kjørte ut av gårdsrummet i Søgaten i korpslægens grønne kabriolett. Som nypusset skinte hus og trapper, solen skjøt lyn i spionens speilglass og dørenes messing, de røde rutene på nabogårdens eftergjorte murstensfasade glødet, og på poplene langs elven satt knappene tett i tett, gylne av harpiks.

Hun var alene i den lette doningen og kjørte selv hesten. Et sekund stakk hun hodet ut av kalesjen og lot solen flømme over ansiktet – drog hun ikke bort fra sorgene og inn i gleden? Bak henne lå den søvnløse natt, mannens hårde selvbebreidelser, Adams tørre, likesæle øine, – foran henne veien til Sophielyst, til den kjære, som ennu i dette øieblikk intet ante om lykken som kom kjørende til ham så fort Brunen kunde løpe! Hun gav det fete dyret et rapp med tømme, i raskt trav kjørte hun op over gaten.

Men halvveis til broen måtte hun holde inne og vike hesten, så hjulet et stykke fulgte rennestenen. Imøte med henne kom tre langsleder skurende over brostenene – de små lurvete fjellhestene stjertet og drog, meiene slo gnister, kjørekarene småsprang ved siden av lassene: den første hadde frakk og rød topplue, de to andre var Rørosinger i rundpullet skyggelue og knebukser. Fra sledene sang og durte det i kobberplater – det var saktens siste gang de var ute og kjørte fra Verket iår...

En hånd la sig på kabriolettens skvettlær, Brunen stanset.

Det var gamle doktor Skjerring.

Marthinas øine mørknet av fortredelighet – å, nettop nu hadde hun ikke sinn til å passiare med noen, ikke rolighet til å bie!

«De er på vei til Eduard, fru Stampe?»

Hun nikket.

«Hils den gamle dreng – hils ham fra hans eldste venn og syngebroder, fra 'kontrabassen' Christian Skjerring! Si ham...» den rustne røst tidde pludselig, så

utbrøt han, gretten: «Det er et satans rabalder med det kobber, – se til å komme Jer avgårde, krabater, så godtfolk kan få ørens lyd!»

«Vet De det, doktor?» Marthina helte sig frem mot ham. «Vet man det i byen, at far er uskyldig?»

«Det vet hele Trondhjem – og de, som ikke vet det, får det å vite i denne time, min nådige! Politimesteren besøkte Lorentz i går. Øvrigheten har ikke nødig at holde munn med så delikat en nyhet. Særlig da synderen er i den heldige situasjon, at hans dårskaper...»

Hastig avbrøt Marthina ham:

«Også jeg skal besøke ham, såsant...»

Det plirte skarpt mot henne fra de små grønne øinene.

«Lorentz tar ikke imot lenger, fru Stampe! Da vi i morges kom for å tilse hans sår, Voll og jeg, var det forbi. Han døde inatt. Han sov inn mens våkekonen satt hos ham. En lett død og betimelig, fru Stampe. Konen bemerket intet før han fikk de siste treknings. Det store blodtap... Og sinnsbevegelsen... Hans hjerte var kanskje heller ikke helt solid.»

I skritt kjørte Marthina over Bybroen.

En gråtfull trang til å takke noen, til å takke Lorentz, fylte hennes sinn. Så mange vanskeligheter løstes ved hans død, så megen pine svant med den! Skyggen var ikke mer! Hans egne ord, den arme!

Aldri hadde Frederik villet skjenke ham sin tilgivelse! I så stort oprør som igår hadde hun ikke sett ham, ingensinne hadde hans øine lyst av så heftig en avsky, som da hun hadde fortalt ham om Lorentz' bekjennelse. Intet ord vilde han høre til hans gunst – lik en avsindig hadde han stormet op og ned i deres stue, revet op sitt halsbind, som kveltes han. I harmfylte utbrudd hadde han gjenkalt episoder fra sitt samliv med vennen, fra hans falske ferd. «En forherdelse, som grenser til vanvidd!» hadde han ropt «En forbrytelse, lovens arm ikke kan ramme i hele dens omfang, fordi den er unique!» Livsvarig slaveri syntes ham for mild en straff! «Et udyr – en morder av sjelefred» hadde han kalt den ulykkelige. Og da hun hadde minnet ham om hans egen milde tale hin søndag på Baklandet, da hadde han nær lagt hånd på henne i sitt oprør! Ikke med et ord, ikke engang med tanke vilde han tillate at hun skjenket dette menneske sympati! Fruentimmeraktig føleri,

forkvaklet dømmekraft – en rettsopfatning Gud måtte beskytte samfundet mot – hadde han kalt hennes saktmodige forsvar av den arme. Ja, da hun hadde nevnt hans fryktelige skjebne som lemlestet for evig, hadde han næsten skreket: «Hvad er tap av utseende og lemmer mot det, han har ført over mig?» O, det var hans egen skyld mot den gamle, som martret Frederik så han tapte besinnelsen! Det syntes ham, at Lorentz hadde gjort ham til en misdeder – ham, for hvem rettferdighet var nødvendigere enn føde!

Den lange, lange natt hadde han ikke vært av klærne. Tilslutt hadde han sittet inne ved sitt arbeidsbord og forfattet den skrivelse til faren, hun nu hadde med sig.

Gud være lovet, som hadde forbarmet sig over Lorentz!

Sitt hele elendige liv til ende hadde han efter denne dag måttet leve Frederiks tilgivelse foruten!

Marthina kjørte på.

Over Strindens brune bakker og grønne rugland sang lerken, inne bak Gaardens trekroner rødmet det i et flagg, og borte på sletten fortonte Sophielysts popler sig lik fiolette røksøiler i soldisen. Hennes eget hjerte pikket og slo i brystet som hadde det nebb og vinger – i dette selvsamme øieblikk satt Frederik kanskje oppe hos sin mor og fortake henne hvad der var hendt og hvad hun hadde i vente. Så smeltet isen i ham – nu rummet hans sinn intet uten glede, intet uten mors glede!

En liten hvithåret mannsling kom ut av drengestuen på Sophielyst, en fremmed... Så hadde faster Anne kjøpt sig ny legdekall igjen – akk, de blev stadig uslere drengene her på gården! Gamlingen virret med hodet og gjorde fakter med hendene – litt om senn forstod Marthina, at han var døvstum. Med miner og tegn fikk hun ham til å fatte, at han ikke skulde spenne fra, blott se efter hesten den stund hun var inne i huset –.

Gjennem gangen og den tomme havestuen kom hun inn i kabinettet, det lille rum de tre jomfruer nøiet sig med til daglig. Den yngste av dem, den svaksinnete Marie, satt alene der inne – forskrekket stirret hun med sine sky øine og slapp hosen, hun var iferd med å stoppe.

«Det er blott mig, faster Marie!» hurtig gav Marthina sig til å løse på hettebånd og kåpe for å berolige det forskremte vesen, «Jeg vil så gjerne tale et fortrolig ord med Jer alle, faster!»

«Anne! Jacobine!» ennu før hun nådde døren, kalte den gamle pike på søstrene, som i nød...

Midt på gulvet i det smale rummet stod faster Annes staffeli med det siste, uferdige blomsterstykke. På grønne blad hvilte en utsprungen rose og en rosenknopp, en forglemmigei og en hvit narciss. Hos slektninger i København, på sin eneste utferd, hadde fasteren i sin ungdom tatt undervisning hos en engelsk blomstermaler. Under mesterens øie og assistert av hans pensel hadde hun fremtryllet dette maleris prototyp. Originalen hadde hun dengang skjenket sin venninne på Gaarden. Kopier smykket forlengst alle familien Stampes stuer; hjemme i Søgaten hadde de to, ett nedenunder og ett oppe hos den blinde...

Til idag hadde synet av denne uvisnelige blomsterkost vært Marthina inderlig forhatt – den var blitt henne et sinnbilled på pertentlighet, pretensjoner, duftløs prosa, i sannhet faster Annes eget kontrafei.

Men i dette øieblikk traff en solstråle rosens røde knopp.

Hun stod alene i det lille rum, – hennes egen hemmelighet, så nær ved å springe ut, sendte en sødme gjennom henne – og med ett syntes det kjente interiør henne nytt, lykkelig så hun sig om som opdaget hun først nu taburettenes kanvassmønster, stolenes ørehygger, perledukene og veggenes silhouetter. –

«Godmorgen!» næsten ropte hun, da døren atter gikk op. – «Godmorgen, allesammen!»

Tre par øine stirret på henne, søkte hennes tomme arm – hun kom på en ukedag, uten kury, hun kom så tidlig, at de ennu var i morgenkjoler!

De stimlet sammen om henne, faster Anne heftet på sig brillene:

«Står der nå't på, Marthina?»

«Ja, jeg kommer tidlig, jeg hadde ingen ro! Jeg kommer med en god, en salig etterretning til Jer alle! Faster Anne! Faster Jacobine! Faster Marie!» i ekstase flyttet hun de blå tindrende øinene fra det ene rynkete ansiktet til det neste. «Far er reddet! Den skyldige er funnen!»

«Oh my eye!» Anne Stampe slo armene om sitt flate bryst – alle tre neiet de sig, som sviktet knærne dem. «Hva e' det du sie, Marthina! Hvem som har gjort det?»

«Hva e' det du sie?» tok de op.

«Sett Jer, småpier! Enn Eduard, stakkar! Har du vært hos ham?» det stakk til i uro bak brillene – «Har du underrettet brodern?»

Nei, nei! Hun vilde fasterne skulde vite, når hans gledestime slo – først vilde hun melde *dem* det!

Marthina satte sig på en av taburettene – de tre rykket tett op til henne: Men hvem som kunde? Den låste kisten! Var det et fruentimmer kanhende? De holdt pusten og stirret.

Hun slo ned øinene.

En ulykkelig. Han var allerede død. Forinnen hadde han tilstått sin brøde. Hun var den første, som hadde hørt om denne tilståelse... Igår middag var Frederik og Adam blitt bekjent med den. Hans navn? Måskje fikk de alle vite misdederens navn i Adresseavisen. Han var nyss død, han var knapt kold. Gud være hans sjel nådig!

Og Frederikke – hvad *hun* sa?

I dette øieblikk fikk svigermoren det kanskje å vite – Frederik skulde meddele henne det.

Anne la hånden på hennes kne: Marthina vilde ikke ut med navnet? Nei, nei – tidsnok fikk de vite det! Han var død, sa hun? Men han skulde inte sloppet så lett! Han skulde stått til rette! Han som hadde ført dem alle bak lyset – Gud straffe ham evindeligg!

«Nu treng' vi inte læse inn sølvstøpene og bøssen Anne,» hvisket det.

Marthina så op – rynkene omkring faster Jacobines munn dirret i et usikkert smil; den svaksinnede gråt lydløst. Uten å se på faster Anne reiste hun sig. Nå vilde hun gå op til far. Hun bad dem om å få være ene med ham.

Hun fikk bie, hun fikk bie en urliten stund! Anne Stampe trykket henne ned på setet igjen – det var nå't hun skulde ha sagt, nå't hun titt hadde tenkt si... Betrengt knep hun sig med to fingre om nesen og stirret på veggens silhouetter.

«Eduard var dreng!» kom det stums på – «Vi vet det best, Jacobine! Bine og jeg vet det best! Det var inte søtt! Drengen gikk på skole, drengen sendte de til Moss! Men vi fikk inte leksjoner – inte all den tid far hadde sitt embed i Smålenene! Hvad far kunde avse gikk til drengen... I syv år og tre måne'r holdt han Eduard i Kjøbenhavn. Han kostet skillinger, den kjære bror. Vi manglet fottøi – vi kunde

inte komme på gaten uten en om gangen det første år her i Trondhjem. Du erindrer det, Bine? Marie, hun hadde nu sin nedfallssott. Mor hadde inte midler til medikamenter. Mynten gikk til Kjøbenhavn, den. Drengen skulde frem. Det spurtes inte om en annen hadde talenter...»

Med fremskutt hals og de store nøkleben synlig over kjolens utringning satt hun og talte – brystet arbeidet på henne, røsten hakket, opprådd for ord; det uvante tankearbeidet drev røde pletter frem på den lave, runde pannen.

«For drengens skyld blev vi renuns. Men testimonium det fikk mester Eduard inte. Det blev pinn til vår mors kiste. Det kjæret han ikke om! Nei, nei. Men en snyter og en tukthuskandidat, det er han heller inte. Eftersom du sier. Og takk for det. Husly skjenket jeg ham av et søsterlig hjerte. Gud er mitt vidne.»

De beredvillige tårer fylte Marthinas øine. Faster Anne satt og vilde rettferdiggjøre sig for henne – for *henne!* – Som for å omslynge den magre skikkelsen i nankinskjolen bredde hun ut armene – men i tide sanset hun sig: for år tilbake hadde fasterne frabedt sig alt kjæleri... Forvirret fattet hun om et av staffeliets ben – så brast lebene i et lykkelig smil:

«Aldri har jeg sett dine roser så smukke som idag, faster Anne, – se knoppen, straks åpner den sig i solen!»

— — —

Døren mellem kvisten og loftet stod på vid vegg. På denne tid hadde det lille kammeret sol; men i ovnen durte bjerkeveden som vanlig – det var blitt hett herinne som i en badstue.

Stiftsamtskriveren satt på en lav krakk med ryggen til døren, optatt med noe på gulvet. Marthina skjønte på skjenningen og de små latterhikst, at han lekte med sin yndling katten. Da hun la hånden på hans bøide rygg rakte han henne sin venstre uten å se op.

«Et moment! Et moment, ma petite! Nå, vil du slå din strunt! Hvafalls? Vil du inte? Kiss, kiss, kiss Jokum! Allez, min dreng!» med pekefingeren gav han en terning på gulvet små støt til den kom like op i snuten på dyret. Men katten rørte sig ikke, ubevegelig stirret den på Marthina med sine grønne øine.

«Du fascinerer mosjø, du distraherer ham fra arbeidet! Eh bien! Det blir hans egen skade!» Den gamle herre tok terningen, snurret den som en topp mellem fingrene,

og lot den falle –

«Alle seks! Bæh, ditt dumme best!» han reiste sig, tok en skål som stod på bordsnippen, og tømte dens innhold op i et hankeløst pelemål – «Nix fløte idag Jokum far! Det er tredje gang jeg slår op seksan – han har kuns tretten imot! Herut, kamerat! Lukk døren efter ham. Nå...»

Han strøk de hvite hårtustene vekk fra pannen og rakte Marthina hånden.

«Så gikk den time, petite...» litt skamfull skottet han ned på henne. «Noget må man fordrive tiden med. Og det fornøier ham, den gamle – med myssene kan han ikke lenger diverterte sig, han er blitt for fet.» Forskende gikk hans blick over svigerdatterens ansikt! «Er du ikke vel, min venn? Fryser du? Skal du ikke legge av dig? Du har inte din kurv med dig, ser jeg? Er det atter Adam, hn?»

Hun merket uroen, som vokste i ham – likevel var hun ikke i stand til å fremstamme et ord. Med lett sinn hadde hun hastet hit ut med sitt glade budskap – først nu ansikt til ansikt med ham slo det henne, at kanskje vilde gleden være større, enn det gamle hjertet kunde bære... Hun rystet som et løv.

«Det er dog intet i veien med Frederikke?» hans røst pep til av forskrekkelse.

«Nei o nei, far! Det er blott...» hvit som lin smilte hun til ham. «Jeg bringer Dem en stor glede, far – det er gleden som gjør mig syk!» hun støttet sig mot bordet.

«En glede? Så sett dig, ma chère! Av gleder får man ikke vapeurs!» Ilferdig flyttet han frem en stol og skubbet sin egen så nær, at hans knær næsten berørte hennes. Med hånden bak øret gjorde han sig rede til å høre.

Langsomt, med små stans for å mestre skjelvingen i røsten fortalte hun at en mann syk til døden igår hadde budsendt henne. Denne mann hadde bekjent en stor brøde for henne. Denne mann hadde tilstått med sin egen munn for henne og for politimesteren i Trondhjem at han var den som hadde forøvet tyveriet.

Et nu var det, som ordenes mening ikke gikk op for Eduard Stampe.

«Tyveriet...» tok han op.

«Vårt tyveri, far!»

«Æh?» han reiste sig, stod et øieblikk og mimret, satte sig igjen, nikket:

«Han har gitt sig god tid – god tid...»

Hun grep hans hender: «Kjære far – kjære far – det onde er forbi! Blott det ikke blir for meget for Dem!»

«For meget?» han skjøv sig selv og stolen bakover, tilbake til pipene og tobakksdåsen i vinduskarmen. «Just passe, antar jeg, just passe... Så de har knepet knekten! For tusen dævler, de har funnet ham!» skrek han plutselig i. «Hvem har tilstått? Hvem?»

«En av Deres omgangsbrødre, far. En av våre. Lorentz, far. Lorentz Hansen.»

«Lorentz – Løwenhjelm – Hansen,» han sperret op gummene, neste øieblikk lo han, så det klang i kammerset. «Det var som satan! Lorentz! Ta mig tusan! Ryss og spanjoler! Vennen Lorentz!» Han måtte op og gå – som en drukken ravet han omkring på gulvet, slo sig på lårene – skjegget ristet, øinene rant.

Forferdet skjulte Marthina ansiktet i hendene.

Da det omsider blev stilt, stod han med ryggen til henne borte ved ovnen. Med føttene godt fra hverandre stod han uten å vakle; i små rykk rettet han ryggen som skuldret han et usynlig gevær.

«Og han tilstod? Og hvorledes?»

Så fortalte hun om voksavtrykket, om den falske nøkkel, om tidsangivelsen: mellom tolv og to hin lørdag natt.

Da Skjerring og han selv ikke lenger kunde styre undersåttene... Den edru dævel! Den utspekulerte fan! Og ti tusen speciedaler hadde han bekommet!

De stjålne penger hadde han brukt til sine fornødenheter – til sin hest, til sine klær...

Til sin hest! Til sine klær! Den gamle mann dreiet sig om, øinene glinste av liv, de korte, strittende bryn gikk uophørlig tilværs –

«Han red sine dyr og lot sig ponsen smake! Han frekventerte åstedet som venn! Og sendte mig sin broderlige hilsen! Den satan! Den erkekjeltring! O la la la!» han slo i luften med fingrene.

«De – De harmes ikke, far? De – De kan – fremdeles estimere – Lorentz?»

Han så bort på henne – med uvilje, syntes hun. Så spyttet han.

«En hård negl, ta mig fan,» sa han kort.

«Lorentz døde i natt, far.»

«Nå, han er død? A la bonheur! Javel. Han er død. C'est fini –» som uten mål tok han noen skritt hit og dit i kammerset, krasset sig i hodet –. Så slo han hånden i bordet:

«Mille tornerres! Vi har ingen tid å spille! La oss komme av sted! På Gaarden låner de mig hest – han viser mig den villighet, send drengen til Gaarden!»

Da han fikk vite at korpslægen hjemme i Søgaten hadde skikket sitt kjøretøi etter ham med vennlig hilsen, begynte han hastig å putte i frakkelommene alle løse småting, som lå og fløt på bordet og i vinduskarm.

Lenge hadde Marthina sittet med Frederiks brev mellom hendene. Nu rakte hun det frem:

«Frederik har skrevet Dem til, far. Han ber Dem lese denne skrivelse. O, han trygler om Deres tilgivelse – han er sønderknust og ulykkelig!»

Den gamle dasket til det sammenfoldede papir, så det fløi tilbake i hennes fang.

«La ham beholde sine dokumenter og akter, den gode assessor! På sine kne skal drengen ned! Tror du, jeg lar mig pille på nesen av min egen sønnike? Han er inte av mine folk! Titt nok har jeg spurt mutter, hvor hun har holt ham! Nu kan han selv søbe den kål, han har spyttet i! På sine kne! Jeg gir hans bønnskifter dævelen!»

Travel tasset han videre; først da han påny fikk et glimt av Marthinas ansikt, stanset han:

«Du gråter, petite? Akk nei, gråt ikke, gråt ikke, lille stjerne! Jeg skal ikke tilføie ham noget, min engel! C'est égal! Komplett égal!»

Plutselig vrentge han den lappete frakken av sig og tømte lommenes innhold ut over bordet.

«Med decorum,» mumlet han – «med decorum»... så rev han op døren til loftet og ropte så det runget under bjelkene: «Anne! Bine! Herhit!»

Han vilde kle sig om. Han vilde rake sig. Han vilde ha sine høie støvler og den gule kawai. Han vilde ha sin reiseskreppe...

Mens søstrene hjalp ham med toilettet – lik gemene soldater lystret de hans ordre – listet Marthina sig ut i haven.

Fortumlet, med røde øine og en svie i brystet drev hun på de smale gangene mellom klippede busker, forbi løvhytten, forbi den uttørkede dam og den falleferdige lilleputt-bro... Har man tenkt sig en ting skjer det på en rent annen måte enn man har forestilt sig! O, hun var en fremmed mellom disse mennesker, en uforstandig – en tåpe, som alltid kom tilkort! Den gamle hadde ikke blandet sine gledestårer med hennes! Sammen hadde de ikke gjenkalt alle de svunne års prøvelser for sammen å fryde sig ved stundens lykke! Omsonst sa hun sig selv, at svigerfaren var sløvet av år og motgang – nei, nei! Han tilhørte et slektledd, hvis følemåte var henne ufattelig – en landsdel hvor individene var kolde som sitt eget klima – en tid, hvis mangel på elskelighet fikk henne til å gyse! Deres idyller fantes i deres haveanlegg, i deres vers og sanger – selv var de... selv var de «hårde negle»!

Med lukket og fortenkt mine møtte hun det lille følget, som en halv times tid senere toget ut på gardsplassen. Faster Anne slepte selv på brorens store skreppe, også de andre to bar saker, som blev stuvet inn under kabriolettens skvettlær.

Stiftsamtstkriveren hadde sin blå dyffels klaffelue på og den eldgamle kawai med slag over skuldrene – «revolusjonskavaien», den samme, han selv hadde hentet ned fra loftet hin maimorgen, han for mange år siden forlot huset i Søgaten. Hurtig gled Marthinas blick over hans ansikt: Intet skjegg dekket lenger de dype furene og de innfalne lebene... Med en finger til luen hilste han legdslemmet – før han steg op i vognen, tok han sin eldste søsters hånd og takket henne for husly og vennlig omgjengelse. Alle hans rørelser var langsomme og verdige. «Farvel, småpier, glem inte å gi Jokum fløten. Drengen der skal ha min frakke. Au revoir –» et øieblikk så han op mot kvistetastjens brukne gavl – «Allons, Marthina.»

Senere talte han ikke til henne. Med blikket stivt rettet på hestens faks satt han urørlig og taus inne i den lille kalesjen. Vårdagen, utsynet syntes han ikke å ense. Da de nærmet sig Gaarden, sa Marthina:

«Far, krigsråden står ute på veien. Det er ham selv. Måskje vil De hilse på ham, far.»

Men han ristet heftig på hodet. Så tok hun bare hesten inn såvidt de i langsomt trav kunde passere den gamle herre. Med blottet hode stod han i solen foran innkjørslen. I hvite benklær, blå livkjole, høie støvler og kalvekryss – i

søndagspynt... Da hans øie møtte Eduard Stampes, bøide han det hvite hodet dypt, uten et ord.

«Smukt forår i år...» mumlet det ved siden av Marthina.

Allerede på Baklandet tok fremmede folk til hatten, da de kjørte forbi – en og annen svingte den. Ved Bybroen hadde en skare latinskoledicipler samlet sig – straks de fikk øie på den grønne doningen begynte de å huje og skrike, luene fløi tilværs, lik en spurveflokk stimlet de sammen om kjøretøiet og fulgte det i sprang, over broen, hele Søgaten frem til Stampegården. «Hurra – hurra for'n Stampe!» Hisset av de skingrende guttestemmene tok hesten galoppen. Marthina lå frem over tømmene – som i tåke skimtet hun husets røde tak, vindusraden og trappen; den var sort av mennesker. –

Slekt og venner hadde møtt op for å hilse den restituerte borger velkommen.

Som hjelpeløs lot han sig løfte fra vogntrinet over stenhellene – her omringet de ham, Hendrik og Bolla Stampe med barn, Ernestine og døtrene, Severin Stampe, doktor Voll og fordums omgangsvener. Deres gode ord og lykkønskninger regnet ned over ham, hender klappet og trykket hans.

«Det er godt – det er godt,» stammet han – i neste øieblikk hadde han fridd sig fra dem og stavret hastig op over trappen til husdøren.

Adam hadde hjulpet sin mor ut av kjøretøiet. «Har farfar mistet mælet?» spurte han.

«Nei – akk nei!» Marthina vendte sig til hele flokken og smilte. «På Sophielyst talte han – til overmål. Nu higer han efter mor –» og hun støttet sig på sønnens arm – «takk at I møtte op, det gjorde hans hjerte godt, onkel Severin, vær viss!»

Ernestine med sine tre fulgte efter Adam og hans mor inn i huset – de øvrige holdt sig tilbake, i solen foran trappen diskuterte de enda en stund den store hendelse. –

– – –

Fra gluggen i loftsgangen så Frederik Stampe faren bli løftet ut av kabrioletten av slektens unge...

Han hadde ikke maktet å møte op mellom de andre. Eftersom timen for gjensynet nærmet sig, steg hans sinnslidelse; han ventet ikke, at faren skulde vise edelmot – med ydmykt hjerte måtte han berede sig til å tåle hans sarkasme eller forbannelse.

Han var synderen – ingen prosedyre, ingen formildende omstendighet vilde han lytte til i sitt oprørske indre! Men sine følelser rådde han ikke med – for hver stund som gikk forherdet hans sinn sig i bitter uvilje mot den uskyldige – ja, som øket uretten han selv hadde øvet, hans hat til den forurettede!

Så lenge han satt inne hos moren, hadde han mestret sin uro. Det sterke, tause menneskes glede hadde næsten skremt ham – i de første øieblikks fryd hadde det undsluppet henne ord, som røbet, at hennes følelser for mannen var de samme heftige og ømme som i ungdommens dager. Hun hadde forlangt å bli iført sine stasklær; skjelvende som en brud hadde den syttiårige selv løst av sig hue og kofte.

På hennes begjæring hadde han sørget for, at det blev fyr i storstuen. Den gamle ovn røk; men moren skulde ha sin vilje... Siden hadde han drevet frem og tilbake her i loftsgangen, jaget av sin kval. Forgjeves hadde han prøvd å samle tankene til bønn – med den forstøttes bitterhet kjente han det, som hadde Gud selv ført ham til fall gjennom instinkter, han hadde stolt på som sjelens dyreste.

Nu så han faren.

Et øieblikk svevet den avfeldige skikkelse i den for store kavaien på de unge drenges armer.

Han blev vek i knærne, gjemte sig i kroken mellem vindu og yegg og la armen over øinene. Slik, nettop slik hadde Ole Jacob og han som unggutter engang løftet ham ut av karjolen, han kom syk hjem fra en tingreise...

Den innbygde loftsgangen var ny for stiftsamtskriveren. I villrede stanset han og så sig omkring. Langsomt gikk sønnen imot ham.

«Jeg måtte vente dig her oppe, far. Jeg hadde ikke sinn til –»

Utålmodig møtte de grå øinene hans –

«Hvor er hun – din mor?»

«Mor sitter der inne, i stuen mot gaten. Far!» han satte kneet mot gulvet, grep den gamles hånd og la pannen mot den. «Kan du tilgi mig? Kan du noensinne tilgi min synd mot dig?»

Eduard Stampe rykket hånden til sig.

«Snikksnakk! Reis dig, din narr! Reis dig, Fredericus! Vi er dog inte fruentimmer!»

«Du tilgir mig, far?» han løftet det bleke, dirrende ansiktet – «Si, at jeg har din tilgivelse!»

«Han ber Dem på sine kne, far!» Marthina la hånden om mannens nakke, bak henne hikstet Stina til i gråt –.

«Han har den, han har den! Din stivstikker!» med kneet gav han sønnen en vennskapelig skubb. – «Livet er inte som loven – nu vet du det til en annen gang, din lesehest! Slipp mig frem, nå. Hjelp mig av med tøiet!»

Adam hadde åpnet døren til storstuen. Med bleke leber og bortvendt ansikt holdt han den åpen for farfaren og hans følge.

En liten lukt av kamfer blandet med sterk røklukt slo imot dem. Solen stod inn gjennom begge stuens vinduer – fra ruter til vegg dirret to mektige lysbånd tversover det lange værelset. Og innerst inne, midt imot dem på den høiryggede benken på kortveggen satt den blinde, som bak et slør av sitrende stråler.

Marthina gjemte sig inn til mannen. «Å, Frederik...» hvisket hun, overveldet.

Moren hadde på sig sin røde kjole, sin kostbare damaskes. Uten å lene sig satt hun rank på benkeputen, håret lå skilt over pannen, de jerngrå fletningene dekket ørene; lik et skaut var en knipling knyttet under haken, over skuldrene lå hennes hvite brudesjal. Intet rørte sig i det vakre, bleke ansiktet; og dog skinnet det av liv som det marmor guden selv beånder.

Midtveis på ryen, som løp fra døren langs hele det umalte gulvet frem til hustruens plass stanset Eduard Stampe.

«Det er mig, mitt hjerte.»

«Du ser du e' ventet,» sløifen under haken rørte sig litt. «Jeg sitt' her jeg sitt! Du var inte for snar.»

«Inte heller blev jeg budsendt, Frederikke.»

«Og inte blev du utjagd, Edvart! Inte av din hustru.»

«Høne – lille høne!» De siste skritt frem til henne småsprang han – lysbølger hvirvlet om det hvite hodet. Uten et ord løftet hun hendene, fant hans skuldre, hans kinn – førte dem videre, op over hans panne, tilbake over isse og nakke...

Han bøide sig og kysset henne. Da åpnet hun øinene. En liten redd låt presset sig frem i strupen på ham, så sank han ned og gjemte hodet i hennes fang.

Marthina kunde ikke bære mer. Bak henne stod døren på glytt, forbi Adam og de unge pikene ilte hun ut og ned i sine egne rum.

— — —

Hun lå på sofaen i sin kjære stue. Kabinetturet tikket til henne, den blå hyacint duftet, solen varmet henne på kinnet. Og en røst, hennes egen mors sprø, elskelige røst klang ennu i hennes øre:

Mit Hjerte dig til Ære
skal grønnes som en Skov,
og det mit Liv skal være
din Kjærlighet til Lov...

Hun hadde sovet! Hun hadde drømt sin mor. Ganske lavt prøvde hun nynne melodien...

De gamle var forenet! Syv års lidelser var til ende – det fryktelige mysterium var oppklart. De kunde atter begynne å leve livet under Guds klare sol!

Med et sett reiste hun sig over ende – noe rørte sig – hun var ikke alene i stuen...

Borte ved vinduet, med ryggen til henne og pannen mot ruten stod Adam – som han hadde stått hin måneskinnsnatt for knapt mer enn en uke siden...

Nå snudde han sig og så på henne.

«Er du klein, mor?»

«Nei!» hun smilte med blanke øine og rakte ut hendene – «O, Adam! Var det ikke skjønt å se dem? Og lykken – det betyr dog lykke for oss alle! Også for dig, min egen dreng!» tapper blev hun ved å smile. «Og – å se farmor så smukk – og så mild i sitt ansikt... Adam?»

Sønnen svarte ikke straks; muskelknuten ved munnviken skalv i et slags smil. Så sa han kvast:

«Han skulde holdt sig i skinnet. Far. Han skulde ikke knelt. Hva skulde det være godt for? Som Stina så på!»

Marthina rettet sig op.

«Far! Men – men fatter du ikke at ingen, ingen ydmykelse var ham for stor? Så du ikke hans øine – så du ikke øinene?» hun slo hendene sammen over brystet, som skjermet hun noe under dem. «O, du er ikke dig selv, Adam!»

Han flyttet på sig, la armen mot veggen og støttet hodet på den.

«Det er det samme for mig,» mumlet han. «Det er likegyldig... altsammen.»

«Adam...» hun hostet for å få lyd i røsten. «Visste du ikke, at – at din venninne vilde reise? Visste du intet, Adam?»

«Jeg fikk vite det på kontoret. Av de andre fyrer.»

«Du sa ikke farvel til henne?»

«Nei.»

«Hun sendte dig intet ord til avskjed?»

«Intet. Intet!»

Hurtig åpnet Marthina kjolelivet, stakk hånden inn – reiste sig og gikk bort til gutten.

«Måskje sendte hun dig en hilsen, Adam...»

Han bråsnudde, opdaget papiret moren holdt, grep det – så sin egen skrift og blev brennende rød.

«Du har fått det tilbake! De har sendt mitt brev tilbake til Jer!» ropte han dirrende.

«Nei Adam! Jeg var selv der oppe – jeg var hos dem, på hotellet... Jeg skal berette det for dig, jeg skal intet skjule for deg! Jeg vilde gitt dig brevet igår – men du kom ikke hjem! Så tenkte jeg, du måskje selv?»

«Jeg fikk ikke tale med dem. De nektet å se mig!»

«Hun gav mig selv brevet, Adam! Hun bar det hos sig. Hun –» et nu sviktet røsten Marthina «Adam – hun kysset ditt brev og bad mig si dig det!»

Han blev dødblek. Han så ned på hånden med det krøllete papiret – bet sammen tennene... Men det brast for ham, storgråtende kastet han sig inn mot veggen, med

lebene mot brevet.

«Hun elsket mig... hun elsket mig... Det var det jeg visste!» hulket han.

«Hysj, hysj! Far kommer!»

Frederik Stampe lot døren stå åpen etter sig – midt på gulvet stanset han – han fikk øie på sønnen. Marthina gikk imot ham:

«Adam gråter av glede, av glede!» hvisket hun.

Da bredde mannen ut armene. Uten et ord mer gled hun inn i hans åpne favn, og han lukket til om hennes lille skikkelse, som vilde han aldri slippe henne mer.

Noter:

[n1](#). i strupen] *rettet fra: strupen (trykkfeil)*

Nini Roll Ankers *Huset i Søgaten* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no